

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (MEDENİ HUKUK)
ANABİLİM DALI

TÜRK MEDENÎ HUKUKUNDA EVLÂT EDİNMENİN HUKUKÎ SONUÇLARI

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet Türkeri

Ankara-2007

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (MEDENİ HUKUK)
ANABİLİM DALI

TÜRK MEDENÎ HUKUKUNDA EVLÂT EDİNMENİN HUKUKÎ SONUÇLARI

Yüksek Lisans Tezi

Ahmet Türkeri

Tez Danışmanı
Doç.Dr. Veysel Başpınar

Ankara-2007

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
BİBLİYOGRAFYA	IV
KISALTMALAR	VIII

GİRİŞ

§ 1. KONUNUN TAKDİMİ, ÖNEMİ VE SINIRLANDIRILMASI

I. Konunun Takdimi ve Önemi	1
II. Konunun Sınırlandırılması	2

§ 2. EVLÂT EDİNME KAVRAMI, HUKUKÎ NİTELİĞİ, TARİHÎ GELİŞİMİ VE BENZER MÜESSESELERLE KARŞILAŞTIRILMASI

I. Evlât Edinme Kavramı.....	3
II. Evlât Edinmenin Hukukî Niteliği	5
III. Evlât Edinmenin Tarihî Gelişimi	6
IV. Evlât Edinmenin Benzer Müesseselerle Karşılaştırılması.....	9
A. Genel Olarak	9
B. Kanbağına Dayanan Soybağından Farkı.....	10
C. Beslemelikten Farkı	11
D. Manevî Evlâtlıktan Farkı.....	13
E. Süt Evlâtlığından Farkı	14
F. Koruyucu Aileden Farkı.....	14

BİRİNCİ BÖLÜM

EVLÂT EDİNMENİN ŞARTLARI

§ 3. GENEL OLARAK

§ 4. KÜÇÜKLERİN EVLÂT EDİNİLMESİ ŞARTLARI

I. Küçüğün Bakılmış ve Eğitilmiş Olması.....	19
II. Evlât Edinmenin Küçüğün Yararına Olması	21
III. Diğer Çocukların Yararının Zedelenmemesi.....	23
IV. Küçüğün Rızası.....	25
V. Küçüğün Ana-babasının Rızası.....	27
VI. Evlât Edinenin Rızası.....	29
VII. Vesayet Dairelerinin İzni.....	31
VIII. Birlikte Evlât Edinme.....	32
IX. Yaş ve Süre Şartları	35
A. Evlâtlığın Yaşı	35
B. Evlâtlık ile Evlât Edinen Arasındaki Yaş Farkı	37

C. Birlikte Evlât Edinmede Eşlerin Yaşı ve Evlilik Süresi	37
---	----

§ 5. ERGİNLERİN VE KISITLILARIN EVLÂT EDİNİLMESİ ŞARTLARI

I. Evlât Edinenin Altsoyunun Muvafakati	39
II. Evlât Edinilenin Belirli Özelliklerinin Olması	44
III. Eşin Rızası	46

§ 6. EVLÂT EDİNMENİN ŞEKLİ ŞARTLARI

I. Mahkeme Kararı	48
II. Nüfus Kütüğüne Kayıt	50

İKİNCİ BÖLÜM

EVLÂT EDİNMENİN ŞAHSİ SONUÇLARI

§ 7. EVLÂT EDİNİLEN AÇISINDAN ŞAHSİ SONUÇLARI

I. Genel olarak	55
II. Vatandaşlık	57
III. Yerleşim Yeri	62
IV. Evlâtlığın Adı-Soyadı	65
V. Ana-baba Adı	74
VI. Hısımlık	76
VII. Oy Verme ve Katılma Yasağı	81

§ 8. EVLÂT EDİNEN AÇISINDAN ŞAHSİ SONUÇLARI

I. Genel Olarak	83
II. Velâyet Hakkı	84
III. Bakım Borcu	93
IV. Evlenme Yasağı	97

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EVLÂT EDİNMENİN MALİ SONUÇLARI

§ 9. EVLÂT EDİNMENİN MİRASLA İLGİLİ SONUÇLARI

I. Genel Olarak	108
II. Evlât Edinenin Mirasçılığı	111
III. Evlâtlığın Mirasçılığı	116
A. Genel Olarak Evlâtlığın Mirasçılığı	116
B. Çifte Miras Hakkı	122
C. Evlâtlığın Altsoyunun ve Evlâtlığın Mirasçılığı	124

1) Altsoyun Evlât Edinenden Mirasçılığı.....	124
2) Evlâtlığın Evlât Edinenden Mirasçılığı.....	125

**§ 10. EVLÂT EDİNENİN EVLÂTLIĞIN MALLARI ÜZERİNDEKİ HAK VE
ÖDEVLERİ**

I. Evlât Edinenin Evlâtlığın Malları Üzerindeki Hakları.....	126
II. Evlât Edinenin Evlâtlığın Malları Üzerindeki Ödevleri	128

§ 11. NAFKA YÜKÜMLÜLÜĞÜ..... 131

SONUÇ	141
--------------------	-----

ÖZET	146
-------------------	-----

KISALTMALAR

ABD.	: Ankara Barosu Dergisi
AD.	: Adalet Dergisi
AÜHFD.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜEHFD.	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD.	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
b.	: bent
BK.	: Borçlar Kanunu
bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
dpn.	: dipnot
E.	: Esas
f.	: fıkra
GÜHFD.	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GSÜHFD.	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
HUMK.	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBK.	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İlm. ve kaz. İçt. Der.	: İlmî ve Kazaî İçtihatlar Dergisi
İBD.	: İstanbul Barosu Dergisi
İHFM.	: İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası

İÜHFD.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
K.	: Karar
KAY.	: Koruyucu Aile Yönetmeliği
m.	: madde
MK.	: Medenî Kanun
NK.	: Noterlik Kanunu
No.	: Numara
RG.	: Resmî Gazete
S.	: Sayı
s.	: sayfa
SHÇEK.	: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
T.	: Tarih
T.B.M.M.	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TKM.	: Türk Kanunu Medenîsi
TMK.	: Türk Medenî Kanunu
TNBHD.	: Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
TVK.	: Türk Vatandaşlık Kanunu
vd.	: ve devamı
Yarg.	: Yargıtay
YHGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKD.	: Yargıtay Kararları Dergisi
YD.	: Yargıtay Dergisi

BİBLİYOGRAFYA¹

- ACABEY, M. Beşir : Soybağı Kurulması, Genel Olarak Sonuçları, Özellikle Evlilik Dışı Çocukların Mirasçılığı, İzmir 2002.
- AKINTÜRK, Turgut : Yeni Türk Medeni Kanununa Uyarlanmış Aile Hukuku, İstanbul 2002.
- ANTALYA, Gökhan : Miras Hukuku, İstanbul 2003.
- ARAT, Tuğrul : Evlat Edinme Hukukundaki Gelişmelere Toplumsal-İşlevsel Açından Bakış, O. F. Berki'ye Armağan, Ankara 1977, s. 105-167.
- ARIK K. Fikret : Evlat Edinme, AÜSBFD., C. 3, S. 3-4, s. 178-203.
- ATAAY, Aytakin : Medeni Hukukta Evlat Edinme, İstanbul 1957.
- : Eşinin Evlat Edinmesine Onanımı Bildirmesi Gereken Eşin Ayırt Gücünden Yoksunluğu, İÜHFD., C. XXXVI, S. 1-4, s. 266-355. (Kısaltılmışı: Ataay, Eşin Evlat Edinmesi)
- AYBAY, Aydın : Miras Hukuku, İstanbul 2000.
- AYDOĞDU, Murat : Çağdaş Hukukî Gelişmeler Işığında Evlât Edinme, İzmir 2006.
- AYDOS, O. Sadık : Yeni Medeni Kanuna Göre Evlat Edinme, GÜHFD. C. IV, S. 1-2, s. 117-141.
- AYİTER, Nuşin-KILIÇOĞLU, Ahmet : Miras Hukuku, 2. Bası, Ankara 1991.
- BAŞPINAR, Veysel : Türk Medenî Kanunu ile Aile Hukukunda Yapılan Değişiklikler ve Bu Konuda Bazı Önerilerimiz, AÜHFD., C. 52, S. 3, s. 79-101.
- BAYGIN, Cem : Evlat Edinmenin Koşulları, AÜEHFD., C. VII, S. 3-4, s. 591 vd.
- : Evlat Edinmenin Sonuçları, AÜEHFD., C. VII, S. 3-4, 2003, s. 627 vd. (Kısaltılmışı: Baygın, Sonuçlar).
- BELLEN, Herdem : Yeni Medenî Kanun Hükümleri Uyarınca Evlat Edinme, İstanbul 2005.
- BELGESAY, M. Reşit : Türk Kanunu Medenî Şerhi, Aile Hukuku, Hısımlar-Velayet-Vesayet, C.II, İstanbul 1952.
- BERKİ, Şakir : Alman, İsviçre ve Türk Medenî Kanunlarında Evlat Edinme, Ankara, 1962.
- : Miras Hukuku, Ankara 1975. (Kısaltılmışı: Berki, Miras).
- BİLMEN, Ö. Nasuhi : Hukukî İslamiyye ve İstilahat-ı Fıkhiyye Kâmusu III, İstanbul 1953.

¹ Dipnotlarda yazarlar soyadları ile anılmış olup, birden fazla eserine atıf yapılan yazarların eserleri ile ilgili kısaltmalar parantez içinde gösterilmiştir.

- CİN, Halil-
AKYILMAZ, Gül : Türk Hukuk Tarihi, Konya 2003.
- DEMİR, Mehmet
Evlat : Bazı Ülke Yasaları ile Karşılaştırmalı Olarak
Edinmenin Yasal Koşulları, AÜHFD. , C. 52, S.
3,
s. 253-274.
- DİREK, Zeki : Evlat Edinen Kimse Evlatlığından Nafaka
İsteyebilir mi?,
AD., S. 7, 1945, s. 788-794.
- DURAL, Mustafa/
ÖĞÜZ, Tufan/
GÜMÜŞ, Alper : Türk Özel Hukuku, C. III, Aile Hukuku, İstanbul
2005.
- EGGER, August : Medeni Kanun Şerhi, Aile Hukuku, (Çev. Tahir
ÇAĞA)
Ankara 1949.
- ELBİR, H. Kemal : Evlat Edinme Münasebetinin Zevali Halinde
Evlenme
Manî Devam Eder mi?, İBD., C. XX, S. 1, s.
146-150.
- FEYZİOĞLU, N. Feyzi : Aile Hukuku, 3. Bası, İstanbul 1986.
- GENÇCAN, Ö. Uğur : Evlat Edinmeye İzin Davaları, AD., 2001, S. 6-9,
s. 46-54.
- GÜRKAN, Ülker : Evlat Edinme ve Beslemelerin Hukuki
Durumu, Türk Hukuku ve Toplumunu Üzerinde
İncelemeler,
Ankara 1974, s. 163 vd.
- GÜRSEL, Nurettin : Velâyet Hakkı ve Vazifeleri, AD., 1949,
S. 4, s. 431-456.
- GÜVEN, Kudret : Evlât Edinmeye İlişkin Türk Medenî
Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi, YD., S.
4, 2006, s.529-551.
- HATEMİ, Hüseyin/

- SEROZAN, Rona : Aile Hukuku, İstanbul 1993.
- IŞIK, Mehmet : Evlât Edinme, Ankara 2005.
- İNAL, Nihat : Türk Medenî Hukuku, Ankara 1997.
- İNAN, A. Naim/
ERTAŞ, Şeref/
ALBAŞ, Hakan : Türk Medeni Hukuku, Miras Hukuku, 6. Bası,
Ankara 2006.
- KILIÇOĞLU, Ahmet : Evlilik Dışı Çocukların Mirasçılığı, Faruk Erem
Armağanı, Ankara 1999, s.449-455.
- KILIÇOĞLU, Ahmet : Medeni Kanunumuzun Aile-Miras-Eşya
Hukukuna Getirdiği Yenilikler, 2. Bası, Ankara 2004.
(Kısaltılmışı: Kılıçoğlu, Yenilikler).
- KILIÇOĞLU, Ahmet : Miras Hukuku, Ankara 2006. (Kısaltılmışı:
Kılıçoğlu,
Miras).
- KÖPRÜLÜ, Bülent/
KANETİ, Selim : Aile Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1989.
- NOMER, Ergin :Türk Vatandaşlık Hukuku, İstanbul 2003.
- OĞUZMAN, Kemal : Miras Hukuku, 6. Bası, İstanbul 1995.
- OĞUZMAN, Kemal/
BARLAS, Nami : Medeni Hukuk Giriş, Kaynaklar, Temel
Kavramlar, İstanbul 2004.
- OĞUZMAN, Kemal/
DURAL, Mustafa : Aile Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1998.
- OĞUZOĞLU, H. Cahit : Roma Hukuku, Ankara 1959.
- ÖZMEN, İsmail : Evlat Edinme Davaları, Ankara 2004.
- ÖZTAN, Bilge : Aile Hukuku, 5. Bası, Ankara 2004.
- ÖZUĞUR, A. İhsan : Açıklamalı-İçtihatlı Velayet, Vesayet, Soybağı ve
Evlat Edinme Hukuku, Ankara 2002.
- Özüğür, : Nafaka Hukuku, Ankara 2000. (Kısaltılmışı:
Nafaka)

- POROY, Reha/
TEKİNALP, Ünal/
ÇAMOĞLU, Ersin
İstanbul 2000. : Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 8. Bası,
- RUHİ, A. Cemal : Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat
Edinme ile İlgili Yabancı Mahkeme
Kararlarının Türkiye'de Tanınması, Ankara
2003.
- SAYITA, Sevgi Usta
Aile (Kişi) : Türk Hukukunda Çocuğun Koruyucu
Yanına Yerleştirilmesi, İstanbul 1996.
- SAYMEN, F. Hakkı/
ELBİR, H. Kemal : Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku,
İstanbul 1960.
- SEROZAN, Rona : Çocuk Hukuku, İstanbul 2005.
- : Medeni Hukuka Giriş, İstanbul 1997.
(Kısaltılmışı: Serozan, Medeni Hukuk)
- ŞENER, Esat : Miras Hak ve Payları, Ankara 1996.
- ŞIPKA, Şükran
Edinmeye : 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Evlat
İlişkin Hükümlerinin İncelenmesi, İÜHFD., C.
57, S. 1-2, s. 301-322.
- TEKİNAY, S. Sulhi : Türk Aile Hukuku, 7. Bası, İstanbul 1990.
- : Cenin Evlât Edinmeye Engel Olur mu?, R.
Kaynar'a Armağan, İstanbul 1990. (Kısaltılmışı: Cenin)
- TEPECİ, Kamil : Nesep Hukuku, Ankara 1942.
- TİRYAKIOĞLU, Bilgin : Milletlerarası Özel Hukukta Çocuklara
İlişkin Kurallar, Başbakanlık Aile Araştırma
Kurumu Başkanlığı, Ankara 1991.
- TURHAN, Nedim : Evlat Edinme, YD., 2000, S.1-2, s. 48-67.
- UYAR, Talih : Gerekçeli-İçtihatlı Türk Medeni Kanunu, Aile
Hukuku,

ÜNAL, Mehmet
Sorumluluğu,

İzmir 2002.

: Türk Medenî Hukukunda Aile Başkanının

Ankara 1979.

VELİDEDEOĞLU,
H. Veldet
İstanbul

: Türk Medeni Hukuku, Aile hukuku, 5. Bası,

1965.

YALMAN, Süleyman
SÜHFD., C. 5,

: Evlat Edinme ve Evlatlığın Miras Hakkı,

S. 1- 2, s. 213-224.

ZEVKLİLER, Aydın

: Medeni Hukuk, Ankara 2000.

XXV,

: Korunmaya Muhtaç Çocuklar, AÜHFD., C.

S. 1-2, s. 171-226, (Kısaltılmışı: Zevkliler,

Çocuklar).

GİRİŞ

§ 1.KONUNUN TAKDİMİ, ÖNEMİ VE SINIRLANDIRILMASI

I. Konunun Takdîmi ve Önemi

Türk Medenî Kanununun 305. ila 320. maddeleri arasında düzenlenen evlât edinme, psikolojik, sosyolojik ve hukukî boyutları olan bir müessesedir.

Psikolojik ve sosyolojik boyutu itibariyle; başta çocuğu bulunmayan veya arzu ettiği sayıda çocuk sahibi olamayan kişilerin çocuk sevgisini tatmaları ve mutluluğunu yaşamaları sağlanmış olur. Ayrıca ana-babadan veya sevgisinden muhtaç çocuklara da ana baba sevgisini tattırması, aile ortamına kavuşmaları ve topluma yararlı insanlar olmaları açısından son derece önemlidir.

Hızlı kentleşme, nüfus artışı, gelir dağılımındaki adaletsizlikler ve ahlâkî yozlaşmanın bir sonucu olarak kimsesiz sokak çocukları, ciddi bir toplum problemi haline gelmiştir. Sosyal devlet olma ilkesinin bir gereği olarak, bu hususa çözüm bulmak için bir takım çalışmalar yapılmaktadır. Daha çok Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yurtlarında yapılan çalışmalarla kimsesiz çocuklara, koruyucu aile ve evlât edinme müesseseleri ile aile ortamı sağlanmaktadır.

Hiç şüphesiz evlât edinme, kimsesiz çocuklara aile ortamı sağlamak gibi tek bir amaca hizmet etmemektedir. Asıl düzenlenme gayesi de bu değildir; fakat bu amaç göz ardı edilemeyecek bir yönünü oluşturur.

Evlât edinme, gerek mirasa ilişkin ve gerekse soyadı, vatandaşlık, hısımlık ve velâyet gibi hukukî konularda yenilikler ortaya çıkarır. Sonuçları ile toplumun ve

toplumun temel taşı olan aile üzerinde, bu kadar önemli yere sahip olan evlât edinme müessesesinin şahsî ve malî sonuçları tezimin konusunu oluşturmaktadır.

II. Konunun Sınırlandırılması

Tez konusu üç bölümde ele alınacaktır. Birinci bölümde; evlât edinmenin şartları kısaca ele alınacaktır. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun getirmiş olduğu yenilikler doğrultusunda; küçüklerin evlât edinilmesi şartları ile ergin veya kısıtlıların evlât edinilmesi şartları ayrı ayrı incelenecektir. Yine evlât edinmenin şekli şartları da yeterli bir şekilde incelenmekle, tezin asıl konusunu oluşturan evlât edinmenin sonuçları ele alınırken kolaylık sağlanması amaçlanmıştır.

Çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümünde, evlât edinmenin sonuçları; şahsî sonuçları ve malî sonuçlar, iki ayrı başlık altında ele alınacaktır. Evlât edinmenin şahsî sonuçları bölümünde; vatandaşlık, soyadı, velâyet ve evlenme yasağı gibi konular ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu bölümde özellikle evlenme yasağına ilişkin olarak eski düzenleme ile yeni düzenlemenin ayrıntılı olarak karşılaştırılması yapılmıştır. Üçüncü ve son bölüm ise; evlât edinmenin malî sonuçlarının ele alınacağı kısımdır ve özellikle miras hukukuna yönelik olarak evlât edinmenin sonuçları üzerinde durulacaktır.

Çalışmada ele alınan konularla ilgili Yargıtay içtihatlarına da yer verilerek, özellikle yeni Türk Medenî Kanunu'nun da düzenlenen evlât edinme hükümleri sebebiyle uygulamada karşılaşılan problemlere Yargıtay'ın yaklaşımı ortaya konulmuştur.

Çalışmamız sırasında vardığımız kanaatler, topluca Sonuç kısmında yer almaktadır.

§ 2. EVLÂT EDİNME KAVRAMI, HUKUKÎ NİTELİĞİ, TARİHİ

GELİŞİMİ VE BENZER MÜESSESELERLE

KARŞILAŞTIRILMASI

I. Evlât Edinme Kavramı

Evlât edinme müessesesi, Türk Hukukuna ilk olarak, 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi ile girmiştir. Bu müessese, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ile yeniden düzenlenmiştir. Buna göre evlât edinme, doktrinde, belirli şartlar ve usul içinde gerçekleştirilebilen ve evlât edinen ile evlâtlık arasındaki soy bağı (neseb) ilişkisini tesis eden, meydana gelmesi kamu gücünün müdahalesine bağlı olan, bir Medenî hukuk işlemi olarak tanımlanmaktadır².

Evlât edinme, herhangi bir sebeple çocukları olmayan eşlerin veya evli olmayan kişilerin çocuk sahibi olmalarını sağlar. Yine çocukları olup da, evlât edinerek çocuk sevgisini daha fazla pekiştirmek isteyen eşler için de aynı görevi üstlenir. Diğer bir açıdan ise, aile yuvasından mahrum olan çocukların korunmasını sağlayan bir müessesedir³.

Evlât edinme müessesesi, eski zamanlardan bu yana hep sosyal bir amaca hizmet etmiştir. Ancak dönemler itibariyle ağırlık taşıyan yön farklı olmuştur. Önceleri soyun sürdürülmesine ve mirasçı sahibi olmaya hizmet etmiştir. On dokuzuncu yüzyılla birlikte çocuk sevgisini tatmak, bu konudaki özlemini gidermek isteyen ana-babaları isteklerine kavuşturmuştur. Yakın zamanda gerçekleşen değişiklikle de iki amaç ön plana çıkar. Bunlardan ilki, kimsesiz çocukların bir aile ortamına kavuşturulup sağlıklı bir gelişme

---

² Akıntürk, s. 369.

³ Köprülü / Kaneti, s. 229.

göstermelerinin sağlanmasıdır. İkinci olarak da, evlilik dışında doğmuş çocuklara düzgün soybağı statüsünün kazandırılması amaçlanmıştır⁴.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu, nesebi kan bağına dayanan soybağı ve mahkeme kararına dayanan soybağı olmak üzere iki durumda düzenlemiştir. Evlât edinmeyi de sözleşme ilişkisinden çıkarıp, hâkimin kararına bırakmış olduğundan, artık Türk Hukukunda sözleşmeye dayanan soybağı ilişkisinin mevcut olmadığını söyleyebiliriz. Evlât edinmede, yargı yolu ile bir soybağı kurulmaktadır. Bu sebeple söz konusu soybağına mahkeme kararı ile kurulan soybağı denilmektedir⁵.

II. Evlât Edinmenin Hukukî Niteliği

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi uyarınca evlât edinme, bir aile hukuku sözleşmesidir⁶. Çünkü evlât edinme, evlât edinenin oturduğu yer sulh hâkiminin izni üzerine düzenlenen bir resmî senetle tamam olmaktadır. Re'sen düzenleme biçiminde yapılacak resmî senedi düzenleyen makam noterdir. Evlâtlık ilişkisini kuran resmî senet, hâkimin izni alındıktan sonra düzenlenebilmektedir. Bir görüşe göre, hâkimin izni sözleşmeden sonra da alınabilir⁷.

743 sayılı Medenî Kanunda, evlât edinme işlemiyle, evlât edinen ile evlâtlık arasında nesep bağı kurulacağına ilişkin açık bir düzenleme bulunmamasına rağmen; doktrinde evlât edinme işlemiyle, evlât edinenle evlâtlık arasında, evlilik içi nesebe benzer

---

⁴ Belen, s. 3.

⁵ Öztan, s. 439.

⁶ Oğuzman / Dural, s. 245.

⁷ Özmen, s. 34.

bir hukukî ilişki kurulduğu belirtilmekteydi. Bu hukukî ilişki "sözleşmeden doğan nesep" veya "akdî nesep" gibi isimlerle nitelendirilmekteydi⁸.

4721 sayılı Medenî Kanun evlât edinme müessesesini, taraflar arasında sözleşme ile soybağı ilişkisini kuran bir müessese olmaktan çıkarmıştır⁹. Evlât edinmenin şekli ve usulünü düzenleyen 315'inci maddede "Evlât edinme kararı, evlât edinenin oturma yeri; birlikte evlât edinme de eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Mahkeme kararıyla birlikte, evlâtlık ilişkisi kurulmuş olur." hükmü yer almaktadır. Bu yeni düzenleme karşısında artık evlât edinmenin hukukî niteliğinin sözleşme olduğunu söylemeye imkân kalmamıştır. Yeni Medenî Kanun evlât edinmeyi, tarafların arasında bir özel hukuk sözleşmesi ile soybağını kuran bir müessese olmaktan çıkarmış ve bu soybağı ilişkisine kamu gücü karakterli bir nitelik kazandırmıştır. Soybağı ilişkisi kamu düzeni ile ilgili bir müessese olup, özel hukuk sözleşmesine konu olmaktan çıkmıştır¹⁰.

Evlât edinme işleminin mahkeme kararı ile kurulması, mahkeme kararının niteliğinin ele alınmasını da gerekli kılmaktadır. Kararın kurucu unsur olması yanında, diğer bir özelliği, bir hukukî ilişki kurması dolayısıyla, "yenilik doğuran karar" olmasıdır. Evlât edinme kararı sonucunda, evlâtlık ve onun altsoyu ile evlât edinen arasında soybağı ilişkisi kurulmaktadır. Daha önce -var- olmayan bir hukukî ilişki, mahkeme kararının verilmesiyle hukuk sahasına çıkmaktadır. Bu yönüyle yetkili mahkemenin gerekli araştırma ve incelemeyi yaptıktan sonra, tarafların talebini uygun gördüğünde vereceği karar, "kurucu yenilik doğuran (inşâî) karar"dır¹¹.

---

⁸ Işık, s. 13 ; Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 109.

⁹ Aydos, s. 119 ; Akıntürk, s. 362.

¹⁰ Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 121.

¹¹ Yenilik doğuran haklara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuzman / Barlas, s. 108 vd.

III. Evlât Edinmenin Tarihî Gelişimi

Başlangıcından bugüne kadar hayatına bazen canlı, bazen de nispeten sönük bir şekilde devam etmiş olan bu müessese, pek eski zamanlardan beri, çeşitli hukuk sistemlerince kabul olunmuş ve özel düzenlemelere tâbi tutulmuştur. Gerçekten de, bu müessese Eski Çin, Hint, Babil, Asur, Sümer, Mısır, İran, Yunan ve Roma hukuk sistemlerinde bilinmekteydi. Tarihî bilgiler, İslamiyet'ten önceki Türk kavimlerinin, Barbarların ve Cermenlerin evlât edinmeyi tanıdıklarını göstermektedir¹².

Eski çağlarda, evlât edinme müessesesi ile bir takım siyasî amaçların güdüldüğünü de görmekteyiz¹³. Meselâ; eski Atina Hukukunda evlât edinme, ailenin devamını sağlaması sebebiyle, sitenin siyasî teşkilâtının korunmasına hizmet etmekteydi. Roma' da evlât edinme sebebiyle Latinlere vatandaşlık hakkının verilmesi mümkün oluyordu. Bugün ise, evlât edinme ile siyasî amaçların güdülmesi söz konusu değildir.

Eski Türklerde evlât edinme müessesesinin tanınmakta olduğu bir gerçektir. Fakat İslamiyet öncesi Türk Hukuku sistemlerini açıkça ortaya koyacak bilgi ve belgelerden yoksun bulunduğumuz için, bu konuda doyurucu bir açıklama yapmak mümkün değildir. Kaşgarlı Mahmut'un, "Divan-ı Lûgat-it Türk" adlı eserinde yer alan "Tutuncu" sözcüğü, evlât edineni ifade etmektedir. Bugüne kadar gelen belgeler, eski eserler, nesilden nesile geçmiş olan masal ve menkıbeler, İslam Hukuku dışında eski Türklerde evlât edinme müessesesinin tanındığını göstermektedir.

Uygur Türklerinden kalan bir belge de, evlât edinmenin varlığını doğrular niteliktedir. Belgelerden anlaşıldığı üzere, evlâtlık ilişkisi, evlât edinenle çocuğunu evlâtlık olarak veren baba arasında yapılan bir sözleşme ile olmaktadır. Bu sözleşmede,

---

¹² Işık, s. 5 ; Ataay, s. 273.

¹³ Ataay, s. 287.

evlât edinilenin evlât edinenin evindeki konumu, hak ve ödevleri ayrıntılı bir şekilde düzenlenirdi. Buna göre evlâtlık, gerçek çocuklarla benzer haklara sahiptir. Evlâtlık da, babalığın gösterdiği işleri yapmak ve ölünceye kadar ona sadakât göstermekle yükümlüdür. “Oğulluk bir” denilen evlât edinme sözleşmesinde, çoğu kez çocuğunu evlâtlık veren kişiye “süt sevinci” adıyla bir ödemede yapılırdı. Böylece çocuğun, evlâtlık verilene kadar yapılan masrafları almırdı. Eğer evlât edinen, evlâtlığa kötü davranır ve yiyecek-içecek vermezse, evlâtlık evi terk ederek, istediği yere gidebilirdi¹⁴.

Roma Hukukunda da evlât edinme müessesesini görmekteyiz. Roma Hukukunda evlât edinmenin iki çeşidi vardır. Bunlardan birisi, bir aile şefinin diğer bir aile şefi velâyetine tâbi olmasıdır ki; buna Roma Hukukunda "Adrogatio" denir. Diğeri ise, evladın yani "alieni juris" in, bir aile şefi tarafından evlât edinilmesidir ki; buna da "Adoptio" adı verilir¹⁵.

Roma Hukukunda, Ius Civile'ye göre, doğum dışında bir babanın egemenliği altına girmenin hukukî yolu, evlât edinme işlemidir. Bu hukuk sisteminde kural olarak yalnızca erkekler evlâtlığa alınabilirlerdi.

İslâm Hukukunda, bir kimsenin nesebi başkasından olan çocuğu sözde evlât edinmesi, yani "Tebenni" müessesesi mevcuttu. Bu suretle evlâtlığa alınana “mütebenna” ve evlâtlığa alana da “mütebenni” denilirdi¹⁶. Fakat bu ilişki hukukî sonuç doğurmazdı. Nitekim Yargıtay bir kararında " ... önceki hukukumuzda evlât edinme (tebenni) müessesesi mevcut değildi. Bu bakımdan nüfus siciline her ne sebeple olursa olsun bu yolda geçen kayıt ve yapılan şerhler hukukî değer taşımaz. Söz konusu kayıtların varlığı, bu gibilere evlâtlıkmış gibi miras payı verilmesini mümkün kılmaz ... " diyerek bu hususu

---

¹⁴ Cin/Akyılmaz, s. 47.

¹⁵ Oğuzoğlu, s. 109 ; Güven, s. 531.

¹⁶ Bilmen, s. 421.

teyit etmiştir¹⁷. Çünkü, tebenni ile soybağı kurulmaz, mütebenni ile mütebenna ve bunlarla altsoyları arasında evlenme yasağı bulunmazdı. Yine bu ilişki mirasçılık bağı doğurmazdı. Söz konusu ilişkinin sonuçları hukukî olmaktan çok ahlâki idi. "Evlad-ı manevi" adı ile anılan bu kimselere ancak ya "vasiyet" veya bir nev'i bağış niteliğinden sayılan malın, kendisine değil, verilmek istenen kişiye ait olduğunun bir nev'i ikrarı olan "nefy-i mülk" yolu ile bir kısım mal bırakılabilmekteydi¹⁸.

İslâm Hukukunda, şahsî ve malî sonuçlar doğuran bir evlât edinme müessesesinin kabul edilmemiş olmasının sebebinin; bu müessese ile güdülen amaçların başka imkânlar ile sağlanmış olmasında aramak gerekir¹⁹.

IV. Evlât Edinmenin Benzer Müesseselerle Karşılaştırılması

A. Genel Olarak

Evlât edinme, hukukî niteliği göz önüne alındığında, ortaya çıkış gayesi veya hizmet ettiği amaç açısından kendisine benzeyen müesseselerden farklıdır. "Koruyucu aile", "beslemelik", "manevi evlâtlık" ve "süt evlâtlığı" ortaya çıkış gayeleri ve hizmet ettikleri amaç açısından evlât edinmeye benzer müesseselerdir. Yine kan bağına dayanan soybağı müessesesi ile hukukî sonuçları açısından benzerlikleri olmakla birlikte, bu müesseselerle arasında temel farklar vardır. Aşağıda bu konuda kısa açıklamalar yapılmıştır.

B. Kan Bağına Dayanan Soybağından Farkı

---

¹⁷ Yarg. 2. HD., T. 08. 11. 1982, E. 7912, K. 8113, (YKD., C. IX, s. 188-189).

¹⁸ Fevzioğlu, s. 465.

¹⁹ Arık, s. 178.

Kan bağına dayanan soybağı, adından da anlaşılacağı üzere, ana-baba ve çocuk arasındaki kan bağına dayanmaktadır. Ana yönünden soybağı, çocuğun doğumuyla birlikte kendiliğinden kurulmaktadır. Baba yönünden soybağı ise, evlilik birliği devam ederken veya evlilik birliğinin sona ermesinden itibaren üç yüz gün içinde doğan çocuklarda doğum ile kurulduğu gibi, babanın anayla sonradan evlenmesi, babanın yapmış olduğu tanıma ve babalık davasında hâkim kararı ile de kurulabilmektedir. Tabii ki, bunun için ana-baba ve çocuk arasında kan bağı bulunması zorunludur. Evlât edinme ise, kan bağına dayanmayan yapay bir soybağı ilişkisidir. Gerçekten de evlât edinme, kanunda belirtilen maddî ve şeklî şartların yerine getirilmesi ile yapılabilir. Halbuki, gerçek soybağının meydana gelmesi için bu şartların hiçbiri aranmaz²⁰.

Evlât edinme, ancak tamamlandığı andan itibaren hüküm doğurmaya başladığı halde; gerçek soybağı, evlilik dışı çocuk açısından sonradan meydana gelse bile, doğum anından itibaren hüküm ifade eder²¹. Evlât edinmeden doğan soybağı tek taraflıdır, yani evlât edinenle, evlâtlık ve onun altsoyu arasında münasebet kurar. Bunun sonucu olarak da evlât edinenin hısımları evlâtlığın, evlâtlığın hısımları da evlât edinenin hısımları olamazlar. Sadece evlâtlığın altsoyu evlât edinenin hısımları olur. Bu hâl evlât edinmenin şahsîlik özelliğinin tabii bir sonucudur. Gerçek soybağı şahsîlik özelliğine sahip olmadığı için, bundan doğan hısımlık bağı da tek taraflı değildir.

Her iki kurum arasında, meydana getirdikleri hükümler bakımından farklılık teşkil eden bir husus da vatandaşlık hukukundan doğmaktadır. Evlât edinme evlâtlığın vatandaşlığına tesir etmediği halde, gerçek soybağı çocuğun vatandaşlığını tayin eder²².

C. Beslemelikten Farkı

---

²⁰ Ataay, s. 295.

²¹ Velidedeoğlu, s. 271.

²² Nomer, s. 57.

Beslemelik, hukuken düzenlenmemiş bulunan, örfe dayalı ve daha çok zengin aileler arasında mevcut olan bir müessesedir. Varlıklı aileler, özellikle fakir bir ailenin çocuğunu veya öksüz bir çocuğu çok küçük yaşta evlerine alarak bakıp gözetmekte ve okutmaktadırlar. Bu çocuğa tam bir evlât muamelesi olmasa da, hizmetçi muamelesi de yapmamakta, bu çocuğu evleninceye veya bir işe yerleşinceye kadar evlerinde barındırıp beslemektedirler.

Beslemelik, pozitif hukuk tarafından düzenlenmediği halde, örf ve adet hukukuna dayanan, toplum hayatımızda orta halli ve zengin aileler arasında fiilî olarak yaşayan bir müessesedir.

Evlât edinme ve beslemelik birbirinden farklıdır. Ülkemizde uzun bir süre oldukça yaygın bir uygulama alanı bulan beslemeliğin esası; bir ailenin fakir veya öksüz olan bir çocuğu yanlarına alıp ona bakmaları ve karşılığında da ondan ev hizmetlerinde yararlanmalarıdır²³. Söz konusu müessesenin topluma yerleşmesinde belki de bir ölçüde İslam Hukukuna göre evlât edinmenin mümkün olmaması rol oynamıştır. Beslemelik müessesesi, evlât edinme gibi daima çocuk lehine işleyebilecek şekilde sosyal karakterli bir müessese olmaktan uzaktır. Beslemelik ilişkisi, efendi veya hanım ile besleme arasında, çoğu zaman da beslemenin ana-babası arasında kurulur ve evlât edinme şartlarının hiçbirine uyulmaz.

Beslemeliğin miras hukuku alanında da herhangi bir etkisi yoktur. Besleme alan aile ile beslemelik arasında nesep ve miras açısından herhangi bir bağ ve sonuç doğmaz. Bu sebeple, beslemenin, efendinin mirasçısı olması mevzu bahis değildir. Karşı tarafı oluşturan evin hanımının ve beyinin beslemeye karşı hukuken yaptırma bağlanmış hiçbir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Efendinin görünen yükümlüklerinin tek yaptırımı vicdanı

---

²³ Gürkan, s. 163.

ve ahlâkî değer yargılarıdır. Zaten besleme ile onu evinde barındıran kişi arasında hiçbir hısımlık ilişkisi de doğmamaktadır²⁴.

Beslemeyi alan aileler, bu çocuğun ailesine aylık veya yıllık para verirler. Beslemelik ise evde yaptığı işler karşılığında yanında barındığı aileden ücret talep edebilir²⁵. Ancak bu ilişkinin hukukî niteliği tartışmalıdır. Beslemelik, gerek yaşın küçük olması halinde işçi sayılmama ve gerekse kölelik ile benzeri uygulama ve geleneklerin kaldırılmasına yönelik uluslararası sözleşmelere aykırılık sebebiyle, hukuka aykırı bir müessesedir. Bu sebeple hizmet akdi sayılamaz. Fakat yapılan hizmet karşılığında da, beslemenin ücret veya tazminat talep hakkı vardır²⁶.

D. Manevî Evlâtlıktan Farkı

Manevî evlâtlık, geleneklerin ortaya çıkardığı bir müessesedir. Evlât edinmede olduğu gibi, hukuk düzenince tanınmaz. Yargıtay bu hususu²⁷; *“Kişilerin, yanlarında bulunan başkalarına ait çocukları ‘manevî evlât’ olarak nüfus siciline kaydettirmiş olmaları, hukukî bir sonuç doğurmaz.”* diyerek, açıkça ortaya koymuştur.

Manevî evlâtlık, bazı insanî düşünceler sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sebeple manevî evlâtlık, meydana gelmesinde iktisadî sebeplerin rol oynadığı beslemelikten ayrılır. Evlât edinmeden farklı olarak bu ilişkide taraflar hukukî bir yaptırımı olmasa bile, bir takım manevî mükellefiyetler altına girerler. Ayrıca meydana gelmesi ve sona ermesi herhangi bir şekle veya şarta tâbi değildir²⁸.

E. Süt Evlâtlığından Farkı

²⁴ Saymen/Elbir, s. 339 ; Gürkan, 197.

²⁵ Gürkan, s. 204.

²⁶ Gürkan, s. 202-203.

²⁷ Yarg. 2. HD., T. 07. 06. 1999, E. 5806, K. 6362 (www.yargitay.gov.tr/emsal)

²⁸ Işık, s. 23 ; Ruhi, s. 17.

Süt evlâtlığı bir kadının kendisinden olmayan bir çocuğu emzirmesinden doğan ve hukukî önemi haiz olmayan bir ilişkidir. Her ne kadar bir dönem evvelki hukukumuzda uygun olarak, ülkemizde bir evlenme engeli oluşturması düşünülmüş ise de, kanun yapılırken söz konusu düzenleme kanuna aktarılmış, fakat 743 sayılı Medenî Kanun yürürlüğe girmeden kanundan çıkarılmıştır. Süt evlâtlık da tamamen fiilî bir durum olması hasebiyle evlât edinmeden oldukça farklıdır²⁹.

F. Koruyucu Aileden Farkı

Koruyucu aile hizmeti; çeşitli sebeplerle öz ailesi yanında bakılamayan çocukların, kısa veya uzun süreli olarak bakımlarını üstlenen aile veya kişilerin yanına, devlet denetiminde yetiştirilmeleridir. Bu hizmeti veren aile veya kişilere, koruyucu aile denilmektedir. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun 23. maddesinde *“Mahkemece koruma kararı alınan korunmaya muhtaç çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi bu Kanuna göre kurulmuş kuruluşlarda olduğu kadar, Kurumun denetim ve gözetiminde bir ‘koruyucu aile’ tarafından da yerine getirilebilir. Koruyucu aile, korunmaya muhtaç çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini gönüllü olarak üstlenebileceği gibi, Kurumca tespit edilecek ve ödenecek bir ücret karşılığında da yapabilir...”* denilmek suretiyle, koruyucu ailenin amacı belirlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, koruyucu ailenin amacı, çocuğa bakmak ve onu yetiştirmektir. Bu hizmet, gönüllü yapılabileceği gibi bir ücret karşılığında da olabilir³⁰.

Koruyucu aile bakımının çocuğa sağladığı aile ortamı, çocuğun psiko-sosyal gelişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Fakat evlât edinme ile koruyucu aile müesseseleri birlikte değerlendirildiğinde, koruyucu aile bazı durumlarda ihtiyaca tam olarak cevap verememektedir. Çünkü, koruyucu aile yanına

---

²⁹ Saymen/Elbir, s. 340.

³⁰ Sayıta, s. 23-24.

yerleştirme geçici bir tedbirdir. Oysa evlât edinme süreklilik arz eder³¹. Çocuğun gelişimi açısından süreklilik önemlidir ve bazı durumlarda geçici tedbirler yeteli olmaz. Meselâ, çocuğun ailesi olmadığı veya hiçbir şekilde ailesiyle birlikte olamayacağı durumlarda evlât edinme çocuk için en uygun hizmet şeklidir.

Koruyucu aile ile evlât edinme müessesesi arasında çeşitli farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıklardan ilk sırada; evlât edinme de evlât edinecekler açısından belirli bir yaş şartı aranırken, koruyucu ailede böyle bir şart aranmaz. Yine koruyucu aile olmak için gerekli belgeler tamamlandıktan sonra, sosyal kurum müdürü ile koruyucu aile arasında, örneği Genel Müdürlükçe hazırlanacak sözleşme imzalanarak, valiliğin onayına sunulur ve onaydan sonra çocuk bir tutanakla koruyucu aileye teslim edilir³². Evlât edinmede ise, evlât edinenin oturma yeri; birlikte evlât edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilecek bir kararla bu ilişki kurulmuş olur. Daha sonra mahkeme kararının kesinleşmesi ile kurulmuş olan evlâtlık ilişkisi hem evlât edinenin hem de evlâtlığın nüfus kütüğüne kaydedilir. Koruyucu aile, il müdürlüğünde görevli elemanların yapmış olduğu haberli veya habersiz ziyaretleri kabul etmek zorundadır³³. Ayrıca koruyucu aile adres ve ikametgâh değişikliklerini, bu değişiklik gerçekleşmeden önce il müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdür³⁴.

Koruyucu aile ile evlât edinme arasında, velâyet hakkı ve hısımlık ilişkisi açısından da farklılıklar vardır. Öncelikle, koruyucu ailede velâyet hakkı kendiliğinden koruyucu aileye geçmez. Asıl ana-babanın velâyet hakkı da kendiliğinden son bulmaz. Bunun için ayrıca bir hâkim kararına ihtiyaç vardır. Oysa evlât edinmede, velâyet hakkı kanun gereği ve kendiliğinden geçer. (TMK. m. 314/I) Koruyucu aile vasiye yardımcı vesayet organı niteliğindedir. Evlât edinmede ise, velâyet hakkı kendiliğinden geçtiğinden, vesayet ve vasilik söz

---

³¹ Sayıta, s. 36.

³² Bkz., KAY., m. 12.

³³ Bkz., KAY., m. 14.

³⁴ Bkz., KAY., m. 13/e.

konusu değildir. Yine koruyucu aile ile çocuk arasında, evlât edinme ilişkisindeki benzer hısımlık ilişkisi kurulmaz³⁵.

Koruyucu ailenin; yükümlülüklerini yerine getirmemesi, çocuğa istenilen şekilde bakmadığının belirlenmesi veya herhangi bir nedenle koruyucu aile olmaktan vazgeçmesi veya koruyucu aileye yerleştirilme sebebinin ortadan kalkması durumlarında, görevli sosyal çalışmacının hazırlayacağı sosyal inceleme raporu ile ailenin koruyucu aile sözleşmesi iptal edilerek çocuk aileden geri alınır³⁶. Ayrıca korunan çocuğun ölmesi veya ergin olmasıyla da koruyucu ailelik sona erer. Evlât edinme ilişkisi ise, sadece mahkeme kararıyla sona erdirilebilir. Fakat bu sona erdirme için belirli şartların gerçekteşmesi gerekir. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 317 ve 318. maddelerinde belirtilen bu şartlar, evlât edinme kararının esasa ve şekle ilişkin noksanlıklarıdır³⁷. Meselâ, rızanın bulunmaması esasa tesir eden bir şarttır ve Türk Medenî Kanunu'nun 317. maddesi gereğince evlâtlık ilişkisinin kaldırılma sebebidir. Sınırlı sayıda olan sebepler dışında, evlât edinme işleminin, daha sonradan ortaya çıkan herhangi bir sebeple sona erdirilemez.

---

³⁵ Zevkliler (Çocuklar), s. 211-212 ; Sayıta, s. 36.

³⁶ Bkz., KAY., m. 15.

³⁷ Sayıta, s. 97.

BİRİNCİ BÖLÜM

EVLÂT EDİNMENİN ŞARTLARI

§ 3. GENEL OLARAK

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu, evlâtlığın küçük veya ergin-kısıtlı olmasına göre önemli bir ayırım yapmıştır. Bu sebeple, evlât edinmenin şartları incelenirken, bu ayırma göre, önce küçüklerin evlât edinilmesinde hem küçük açısından, hem de evlât edinen açısından şartları ayrı ayrı ele alınacaktır. Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesindeki aslî şartları da inceledikten sonra her iki hâl için geçerli olan şeklî şartlar incelenecektir.

Medenî Kanun'un evlât edinmenin aslî şartlarına ilişkin hükümlerinin kesin olan ifadelerinden, bunların emredici ve sınırlı sayıda oldukları anlaşılmaktadır. Bunun tabiî sonucu olarak da, taraflarca söz konusu hükümlerin aksinin kararlaştırılması veya değiştirilmesi mümkün olmadığı gibi, evlât edinen ve evlâtlık açısından kanunda yazılı olan şartlardan başkası da aranmaz.

Evlât edinmede kural, küçüklerin evlât edinilmesidir. Bununla birlikte, istisnai olarak ergin veya kısıtlıların evlât edinilmesi de mümkündür. Ergin veya kısıtlıların evlât edinilmesinin istisna olarak belirlenmesinin sebebi, ancak özel bir takım şartlar varsa, evlât edinilebilmeleridir. Ergin veya kısıtlıların evlât edinilmesini düzenleyen tek madde ise 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 313. maddesidir. 15. 07. 2005 tarihli Resmî

Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5399 sayılı Kanun ile, TMK.’nun 313. maddesinde önemli bir değişiklik yapılmıştır. Yeni düzenlemeye göre, artık ergin veya kısıtlılar da evlât edinenin altsoyunun muvafakati ile evlât edinilebilir. Ayrıca, 313. maddede sayılan şartlar dışındaki bütün hususlarda, kural olarak küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin düzenlemeler uygulanır³⁸.

§ 4. KÜÇÜKLERİN EVLÂT EDİNİLMESİNİN ŞARTLARI

I. Küçüğün Bakılmış ve Eğitilmiş Olması

4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu madde 305/1 de; “ Bir küçüğün evlât edinilmesi, evlât edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması şartına bağlıdır.” hükmü yer almaktadır. Bu hüküm, yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Medenî Kanunda mevcut değildi. Söz konusu yeni düzenleme ile, bir kimsenin bakımına ve eğitimine hiçbir katkısı olmadığı, bir küçüğü evlât edinmesi engellenmektedir.

Bakma ve eğitme olgusunun evlât edinme amacına yönelik olması şarttır. Yargıtay bir kararında³⁹, “...bakma ve eğitme olgusunun evlât edinme amacına yönelik olması zorunludur. 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi altsoy olan kişilerin evlât edinmesine imkan vermemekte olup 4721 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önceki bakıp, eğitmenin evlât edinme amacıyla yapıldığının kabulünün imkansız bulunmasının...” diyerek bu şartı açıkça ortaya koymuştur.

Evlât edinme müessesesi öncelikle çocuğun yararı ve güvenliğine hizmet etmelidir. Türk Medenî Kanunu’nun 316. madde uyarınca; hâkim oldukça kapsamlı bir

³⁸ Belen, s. 10.

³⁹ Yarg. 2. HD., T. 16.07.2002, E. 8862, K. 9547, (Karar için bkz. Özmen, s. 236.)

araştırma sonrasında, ilişkinin kurulmasına karar verecektir. Koruyucu aile sisteminin evlât edinmedeki tezahürü, bakım ve gözetim şartı şeklinde ortaya çıkar⁴⁰. Araştırma yapma, hâkime Kanun ile getirilmiş bir yükümlülüktür ve re'sen araştırma ilkesi geçerlidir. Yargıtay, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu yürürlüğe girdikten sonra verdiği bir kararında⁴¹; *“Hâkim, evlât edinmeye ancak, esaslı sayılan her türlü durum ve şartların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlât edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verir.”* diyerek araştırma ilkesinin önemine değinmiştir.

Hâkim tarafından bir yıllık sürede yaşanmış olaylar değerlendirilmelidir. Bakım konusunda belirlenen süre, en az zamandır. Kısaltılması mümkün değildir; ancak küçüğün yararının gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti açısından, yeterli bulunmadığı takdirde, evlât edinmek isteyen kişinin, küçüğe daha uzun süre bakması ve onu eğitmesi gereği öngörülebilir⁴².

Kanaatimizce, Türk Medenî Kanunu'ndaki bir yıl süre ile küçüğün bakımı ve gözetimi şartının kesin olarak uygulanması yerinde bir düzenleme değildir. Kanunkoyucunun süreye ilişkin hâkime takdir hakkı bırakması, daha yerinde bir düzenleme olurdu. Çünkü bu düzenleme, yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın Türkiye'den birisini evlât edinmelerine engel bir düzenlemedir. Gerçekten de, uygulamada çok sık karşılaşılan olaylardan bir tanesi; yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın, Türkiye'de bulunan ve daha çok korunmaya muhtaç yakınlarını evlât edinmek istemeleridir. Evlât edinilecek kişinin gerek ekonomik şartları, gerekse eğitim şartları bakımından lehine olan bu talebe ilişkin yargılamada karşılaşılan en büyük sorun; bir yıllık bakım ve gözetime ilişkin şarttır. Yurtdışına çıkışlarda uygulanan vize uygulaması

---

⁴⁰ Şıpka, s. 307 ; Işık, s. 36.

⁴¹ Yarg. 2. HD. T. 04. 05. 2006, E. 2005/4167, K. 2006/6874, (Meşe AB İçtihat ve Mevzuat Bankası)

⁴² Belen, s. 49.

sebebiyle, evlât edinilecek kişi ile evlât edinecek kişinin bir yıl gibi bir süre bir arada yaşamaları pek mümkün olmamaktadır. Diğer tüm şartlar yerine gelse dahi, sadece süre şartından dolayı hâkimin evlât edinme talebini reddetmesi gerekir. Mevcut ihtiyaca cevap verememesi sebebiyle bu düzenlemenin, Kanunkoyucu tarafından en kısa sürede yeniden gözden geçirilmesi gerekir.

II. Evlât Edinmenin Küçüğün Yararına Olması

4721 Sayılı Türk Medenî Kanununu, evlât edinmede öncelikle küçüğün yararını temel ilke olarak benimsemiştir. Milletlerarası sözleşmelerde de bu ilke hep ön planda tutulmuştur. Evlât edinmede çocuğun yararı ve güvenliği ilkesi, modern kanunlarda da yerini alarak, mevcut olan şartlar bu doğrultuda değişikliğe uğratılmıştır. Özellikle evlât edinmek isteyen kişilerin çocuğun güvenliği için gerekli şartlara sahip olmaları gerekir. Yine çocuğa uygun bir eğitim verebilmelidirler. Çocuğun fizikî güvenliğini de sağlayabilecek olmaları (meselâ; beslenme, temiz ve sağlığa uygun giyindirme, kendisine ait bir oda veya yatağa sahip olma, sağlığına özen gösterme gibi) aranır. Tüm bu araştırmayı ise hâkim re'sen veya uzmanlar yardımıyla yapar. Evlât edinmenin kanunî şartları gerçekleşmiş olsa bile, hâkim çocuğun güvenliği açısından uygun görmezse evlât edinmeye karar vermeyebilir⁴³.

Yapılacak araştırmada özellikle, evlât edinen ile edinilenin kişilikleri ve sağlık durumları araştırılır. Tarafların ekonomik durumları da evlât edinme müessesesinin amacı dışında kullanılmaması sebebiyle önemlidir. Evlât edinenin eğitim kapasitesi ve kabiliyeti, evlât edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açığa kavuşturulması gerekir⁴⁴.

---

⁴³ Şıpkı, s. 308.

⁴⁴ Ruhi, s. 40.

Evlât edinmek isteyen kişinin çocuğun bakımına ve eğitimine normal sınırlar içinde zaman ayıramayacağı veya çocuğa iyi bir eğitim veremeyeceği yolunda ciddi şüpheler bulunmamalıdır. Evlât edinmek isteyen kişinin iyi bir şöhrete sahip bulunmaması, ahlâkî veya sosyal durumunun bozuk olması, evlâtlığın dininden başka bir dine mensup bulunması gibi durumlarda, hâkim tarafından evlât edinmeye karar verilmemelidir⁴⁵. Evlâtlığın, kendisini evlât edinecek aile yanında fizikî yönden gelişimi de güvenli olmalıdır. Çocuğa, yeterli beslenme, şartlara uygun giyinme, temiz ve sağlıklı bir vücut bakımı için gerekli her şey sağlanabilmelidir⁴⁶.

Küçüğün yararı, evlât edinme kurumunun asıl amacıdır. Bu sebeple, hâkim evlât edinmeye karar vermeden önce bunun çocuğun menfaatlerine uygun düşüp düşmeyeceğini titiz bir şekilde araştırıp değerlendirmelidir. Bu konuda kendisine, son derece geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Hâkim gerekli görürse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun uzman personeline psiko-sosyal inceleme ve araştırma yaptırabileceği gibi, çocuk mahkemelerinde veya diğer kamu kurum veya kuruluşlarında çalışan psikolog, sosyolog ve pedagogları da bilirkişi olarak görevlendirebilir⁴⁷.

III. Evlât Edinenin Altsoyunun Menfaatinin

Zedelenmemesi

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 253/1. maddesine göre; evlât edinmede aranan şartlardan bir tanesi, evlât edinenin düzgün soybağlı altsoyunun bulunmaması idi. Hatta sağ doğmak kaydıyla cenin de, evlât edinmeye engel sayılmaktaydı⁴⁸. Yürürlükten kaldırılan Türk Kanunu Medenîsi'ndeki bu düzenlemeden farklı olarak, yeni Türk Medenî

⁴⁵ Zevkliler, s. 977.

⁴⁶ Özüğür, s. 246. ; Şipka, s. 308.

⁴⁷ Yarg. 2. HD. ,T. 17.11.2003., E. 14702, K. 15706 sayılı kararında; "...gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verilir..." ifadesine yer vermiştir. (Aydoğdu, s. 1160).

⁴⁸ Tepeci, s. 166 ; Turhan s. 50.

Kanunundaki düzenleme, altsoyu bulunan kişilere de bir küçüğü veya küçükleri evlât edinebilme imkânı tanımaktadır. Yargıtay bir kararında “... *Türk Medenî Kanunu’nun 305. maddesi ile altsoyu bulunan kişilerin de küçükleri evlât edinme olanakları getirilmiştir. O halde mahkemece yapılacak iş taraf delillerini sorup toplamak sonucuna göre bir karar vermekten ibarettir. Bu yön gözetilmeden yazılı gerekçelerle ve eksik inceleme ile davanın reddi bozmayı gerektirmiştir...*” diyerek bu hususu özellikle belirtmiştir⁴⁹. Altsoyunun bulunmaması şartı, ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde de geçerliliğini yitirmiştir. (5399 sayılı Kanun ile değişik TMK. m. 313/I)

Bir küçüğü evlât edinen çocuk sahibi kişi veya eşlerin mevcut altsoylarının maddî ve manevî her türlü yararlarının zedelenmemesi mümkün değildir. Zira bunun aksini düşünmek hayatın olağan akışına aykırıdır. Ayrıca söz konusu durum, miras hukuku kaidelerine de aykırılık teşkil eder. Bu yüzden Kanunkoyucu, zedelenmenin hakkaniyete aykırı olmaması kriterini getirerek, hükmün uygulama sınırlarını da göstermiştir⁵⁰.

Kendi çocuklarının eğitim ve sağlık gibi zarurî ihtiyaçlarını karşılayamayan bir kişinin, evlât edinmeye teşebbüs etmesi, kanunun amacına uygun değildir. Ayrıca işlerinin yoğunluğu sebebiyle, çocuklarına yeterli zaman ayıramayan kişilerin veya hastalığı, fizikî veya ruhî bir rahatsızlığı sonucu özel ve yoğun ilgiye ihtiyaç duyan bir çocuğun ebeveyninin, herhangi bir küçüğü evlât edinmesi, çelişkili bir durum yaratır⁵¹.

Evlât edinme ile diğer çocukların gelecekteki miras hisselerinin azalması kaçınılmaz bir sonuçtur. Bu sebeple, diğer çocukların yararlarının zedelenip zedelenmediğini araştırarak olan hâkim, bu sonuç dışındaki unsurları değerlendirmelidir. Fakat, aralarında manevî bir bağ olmadığı halde, evlât edinen sırf diğer çocuklardan

⁴⁹ Yarg. 2. HD., T. 28. 05. 2003, E. 5824, K. 7798 (Özmen, s. 236).

⁵⁰ Akıntürk, s. 364.

⁵¹ Özüğür, s. 245 ; Şıpka, s. 309.

miras kaçırmak için evlât edinme yoluna başvurulmuş da olabilir. Böyle bir durumda ise, hakkın açıkça kötüye kullanılması söz konusu olur. Kötüye kullanılan hakkı da TMK. m. 2/II gereğince kanun korumaz⁵².

IV. Küçüğün Rızası

Ayırt etme gücüne sahip olan küçük rızası olmadıkça evlât edinilemez. 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda yer alan bu hüküm, kişiye sıkı sıkıya bağlı olan, evlâtlığa alınmaya razı olup olmamak hakkını ayırt etme gücü bulunan küçüğe vermiştir. Bu sebeple, ayırt etme gücüne sahip olan kimse, ister tam veya sınırlı ehliyetli ister sınırlı ehliyetsiz olsun, evlâtlık olabilmesi için kendisinin rızası şarttır⁵³.

Evlâtlık, ayırt etme gücüne sahip olmasının yanında, ergin olup aynı zamanda kısıtlı değilse, yani tam ehliyetli ise, evlât edinme işleminin meydana gelmesi için gerekli olan rızayı kimsenin yardımına ve onayına ihtiyacı olmaksızın verir. Buna göre, on sekiz yaşını doldurmak suretiyle genel erginlik yaşına ulaşanlar tek başlarına evlât edinme işlemine rıza verirler. Aynı şekilde on beş yaşını doldurmuş olup, kendi isteğinin yanında velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınanlar da tek başına bu rızayı verebilirler. Evlenme yoluyla ergin olanlar için de durum aynıdır. Bu üç durum içinde ortak olan şart, ayırt etme gücüne sahip olmaktır⁵⁴. Bu durum çocuklarla ilgili milletlerarası sözleşmelere de uygundur. Gerçekten de, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme⁵⁵,nin 12/I. maddesinde, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkı olduğu belirtilmiştir. Bahse konu Sözleşmenin 12/II. Maddesi ile de taraf devletlere, çocuğu etkileyen herhangi bir adlî veya idarî kovuşturmada, çocuğun doğrudan doğruya veya bir temsilci vasıtasıyla dinlenilmesi yönünde, usule ilişkin düzenlemeleri yapma yükümlülüğü getirilmiştir.

⁵² Aydos, s. 121 ; Belen, s. 56.

⁵³ Arık, s. 192 ; Feyzioğlu, s. 474 ; Baygın, 613.

⁵⁴ Akıntürk, s. 368 ; Saymen / Elbir, s. 343 ; Tekinay, s. 465.

⁵⁵ Sözleşme; Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiş olup, 02. 09. 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye 30. 09. 1990 tarihinde sözleşmeyi imzalamıştır.

Kendisine kanunî müşavir tayin edilmiş sınırlı ehliyetli bir kişi için de durum aynıdır. Medenî Kanununun 429'uncu maddesine göre; sınırlı ehliyetlilerin yasal danışmanlarının onaylarını almak suretiyle yapacakları işlemler dokuz maddede sınırlı olarak sayılmıştır. Bunlar arasında evlât edinme işlemi yoktur. Ayrıca sınırlı ehliyetli bu kişiler yine aynı maddeye göre ergindirler. Bu sebeple söz konusu kimseler, evlât edinmede başkalarının iznine ihtiyaç duymazlar.

Sınırlı ehliyetsizlerin, yani ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlıların ana babası veya vesayet daireleri izin vermiş olsa bile, bunların kendi rızaları olmadıkça evlât edinilmeleri mümkün değildir⁵⁶. Evlât edinilecek kişinin tam ehliyetsiz olduğu durumlar konusunda Kanun'da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak rızanın aranacağını belirten m. 308/1 hükmünün zıt anlamından, tam ehliyetsizlerin de evlât edinilebileceği ve rızalarının alınmasının söz konusu olmayacağı sonucuna varılabilir⁵⁷.

V. Küçüğün Ana-Babasının Rızası

Evlâtlık ilişkisinin kurulması ile birlikte, küçüğün ana-babası ile ortak hayatı ve velâyet hakkının sona ereceği, başka bir deyişle, ana-babanın hukuken küçüğün hayatından çıkması sebebiyle rızalarının aranması kaçınılmazdır. Bu husus, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 309/1 maddesinde açıkça belirtilmiştir. Bu hüküm küçüklerin evlât edinilmesinde aranılan önemli şartlardan biridir.

---

⁵⁶ Velidedeoğlu, s. 276 ; Oğuzman / Dural, s. 249.

⁵⁷ Belen, s. 36.

Türk Medenî Kanunu'nun 309/1 maddesinde yer alan; “evlât edinme, küçüğün ana babasının rızasını gerektirir.” hükmü vesayet altındaki küçüklerin evlât edinilmesinde vesayet dairelerinin izninin gerekli olduğunu öngören kanun maddesinden (m. 308/3) ayrı olarak düzenlenmiştir.

Evlâtlık ilişkisinin kuruluşunda rızası aranacak ana-baba, velâyet hakkı sahibi veliler olarak, aynı zamanda küçüğün kanunî temsilci sıfatını taşımaktadırlar. Eski Medenî Kanun döneminde rıza konusunda, velâyet hakkına sahip olmanın gerekip gerekmediği doktrinde tartışılmıştır. Bir görüş rızayı velâyet hakkının kapsamında değerlendirmektedir. Bu görüşe göre, rızası alınacak kişiler, velâyet hakkına sahip ana-babalardır⁵⁸. Bu görüş doğrultusunda, velâyet hakkının kullanımında, anlaşmazlık durumu için babanın oyuna üstünlük tanıyan düzenleme evlât edinme konusunda geçerli olmaz. Başka bir deyişle, ana-baba birlikte velâyet hakkına sahipse, çocuğun evlât edinilmesi konusunda ikisinin de rızası aranacaktır. Fakat, velâyet hakkının birlikte kullanılması gereken diğer durumlardan farklı bir yön, ana-babadan herhangi birisi velâyetin kaldırılmasına sebep olacak derecede ilgisiz bulunduğu takdirde, rızası alınmadan da çocuk evlât edinebilirler⁵⁹.

Diğer bir görüşe göre de; rıza konusunu ana-baba ile çocuk arasındaki kan bağına dayandırarak, velâyet hakkından bağımsız olarak aranması gelir⁶⁰.

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 254/2 maddesinde; velâyetin kaldırılmasını gerektirecek ölçüde çocuğu ile ilgisiz olan anne veya babanın rızasının aranmayacağı öngörülmesine rağmen; 4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 311/2 maddesinde, ana ve babadan birinin küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getiremiyorsa, rızanın aranmayacağı öngörülmüştür. Bu da gösteriyor ki, yeni Medenî

---

⁵⁸ Oğuzman / Dural, s. 249 ; Ataay, s. 79.

⁵⁹ Belen, s. 38.

⁶⁰ Turhan, s. 52 ; Ataay, s. 79.

Kanun eskisinden farklı olarak, rızanın aranmamasına yol açan özen yükümlülüğünün yerine getirilmemesini velâyetin kaldırılmasını gerektirecek ölçü kriteri ile sınırlayarak, rızanın alınması ile velâyetin bir ilgisinin olmadığını vurgulamak istemiştir. Yargıtay da, özen yükümlülüğünü yerine getirmeyen ana-babanın rızasının aranmaması gerektiği görüşündedir⁶¹.

Evlât edinme, küçüğün ana ve babasının rızasını gerektirir, hükmünün yer aldığı 309'uncu maddenin yapılan lâfzî yorumunda maddede "ve" bağlacının kullanılması, ana babanın rızalarının kümülatif olarak kullanılması gerektiğinin bir göstergesidir⁶². Ayrıca, ana ve baba rızalarını bizzat vermelidir. Yani bu konuda iradî temsilci (avukat vb.) atanamaz⁶³.

4721 sayılı Kanunla düzgün soybağı-düzgün olmayan soybağı ayırımı kaldırıldığından, anne babanın rızasının alınması için çocukla aralarındaki soybağı ilişkisi yeterli olup, bu ilişkinin nasıl kurulduğunun artık bir önemi kalmamıştır. Fakat evlilik dışı çocuğu ile bir soybağı ilişkisi kurulmamış olan tabî babanın evlât edinmede rızası aranmaz⁶⁴.

VI. Evlât Edinenin Rızası

Soybağını kuran hukukî işlemin tarafı olarak evlât edinenin de rızası aslî unsurdur. Kanaatimizce konuyu, evlât edinenin hukukî işlem ehliyetlerini kullanma durumuna göre ayrı ayrı incelemek gerekir.

Tam ehliyetli bir kimse, kendi rızasıyla evlât edinebilir. Fakat duruma göre, böyle bir kimse evli ise, sadece kendisinin rızası yeterli olmayıp, eşlerin birlikte evlât

---

⁶¹ Yarg. 2. HD., T. 22. 04. 2004, E. 4013, K. 5129 (Karar için bkz. Aydoğdu, s. 1187).

⁶² Aydos, s. 124.

⁶³ Demir, s. 266.

⁶⁴ Şıpka, s. 312.

edinmesi kuralı dolayısıyla diğ er eş in de rızasının bulunması gereklidir. Baş ka bir deyiş le, burada eş lerin rızasının anlamı birlikte evlât edinme iradesi olarak kendisini gösterir⁶⁵. Evli evlât edinen ancak Kanun'da ö ngörülen istisnai durumlarda tek baş ına evlât edinebilir. Bu durumda da evlât edinen olarak sadece kendisinin rızası yeterlidir. Kendisine yasal danış man (kanunî müş avir) atanan -sınırlı ehliyetli- kiş inin durumu da, tam ehliyetli evlât edinen kimselerle aynıdır.

Evlât edinecek kiş inin ayırt etme gücüne sahip olması gerekir. Tam ehliyetsiz yani ayırt etme gücüne sahip olmayan kimseler, hiçbir şekilde evlât edinemezler. Çünkü ayırt etme gücüne sahip olmayan kiş inin, bir baş kasına bakıp onu eğ itmesi mümkün değildir. Bu sebeple, bu kişiler sadece evlât edinilebilirler. Bu durum evlât edinmenin, şahsa sıkı sıkıya bağı lı bir hak olmasının tabiî bir sonucudur⁶⁶.

Sınırlı ehliyetsizlerin evlât edinmesinde konuyu ehliyet grubunun alt ayrımlarını göz önünde tutarak incelemek gerekmektedir. Buna göre, sınırlı ehliyetsizlerin birinci grubunu oluşturan, ayırt etme gücüne sahip küçüklerin evlât edinmesi mümkün değildir. Çünkü Kanun'da evlât edinme konusunda aranan şartlar incelendiğ inde, erginliğ e eriş memiş birinin evlât edinmeyeceğ i kesindir. Diğ er taraftan ayırt etme gücü bulunan kısıtlılar açısından ise; evlât edinme kiş iye sıkı sıkıya bağı lı haklardandır. Bu yüzden evlât edinecek kiş inin rızası “olmazsa olmaz (*condictio sine qua non*)” kuralıdır. Ayrıca baş ka bir -ek- kural getirilmemiş olsa, sınırlı ehliyetsizlerin, fiil ehliyeti hükümleri açısından bu rıza gerekliliğ i yanında yeterli olur. Ne var ki Kanunkoyucu konuyu farklı bir şekilde düzenleyerek, vasinin iznini de aramaktadır. Dahası, vesayet altında bulunan kiş ilerın evlât edinmesine ilişkin iş lemde, vesayet dairesinin iznini yeterli görmemiş, denetim makamının iznini de gerekli kılmıştır (TMK m. 463/1). Bu tür bir düzenleme iş in tabiatına

---

⁶⁵ Belen, s. 34 ; Ataay, s. 316.

⁶⁶ Ataay, s. 316 ; Ö ztan, s. 443 ; Tekinay, s. 454.

uygundur. Çünkü evlât edinme, aynı zamanda malvarlığına ilişkin sonuçlarla yakından ilgili bir işlemdir⁶⁷.

Kendisini idareden aciz olması sebebiyle ehliyeti kısıtlanmış bulunan bir şahsın evlât edinmesi, çoğunlukla evlâtlığın menfaatine aykırı olduğundan, hâkim evlât edinmeye karar vermemelidir. Fakat, pek nadir hâllerde bu şahsın evlât edinmesi, evlâtlığın menfaatine aykırı olmayabilir⁶⁸. Meselâ, evlilik dışı bir çocuğun sınırlı ehliyetsiz olan babası tarafından evlât edinilmesi çocuğun zararına olmayıp, bilâkis menfaatedir.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 307/1 maddesine göre, evli olmayan kişi otuz yaşını doldurmuş ise, tek başına evlât edinebilir. Dolayısıyla evlât edinen ayırt etme gücüne sahip küçük ise, kanunun aradığı otuz yaş şartı gerçekleşmediği için evlât edinemez⁶⁹.

VII. Vesayet Dairelerinin İzni

743 sayılı Türk Kanunu Medenî'si'nin 254'üncü maddesinde, "hâkimin muvafakati" alınmadıkça bir kimsenin evlâtlığa alınamayacağı hükmü yer almaktaydı. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 308/3 maddesine göre, vesayet altındaki küçük, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izniyle evlât edinilebilir.

Yürürlükten kaldırılan Medenî Kanunda yer alan "hâkim" ibaresi isabetli olmamakla birlikte, buradaki hâkimden maksat; vesayet daireleri yani vesayet altındaki kimsenin ikametgâhı sulh ve asliye hukuk mahkemeleriydi⁷⁰. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ile bu belirsizlik de giderilmiş oldu. Çünkü, vesayet altında bulunan kimse, ayırt

---

⁶⁷ Oğuzman / Dural, s. 249 ; Tekinay, s. 454.

⁶⁸ Ataay, s. 318.

⁶⁹ Ruhi, s. 22.

⁷⁰ Velidedeoğlu, s. 276 ; Feyzioğlu, s. 475.

etme gücüne sahip olsa bile, vesayet dairelerinin izni ile evlât edinilebilir. Burada vesayet altındaki kimsenin vasisi, ilk olarak sulh hukuk mahkemesinden izin alması ve ayrıca bunu asliye hukuk mahkemesine onaylatması gerekir. Burada evlât edinmeye karar verecek olan asliye hukuk mahkemesi ile vesayet dairelerinden denetim makamı olan ve vesayet altındaki kişinin evlât edinilmesine izin veren asliye hukuk mahkemesi karıştırılmamalıdır⁷¹.

VIII. Birlikte Evlât Edinme

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nde birlikte veya tek başına evlât edinme gibi bir ayırım yapılmamıştı. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda ise böyle bir ayırım yer almaktadır. Eski Medenî Kanun döneminde eşlerden biri diğerinin rızasını alarak tek başına evlât edinebilirken, yeni Medenî Kanun karşısında artık bu mümkün olmayıp, eşler ancak birlikte evlât edinebilirler. Kanun, fiilî evlilik ilişkisi veya evlilik olmadan birlikte yaşayan, ayrı veya aynı cinsten kişilerin birlikte evlât edinmelerini de yasaklamaktadır. Bunun tek istisnası bir kişinin sadece eşler tarafından birlikte evlât edinilmesidir⁷².

Eşlerin birlikte veya biri diğerinden sonra olmak üzere, bir şahsı beraberce evlâtlığa almaları için, her iki eşin Kanun'un evlât edinende aradığı şartları taşımaları gerekir. Aynı şahsı evlât edinmiş olan eşlerin daha sonra boşanmaları durumunda, geçerli bir şekilde kurulmuş olan evlâtlık ilişkisi, her ikisi bakımından da varlığını sürdürür. Yani, birlikte evlât edinen eşlerin sonradan boşanmaları evlâtlık ilişkisini olumsuz yönde etkilemez⁷³. Fakat boşanmada hâkimin velâyet hakkını eşlerden hangisinin kullanacağına da karar vermesi gerekir.

---

⁷¹ Işık, s. 51.

⁷² Şıpka, s. 309 ; Özüğür, s. 247 ; Akıntürk, s. 365.

⁷³ Köprülü / Kaneti, s. 232.

Eşler haricinde birden fazla kimsenin aynı şahsı birlikte veya birbiri ardı sıra evlât edinmeleri mümkün değildir. Buna karşılık, eşler aynı şahsı birlikte evlât edinebilirler. Bu hususu Yargıtay; “ *...Bir kimsenin birden fazla kişi tarafından evlât edinilmesi yalnızca karı koca için mümkündür. Aralarında evlilik bağı bulunmayan birden fazla kişinin ortaklaşa evlât edinmelerine karar verilmesi usul ve yasa hükümlerine aykırıdır...*” diyerek belirtmiştir⁷⁴. Evlât edinme işlemi aynı anda gerçekleştirebileceği gibi, birinin diğerinden sonra evlât edinmesi de mümkündür. Ancak, her iki halde de eşlerin evlât edinme için aranan diğer şartları gerçekleştirmeleri gerekir.

4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 306/II maddesine göre, eşlerin birlikte evlât edinmesinde alternatif şart; eşlerin ya beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını geçmiş bulunmaları şeklinde düzenlenmiştir. İsviçre Medenî Kanununda ise, evlilik süresi beş yıl olmakla birlikte, yaş otuz beş olarak yer almaktadır.

Beş yıldan beri evli olma şartını gerçekleştirmiş olan eşlerin belli bir yaşını doldurmalarına gerek yoktur⁷⁵. Evlilikte beş yılını doldurmamış, ancak otuz yaşını doldurmuş olan eşler de, birlikte evlât edinme hakkını haiz olurlar. Oysa İsviçre'de bu yaş sınırı otuz beş olarak korunmuştur (İMK. m. 264a/III)⁷⁶. Medenî Kanunun madde gerekçeleri bölümünde "otuz yaşın gerekli olgunluğu sağlayabileceği düşüncesi ile" İsviçre'den farklı düzenleme getirildiği belirtilmektedir.

Kanaatimizce, yukarıda özetlenen düşünce ve bunun sonucu olarak yapılan düzenleme bir takım çelişkiler içermektedir. Öncelikle, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 124/1 maddesi uyarınca olağan evlenme yaşında evlenmiş kişiler yirmi iki

⁷⁴ Yarg. 2. HD. , T. 25. 09. 1992, E. 7551, K. 8519 (Karar için bkz. Uyar, s. 3185).

⁷⁵ Akıntürk, s. 365 ; Şıpka, s. 309 ; Özüğür, s. 247.

⁷⁶ Şıpka, s. 309.

yaşını doldurdıkları zaman evlât edinebileceklerdir. Bir anlamda evlât edinme yaşı yirmi ikiye indirilmiş olmaktadır. Yine Türk Medenî Kanunu m. 124/II uyarınca, evlât edinecek kişiler olağanüstü evlenme yaşında evlenmişlerse, eşlerden birisi veya her ikisi henüz yirmi bir yaşında iken, evlât edinebilmeleri mümkündür. Çünkü Kanunkoyucu evlilik süresine ilişkin şartı belirlerken, evlenme yaşı noktasında bir ek şart öngörmemiştir. Birlikte evlât edinme de, evlilik süresi baz alındığında, böylece yaş şartı otuz yaşın oldukça altına inmektedir. Diğer taraftan Kanunkoyucu, otuz yaşını geçmiş kişiler için evlilik süresini tümüyle göz ardı etmiştir. Hükme göre, otuz yaşını geçmiş kişiler, evlendiklerinin ertesi günü evlât edinmek üzere başvurup, şartlar gerçekleştiğinde, evlenmeden önce bakım ve eğitimiyle ilgilendikleri bir küçüğü, daha evlilikleri bir yılını doldurmadan evlât edinebilirler. Kanaatimizce, bu konuda, bir yıllık bakım ve gözetim şartının mutlaka aynı çatı altında -ve evlilik süresi içinde- bir arada yaşamak olarak değerlendirilmelidir. Halbuki, bu durumda bile, en iyi ihtimalle bir yıllık evli bir çift, küçüğü evlât edinebilir. Buna göre, kabul edilebilirliği tartışmalı olmakla birlikte, bir yıllık evlilikle beş yıllık evliliğin evlât edinmede aynı anlama geldiği sonucuna varmaktan başka çıkar yol bulunmamaktadır⁷⁷.

IX. Yaş ve Süre Şartları

A. Evlâtlığın Yaşı

Evlât edinmede evlâtlığın yaşının önemi yoktur. Her yaştaki kişi evlât edinilebilir. Ancak belirli yaşa kadarki kişiler küçük, belirli yaşın üzerindeki kişiler, ergin olarak evlât edinilebilirler. Buna göre yaş, ilişkinin kurulması aşamasında taşınması gereken şartları birbirinden farklılaştırmaktadır. Bununla birlikte, sonuçta girilecek statü

---

⁷⁷ Belen, s. 21.

açısından yaşın önemi bulunmamaktadır. Çünkü hüküm ve sonuçları düzenleyen hükümler, "kıyasen" uygulanacak olsa da aynıdır.

Bir küçük (bebek) en erken doğumundan altı hafta sonra evlât edinme talebine konu olabilir. Çünkü evlâtlığın ana-babasının rızası, en erken doğumun üzerinden altı hafta geçtikten sonra verilebilir. (TMK. m. 310/I) Bu süre, ana-babanın rıza vermeden önce daha iyi ve sağlıklı düşüncelerini sağlamak için getirilmiştir. Bu kararın, ana-baba açısından aceleye getirilmemesi gerekir. Gerçekten de, özellikle ana doğumdan hemen sonra (loğusalık dönemi), hâlâ hamileliğin etkisindedir. Fizikî ve psikolojik yapısındaki değişikliklere paralel olarak sağlıklı karar veremeyebilir. Ayrıca bu süre içerisinde ananın çocuğa bakıp bakamayacağı da belli olur. Bu sebeplerle, bu süre içerisinde veya hamilelik sırasında açıklanan rızalar geçersizdir⁷⁸.

Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi açısından ise, Kanun'da aranan kriter erginliktir. Erginlik, on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlamaktadır. (TMK. m. 11) Fakat evlenme de kişiyi ergin kılmaktadır. Bu durumda erginlik yaşı, evlenme durumunda, yeni düzenleme ile her iki cins için kural olarak on yedi ve olağanüstü sebeplerin varlığında on altı yaşın doldurulmasına inmektedir. Erginliğin kazanılma yollarından bir başkası da, Türk Medenî Kanunu'nun 12. maddesinde de düzenlenen on beş yaşın doldurulması durumunda hâkim kararıyla ergin kılınmadır. Kanun'un bütün bu hukukî sonuçlar için aradığı şartlar gerçekleştiğinde evlenme, hâkim kararı ve erginlik yaşının doldurulması, kişiyi hukuken ergin konumuna getirmektedir. Bu demektir ki, anılan durumlarda, on beş, on altı, on yedi ve on sekiz yaşını doldurmuş kişiler, erginlerin evlât edinilmesi hükümleri uyarınca evlât edinebilirler⁷⁹.

⁷⁸ Aydos, s. 124 ; Arat, s. 145 ; Aydoğdu, s. 252-253.

⁷⁹ Belen, s. 13.

B. Evlâtlık ile Evlât Edinen Arasındaki Yaş Farkı

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 253/II. maddesinde evlât edinen kimsenin evlâtlıktan en az on sekiz yaş büyük olması şartı yer almaktaydı. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 308/1 maddesine göre de; evlât edinilenin, evlât edinenden en az on sekiz yaş küçük olması gerekir. Başka bir deyişle, evlât edinen kimsenin evlâtlıktan en az on sekiz yaş büyük olması gerekmektedir.

Yaş farkının kabul edilmiş olmasının sebebi; evlât edinme müessesesinden doğan sun'î (yapay) altsoy-üstsoy ilişkisini gerçek altsoy-üstsoy ilişkisiyle benzer kılmaktır. Gerçek ana-baba ve çocuk arasında evlenme yaşı dikkate alınacak olursa, normal yaş farkı on sekiz olması gerekir⁸⁰.

C. Birlikte Evlât Edinmede Eşlerin Yaşı ve Evlilik Süresi

Kanunkoyucu, birlikte evlât edinme açısından, alternatif şart getirmiştir. Eşler ya beş yıldan bu yana evli olmalıdır veya otuz yaşını geçmiş bulunmalıdırlar.

Eşlerin birlikte evlât edinmelerinde aranılacak alternatif şartlardan biri, onların en az beş yıldan beri evli olmaları hâlidir. Bu şartı gerçekleştirmiş olan eşlerin belli bir yaşı doldurmalarına gerek yoktur⁸¹. Bir diğer şart; eşlerin otuz yaşını doldurmuş bulunmalarıdır. Otuz yaşını doldurmuş olan eşler, beş yıldan daha az süredir evli olsalar dahi, birlikte evlât edinme hakkını haiz olurlar⁸².

§ 5. ERGİNLERİN VE KISITLILARIN EVLÂT EDİNİLMESİ

ŞARTLARI

---

⁸⁰ Berki, s. 13.

⁸¹ Akıntürk, s. 365 ; Ruhi, s. 369 ; Özuğur, s. 247.

⁸² Şıpka, s. 309.

Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi, küçüklerin evlât edinilmesinden farklı esaslara tâbi tutulmuştur. 4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu, bütün ergin veya kısıtlıların evlât edinilmesine izin vermemiştir. Bu kimselerin evlât edinilebilmesi için genel şartların yanı sıra, alternatif şartlardan birisinin de gerçekleşmesini aramıştır. Bir yönüyle erginlerin evlât edinilmesini daha sıkı şartlara bağlamıştır.

Türk Medenî Kanunu'nun 313. maddesinde erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesine yönelik bazı farklı şartlar düzenlenmiş ve diğer şartlara ilişkin olarak küçüklerin evlât edinilmesine atıfta bulunulmuştur. Kanunkoyucu alternatif şartlar açısından iki şartı açıkça ortaya koymuştur. Daha sonra bunlar içinde de, adeta bir genel şart yaratmış ve aramıştır. Anılan şart uyarınca "diğer haklı sebepler mevcut ise" belirli süre aile şeklinde yaşama şartının gerçekleşmesiyle de, ergin veya kısıtlılar evlât edinilebilirler⁸³.

I. Evlât Edinenin Altsoyunun Muvafakati

Kanunkoyucunun evlât edinme konusunda yaptığı köklü değişikliklerden bir tanesi, küçüklerin evlât edinilmesinde, yukarıda belirtilen, evlât edinenin altsoyunun bulunmaması şartından vazgeçmesidir. Ne var ki aynı durum, ergin veya kısıtlıların evlât edinilmesi açısından tam olarak geçerli değildir. 15. 07. 2005 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5399 sayılı Kanun⁸⁴ ile Türk Medenî Kanunu'nun 313/I. maddesinde çok önemli bir değişiklik yapılmıştır. Artık altsoyu bulunan kişiler de ergin veya kısıtlıların evlât edinebilecektir. Fakat evlât edinme kararından önce, altsoyun açık muvafakati aranacaktır. Kanunkoyucu, 743 sayılı Türk Kanunu Medenî'sinden farklı

---

⁸³ Belen, s. 57.

⁸⁴ Bu Kanun'un TBMM tarafından kabul tarihi 03. 07. 2005 olup, metin için bkz. RG: 15. 07. 2005, S. 25876.

olarak, hem değişiklikten önceki hem de 5399 sayılı Kanun ile değişik 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda altsoyun düzgün soybağlı olması şartını aramamıştır⁸⁵.

743 Sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nde evlât edinebilmek için aranan bu şart, "sahih nesepli altsoy" (düzgün soybağlı altsoyu) olmama tabiri ile nitelendirilmiştir. 5399 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önceki 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 313/I. maddesinde ise sadece "altsoyun bulunmaması" ifadesi ile yetinilmiştir. Zira Türk Medenî Kanunu ana-baba ile çocuklar arasında eski kanundaki "sahih-gayrı sahîh nesep" ayrımını kaldırmıştır. Değişiklikten önceki 313. maddede, erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi durumunda, evlât edinen kişinin "altsoyunun bulunmaması" şartının korunmuştur. Bu yaşta ve konumda olan kişilerin artık bir aile ortamında yetişme ve barınma ihtiyacına sahip olmamaları da, bu şartın korunmasındaki temel düşüncedir⁸⁶.

Değişiklik ile, altsoyun açık muvafakati olmadan evlât edinme kararı verilemez. Evlât edinecek kişinin altsoyunun, evlât edinmeye ses çıkarmadığı ileri sürülerek, bu şartın gerçekleştiği söylenemez. Çünkü Kanun "açık muvafakat" şartını aramaktadır. Buradaki açık muvafakat verme, şahsa sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Bu sebeple, altsoy ayırt etme gücüne sahipse, rıza mutlaka bu kişi tarafından verilmelidir. Altsoyun kısıtlı olması ve ana-baba dışında birisinin vasi olarak atanması durumunda da, vasi ile vesayet dairelerinin izin ve onayı gerekir⁸⁷.

Evlât edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin ve kısıtlı, belirli şartların da gerçekleşmesi ile evlât edinilebilir. İsviçre Medenî Kanunu'nda yer almayan bu kural değişikliği, erginlerin veya kısıtlılardan aile himayesine ihtiyacı olanların ve sosyal destekten yoksun olanların korunması amacıyla getirilmiştir. Ayrıca geleneksel aile desteği içinde sağlanan imkânların, şartların değişmesi ile ortadan kalkması, muhtaç ve kısıtlı erginlerin aile desteğine kavuşturulmaları da Kanun gerekçelerindedir⁸⁸. Oysa 4721 sayılı Türk Medenî Kanun'un ilk halinde, ergin veya kısıtlıların evlât edinilmesinde altsoyun bulunmaması gerektiği şartı Kanunkoyucu tarafından farklı gerekçelere dayandırılmıştır. Ergin kişilerin

---

⁸⁵ Belen, s. 58.

⁸⁶ Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 111.

⁸⁷ Aydoğdu, s. 410.

⁸⁸ Gerekçe için bkz. www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil101/ss928m.

evlât edinilmesi hâlinde evlât edinenin “çocuk sahibi olma” ihtiyacını gidermesinin söz konusu olamayacağı ve ergin kişilerin yaşları gereği aile ortamında yetişme ve barınma ihtiyacının olmadığı gibi hususlar, bu gerekçeler içinde sayılmıştır⁸⁹.

Kanaatimizce, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun ve 5399 sayılı Kanun'un kabul edilmiş tarihleri göz önüne alındığında, üç yıl gibi kısa bir süre zarfında, Kanunkoyucu'yu bu değişikliği yapmaya zorlayan ne gibi bir toplumsal ihtiyacın ortaya çıktığı anlaşılamamaktadır. Tatmin edici olmayan, 5399 sayılı Kanun ile yapılan değişikliğin gerekçeleri, evlât edinme müessesesinin asıl ortaya çıkış sebepleri ile çelişmektedir. Geleneksel aile desteği içinde sağlanan imkânların, şartların değişmesi ile ortadan kalkması, evlât edinmenin gerekçesi olamaz. Çoğunluğun ihtiyacına cevap vermeyen, şahsî sebeplere dayanan bu değişiklik bazı çelişkileri de beraberinde getirmiştir.

Evlât edinmede rızası alınacak altsoy, evlât edinecek olan ana- babanın velâyeti altında, ayırt etme gücü bulunmayan bir küçük de olabilir. Ayırt etme gücü bulunmadığından bu hakkı bizzat kullanamaz. Ana ve babanın da bu hakkı kullanması düşünülemez. Çünkü, kanunî temsil yetkisini kullanacak ana-baba aynı zamanda evlât edinmek isteyen kişilerdir. Kanaatimizce bu durumda, altsoy için önce bir kayyım atanması gerekir. Çünkü, menfaat çatışması sebebiyle ana ve babanın bu yetkilerini kullanmaları düşünülemez.

Altsoy; çocuk, torun, torunun torunu şeklinde, aşağıya doğru devam eden birinci dereceden hısımlık bağı ifade eder. Ayrıca 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ile, evlât edinilmiş olan evlâtlık da altsoydur⁹⁰. Yeni düzenlemeye göre de, sadece evlilik içinde doğmuş olan (sahih nesepli) çocuk değil, evlilik dışı (gayri sahih nesepli) çocuk da altsoy kavramına dahildir. Altsoy kavramın kapsadığı kişiler sebebiyle, karşımıza bazı sorunlar çıkar. Meselâ, oğlu ölen ve evlât edinmek isteyen kişinin bir torunu olabilir. Bu durumda Kanun'un açık lâfzı gereği torunun muvafakati gereklidir. Evlât edinecek kişinin torunu bu muvafakati göstermediğinde ise, evlât edinme işlemi gerçekleşmez.

Kanaatimizce, böyle bir sonuç evlât edinme müessesesinin mantığına aykırıdır. Çünkü evlât edinmede önemli olan evlâtlığın menfaatidir. 5399 sayılı Kanun ile değişik 313/I. maddenin gerekçesi incelendiğinde de, erginlerin evlât edinilmesi kolaylaştırmanın sebebi olarak daha çok muhtaç olma, yani ekonomik sebeplerden bahsedilmiştir. Evlât edinecek kişinin altsoyu olarak torunun muvafakatının

⁸⁹ Kılıçoğlu, Yenilikler, s.111.

⁹⁰ Akıntürk, s. 384 ; Gürkan, s. 176 ; Aydoğdu, s. 415.

alınmasının sebebi de, miras payının azalması gibi, hak kayıplarına rızasının aranmasıdır. Bu iki gerekçe birbiriyle çelişmektedir. Ayrıca, evlât edinmek isteyen dede ile torun arasındaki bağ çok kuvvetli olmayabilir. Oysa, en az beş yıl bakılıp büyütülmüş ve birlikte yaşanan evlât edinilmek istenilen kişi ile evlât edinmek isteyen kişi arasındaki ilişki düşünüldüğünde, torunun evlât edinme kararını engellemesi adalet duygusu ile bağdaşmaz.

Türk Medenî Kanunu'na göre birden fazla kişinin evlât edinilmesi mümkündür. Evlât edinen şartları gerçekleştiğinde iki ayrı ergini evlât edinebileceği gibi, bir küçük ile bir ergini de evlât edinebilir. Evlâtlık 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'na göre altsoy sayılmaktadır. Bu durumda, ikinci evlât edinme işleminde diğer evlâtlığın muvafakati gerekir. Muvafakat vermediği durumda da evlât edinme mümkün olmaz. Bu sonuç ise, kendisi evlât edinilirken oluşan şartlar ve güdülen amaç ile aynı durumda olan bir başkasının evlât edinilmesinin engellenmesi anlamına gelir. Bu sonuç ise 5399 sayılı Kanun ile değişik 313/I. maddeyi, önceki düzenlemeden daha geriye götürür.

Bir kimsenin evlât edineceği sırada cenin halinde, yani henüz doğmamış, fakat ana rahmine düşmüş çocuğunun olması, onun ergin veya kısıtlı olan bir başkasını evlât edinmesine engel olmaz. Yine bir kimsenin evlât edindikten sonra altsoyu olduğu takdirde, evlât edinilen ergin veya kısıtlının durumunda herhangi bir değişiklik olmaz, o kimse evlâtlık olarak kalmaya devam eder⁹¹. Fakat 5399 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten sonra, bir erginin evlât edinilmesinden sonra doğan, ancak evlat edinme kararından önce cenin halinde bulunan altsoyun rızasının alınması gerekir. Yani hâkim kararından üç yüz gün içinde evlât edinenin altsoyunun dünyaya gelmesi, bir erginin evlât edinilmesi işlemini sakatlar⁹². Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise, evlât edinme sırasında ana rahmindeki cenin çocuk değildir. Çocuk deyimi sadece sağ olarak doğanlara ilişkindir. Miras hakkına ilişkin olarak hak sahibi sayılması, cenini çocuk deyimi içine sokmaz. Çünkü burada miras hakkına benzer bir sübjektif hak yoktur⁹³.

---

⁹¹ Feyzioğlu, s. 472 ; Öztan, s. 442.

⁹² Aydoğdu, s. 420-421 ; Ataay, s. 67, Berki, s. 8.

⁹³ Tekinay (Cenin), s. 218-219.

II. Evlât Edinilenin Belirli Özelliklerinin Olması

5399 sayılı Kanun ile değişik 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 313/I. maddesinde altsoyun açık muvafakati ile bir kişinin veya eşlerin, ergin veya kısıtlı bir kişiyi bazı hâller mevcut ise, evlât edinmesine imkân tanımaktadır. Üç bentten oluşan birinci fıkrada, erginlerin veya kısıtlıların hangi hâllerde evlât edinilebilecekleri, alternatif şartlar olarak, fakat sınırlayıcı bir şekilde sayılmaktadır.

Konu ile ilgili olarak, Yargıtay bir kararında⁹⁴, " ... Medenî Kanunu'nun 313'üncü maddesinin 3'üncü fıkrası; haklı sebeplerin mevcut olması ve evlât edinilenin en az beş yıldan beri evlât edinen ile aile şeklinde birlikte yaşaması halinde ergin kişilerin de evlât edinilebileceğini hükme bağlamıştır. Buna göre altsoyu bulunmayan Fatma'nın bu şartı yerine getirerek Saadet'i evlât edinme isteğinin mahkemece reddedilmesi usul ve yasaya aykırıdır." diyerek yerel mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Yüksek Mahkeme bir başka kararında⁹⁵ ise, "...altsoyu bulunmayan evlât edinen ile davalı evlât edinilecek kişinin birlikte yaşamadığı, yapılan araştırmada sadece son üç-dört ay evlât edinen ile aynı apartmanda görüldüğünün sabit olması karşısında..." diyerek, diğer tüm şartlar gerçekleşse de süre şartı açısından kararın bozulmasına karar vermiştir. Gerçekten de, erginlerin evlât edinilmesi sıkı şekil şartlarına tâbi tutulmuştur. Bunun sebebi, evlât edinme gerçek iradesi dışında, muvazaalı işlem yapılmasının önlenmesidir.

Ergin veya kısıtlının bedenî veya zihnî özrü sebebiyle, sürekli olarak yardıma muhtaç olması ve evlât edinilen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmesi gerekir (TMK. m. 313/I-1). Bir diğer hâl ise, evlât edinilecek kişiler için, küçükken en az beş yıl süreyle evlât edinen tarafından bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş olması (m. 313/I-2)

⁹⁴ Yarg. 2. HD., T. 30. 06. 2003, E. 8911, K. 9801 (Karar yayınlanmamıştır).

⁹⁵ Yarg. 2. HD., T. 14. 07. 2003, E. 9116, K. 10804 (YKD., C. XXX, S. 5, s. 685-686).

ve son halde, Kanun'un tabiri ile diğerk haklı sebepler (TMK. m. 313/I-3) mevcut olmak şartıyla, evlât edinilen ile evlât edinenin en az beş yıldan beri aile hâlinde yaşamaları mecburiyeti vardır⁹⁶.

Türk Medenî Kanunu'nun 313. maddesinde belirtili bedenî ve zihnî özür, sürekli bakım ve gözetim gerektiren bir özürdür. Bu durum kapsamlı araştırma yükümlülüğündeki hâkimin uzman kişileri dinlemesi sonrasında sabit olabilir. Diğerk taraftan, bedenî veya zihnî özür sürekli bakım ve gözetimi gerektirir niteliği taşımasa da, özel şartlar içindeki genel şart olarak nitelenebilecek haklı sebebin varlığıyla, bir ergin veya kısıtlı evlât edinilebilir. Burada evlât edinilmek istenen erginin bedenî veya zihnî özrü sürekli bakım ve gözetim gerektirmiyor; ancak ilgililer Kanun' un aradığı süre şartını gerçekleştirecek şekilde, beş yıldır aile hâlinde yaşıyor ve bakıp gözetken kişi, bu durumdaki ergini evlât edinmek istemesi halinde, haklı sebep şartı gerçekleşmiş olup, özürlü ergin evlât edinilebilmelidir⁹⁷. Buradaki "diğerk haklı sebepler mevcut...ise", deyimi, yukarıda sayılanlardan başka, haklı sebepler mevcut ise anlamındadır. Haklı sebeplerin neler olduğunu hâkim takdir eder⁹⁸.

Küçüklerin evlât edinilmesinde bir yıl, ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde beş yıllık süre söz konusudur. Kanunkoyucunun bakım ve gözetim süresini ergin ve kısıtlılarda uzun, küçüklerde ise kısa tutmasının sebebi, taraflar arasında sosyal, kültürel ve psikolojik açıdan uyum sağlanıp sağlanmadığının ilk halde geç, ikinci halde ise, daha erken anlaşılabilmesi ve küçüklerin uzun süre bakılıp gözetildikten sonra, evlâtlık olarak alınmamasının ruhî durumunu olumsuz etkileme ihtimalinin daha yüksek olmasıdır⁹⁹.

III. Eşin Rızası

---

⁹⁶ Işık, s. 77.

⁹⁷ Belen, s. 64.

⁹⁸ Ruhi, s. 29.

⁹⁹ Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 111.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 313/2 maddesine göre, evli bir kimse ancak eşinin rızası ile evlât edinilebilir. Hatta evlât edinilecek eş tam ehliyetli olsa bile, yine de eşinin rızası olmadan evlâtlığa alınamaz¹⁰⁰. Eşlerin birlikte evlât edinilmesi durumunda, rızanın her ikisi tarafından karşılıklı olarak verilmesi gerekir¹⁰¹.

Kanunun evlât edinilecek kimsenin eşinin rızasını aramasının sebebi; evlât edinmenin bazı sonuçlarının evlâtlığın eşine de sirayet etmesidir. Her ne kadar evlâtlığın eşi ile evlât edinen arasında bir hısımlık bağı kurulmasa da, taraflar arasında kurulan hısımlık ilişkisi zorunlu olarak onu da etkiler. Çünkü, evlât edinme işlemi ile taraflar arasında soybağı ilişkisi kurulduğundan, evlâtlık olarak alınan ergin kişi isterse evlât edinenin soyadını alabilir. Erkek olan eş evlât edinenin soyadını alacak olursa, ona bağlı olarak karısının ve ergin olmayan çocuklarının da soyadı değişir¹⁰².

Eşler arasında ayrılık kararı varsa veya boşanma davası devam ediyor olsa dahi, evlilik bağı sona ermedikçe, eşlerden birinin evlât edinilebilmesi için diğer eşin rızasının aranması gereklidir¹⁰³. Ancak evlât edinilecek olan eş, diğer eşin ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi veya mahkeme kararıyla iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden eşinin rızasını almasının mümkün olmadığını ispat etmesi hâlinde bu rıza olmaksızın da evlât edinilebilir.

§ 6. EVLÂT EDİNMENİN ŞEKLİ ŞARTLARI

---

¹⁰⁰ Akıntürk, s. 371.

¹⁰¹ Ataay, Eşin Evlât Edinmesi, s. 315.

¹⁰² Oğuzman / Dural, s. 252 ; Zevkliler, s. 975.

¹⁰³ Ruhi, s. 38.

743 sayılı Türk Kanunu Medenî'si'nin 256'ncı maddesinde, evlât edinmenin şekli şartı iki şart öngörmüştü. Bu şartlardan ilki, "hâkimin izni", ikincisi ise noterlikten "resmî senet düzenlenmesi"dir. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu bu iki şekil şartını da kaldırarak, yerlerine "mahkeme kararı" şartını getirmiştir. Mahkeme kararı inşaî bir şart iken, nüfusa tescil sadece bildirim şartıdır. Aşağıda bunlar sırayla ele alınmıştır.

I. Mahkeme Kararı

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 315'inci maddesi ile "Evlât edinme kararı, evlât edinenin oturma yeri; birlikte evlât edinme de eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Mahkeme kararıyla birlikte evlâtlık ilişkisi kurulmuş olur." hükmü getirilmiştir. Böylece, sadece tarafların ehliyet durumlarını araştıran ve kanunî şartları araştırma zorunlulukları bulunmayan noterlerin¹⁰⁴ yapmış oldukları evlât edinme sözleşmesi ile evlât edinme dönemi kapanmıştır.

Yeni Medenî Kanun, evlât edinme konusunda eski Kanundaki usulü tamamıyla değiştirmiştir. Gerçekten de, yeni düzenlemeye göre, evlât edinme işlemi evlât edinen ile evlât edinilen arasında yapılacak bir sözleşme ile değil, mahkemenin vereceği bir kararla tamamlanmaktadır. Bu durum mahkemenin verdiği kararın kurucu nitelikte olduğunu göstermektedir¹⁰⁵. Yargıtay da bir kararında¹⁰⁶, "... 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsine göre, evlâtlık bağıının kurulabilmesi için; önce sulh hukuk hâkiminden "evlât edinmeye izin" kararının alınması, sonra resmi senet düzenlenmesi ge-

¹⁰⁴ Gençcan, s. 46-47 ; Gürkan, s. 186.

¹⁰⁵ Akıntürk, s. 374 ; Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 109 ; Ruhi, s. 45.

¹⁰⁶ 2. HD., T. 08. 04. 2002, E. 4167, K.4916 (YKD., C. XXVIII, S. 9, s. 1318-1319).

rekiyordu. 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda bu ikili yapı kaldırılmış, evlâtlık bağının "mahkeme kararı" ile kurulacağı hükme bağlanmıştır..." diyerek, kararın kurucu nitelikte olduğunu belirtmiştir.

Evlât edinme ilişkisinin meydana gelmesi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 315. maddesi uyarınca, bir çekişmesiz yargılama sürecini gerektirdiğinden, her şeyden önce evlât edinecek kişi tarafından mahkemeye başvurulması ve bu yönde bir talepte bulunulması gerekir. Yapılacak bu başvuruyu evlât edinecek kişinin kendisi, vesayet altında ise kanunî temsilcisinin yapması gerekir. Eğer birlikte evlât edinme söz konusu ise, eşlerin birlikte mahkemeye müracaat ederek evlât edinme kararı almaları gerekir¹⁰⁷.

Evlât edinme kararı ihtilâf yokluğu kriterine göre çekişmesiz (nizasız) yargı işi olmasına rağmen, uygulamada bu dava çekişmeli (nizalı) davaymış gibi açılmakta ve evlâtlık fiil ehliyetine sahip ise kendisi, velâyet altında ise velisi, vesayet altında ise vasisi hasım olarak gösterilmektedir¹⁰⁸.

Evlât edinme davalarında görevli mahkeme sulh mahkemesi değil, anılan hükümler gereğince asliye hukuk mahkemesidir. Yargıtay, görevli mahkemeye ilişkin bir kararında¹⁰⁹, "...Yeni Türk Medenî Kanunu'nun 315'inci maddesine göre evlât edinme kararı, evlât edinenin oturma yeri, birlikte evlât edinme de eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir..." ifadelerine yer vererek, bu sonucu doğrulamıştır. Fakat 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usullerine Dair Kanununun 4'üncü maddesinin l'inci fıkrası; 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun ikinci kitabından kaynaklanan bütün davaların aile mahkemelerinde bakılacağını, geçici l'inci maddesi de; sonuçlanmamış davaların yetkili

---

¹⁰⁷ Işık, s. 83.

¹⁰⁸ Aydos, s. 128 ; Ruhi, s. 42.

¹⁰⁹ Yarg. 2. HD., T. 02. 05. 2002, E. 4860, K. 5701 (YKD., C. XXIX, S. 2, s. 180-181).

ve görevli aile mahkemesine devredileceğini hükme bağlamıştır. Buna göre, aile mahkemeleri bulunan yerlerde evlât edinme davalarına Aile Mahkemesinde, bu mahkemelerinin bulunmaması halinde ise Asliye Hukuk Mahkemesinde bakılır.

Evlât edinmede esaslı sayılan her türlü durum ve şartın geniş bir şekilde araştırılması gerekir. Çünkü, evlât edinme, evlâtlığa sadece maddî çıkar sağlamakla kalmayan, aynı zamanda onun ruhunu da zenginleştiren bir müessesedir. Bu sebeple, hâkimin bu konuda çok geniş bir şekilde, re'sen araştırma yapması gerekir¹¹⁰.

Hâkimin yapacağı araştırma, evlât edinilecek kişinin ergin olup olmadığına göre değişmektedir. Evlât edinilecek kişi ergin ise hâkim evlât edinmenin amacına aykırı davranılıp davranılmadığını araştırır. Ergin olmayan bir kimsenin evlât edinilmek istenmesi hâlinde ise, hâkim hem evlât edinmenin amacına aykırı davranılıp davranılmadığını, hem de küçüğün bakımı gibi sebepleri araştırmak durumundadır¹¹¹.

II. Nüfus Kütüğüne Kayıt

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 314/5 maddesine göre, evlâtlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi ve aile bağlarının devam etmesi için evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. Ayrıca evlât edinme ile ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir. Böylece Türk Kanunkoyucusu, İsviçre'den farklı olarak evlâtlığın asıl ana-baba ile olan bağı kesmeyerek, tam evlât edinme (Volladoption = adoption pl'niere = plena adoptio) müessesesini kabul etmemiştir. Çünkü böyle bir halde, evlâtlığın nüfus kayıtları evlât edinenin nüfusuna aktarılmadığından, birbiri ile evlenmeleri yasak olan kimselerin ileride evlenmeleri söz konusu olması tehlikesi mevcuttur. Bunun ise ahlâki açıdan kabul edilmesi mümkün değildir.

---

¹¹⁰ Hatemi/Serozan, s. 323.

¹¹¹ Oğuzman / Dural, s. 252 ; Egger, s. 50 ; Şıpka, s. 316.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin eşler tarafından birlikte evlât edinilmesi halinde, evlâtlığın nüfus kaydına ana-baba adı olarak, evlât edinen eşlerin adı yazılır. (TMK. m. 314/IV) Bu maddenin açık ifadesinden, sadece eşlerin birlikte evlât edinmesi halinde bu kural geçerlidir. Eşlerden birinin tek başına evlât edinmesi veya evli olmayan birisinin evlât edinmesi durumunda, evlâtlığın nüfus kaydında asıl ana-babasının adları önceden olduğu gibi kalmaya devam eder. Bu düzenlemenin amacı, ayırt etme gücü olmayan küçüklerin yeni ailelerine daha kolay uyum sağlamalarıdır. Fakat bu düzenleme gerçeğin saklanması bizzat Kanunkoyucu tarafından imkân verildiği için ciddi sakıncalar doğurabilir¹¹².

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 7/I. maddesinde, “*Resmî sicil ve senetler, belgeledikleri olguların doğruluğuna kanıt oluşturur.*” hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm karşısında, ayırt etme gücüne sahip olmayan evlâtlığın nüfus kaydındaki bilgilerin doğru olduğu kabul edilmelidir. Fakat bu husus doğru olmadığı gibi, ileride evlâtlık olduğunu öğrenen küçükte de önemli sorunlar ortaya çıkabilir. Evlâtlığın gerçek ana-babasını öğrenmesine engel olmak trajik olaylara sebep olabilir. Bu düzenleme, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 7/I. maddesinde belirtilen “çocuğun öz ana babasını öğrenme hakkı”na da aykırıdır. Ayrıca, evlât edinme işlemlerinde açıklık ilkesini benimseyen ülkelerde, bu açıklığın çocuk açısından olumsuz bir neticesi görülmemiştir¹¹³.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 314/IV. maddesinde yer alan bu hüküm, hemen bir sonraki fıkrada (TMK. m. 314/V) yer alan hükümlerle de çelişir. Evlâtlığın miras ve başka haklarına zarar gelmemesi için asıl aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağın kurulacağı TMK.'nin 314/V. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Oysa TMK.'nin 314/IV maddesinde ise, ayırt etme gücüne sahip olmayan

¹¹² Aydoğdu, s. 531 ; Serozan, s. 232.

¹¹³ Aydoğdu, s. 532.

küçüğün ana-baba hanesine, evlât edinen eşlerin adlarının yazılacağı belirtilmiştir. Bir taraftan asıl ana-babayı saklamaya çalışmak, öbür taraftan asıl ana-babadan miras alabilmeyi sağlayacak düzenlemeler yapmak yerinde değildir. Ayrıca, kesinleşmiş evlât edinme kararı, hem evlât edinenin hem de asıl ana-babanın nüfus kütüklerine işlenir. (TMK. m. 314/V) Bu sebeple, evlâtlığın asıl ana-babasını öğrenmesi de zor bir durum değildir¹¹⁴.

Yine 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu¹¹⁵'nin 29. maddesi ile; "*Evlât edinme kararı mahkeme tarafından on gün içinde o yerin nüfus müdürlüğüne bildirilir. Evlât edinme olayı aile kütüklerine tescil edilir ve evlât edinilenin kaydı evlât edinenin aile kütüğüne taşınır.*" hükmü getirilmiştir. Buna göre, evlât edinmenin Medenî Kanun hükümlerine göre yapıldığına dair mahkeme ilâmı, nüfus memuru tarafından evlât edinen ile evlât edinilenin nüfus kütüklerine işlenir. Evlâtlığın kaydı, evlât edinenin aile kütüğüne nakledilir.

Mahkeme, evlât edinme kararı kesinleştikten sonra kesinleşme şerhini içeren kararı bir müzekkere ile re'sen bulunduğu yer nüfus müdürlüğüne gönderir. Mahkeme kararının kesinleşmesi ile kurulmuş olan evlât edinme ilişkisinin hem evlât edinenin hem de evlâtlığın nüfus kütüğüne kaydedilmesi gerekir¹¹⁶. Yapılan bu işlem kurucu (inşâî) nitelikte olmayıp, açıklayıcı (ihzarî) nitelikte ve tamamen idarî bir işlemdir. Bunun yapılmamış olması, hiçbir şekilde evlât edinme ilişkisini geçersiz kılmaz. Fakat nüfusa kayıt için, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu m. 29'da mahkemeye bildirimde bulunma

---

¹¹⁴ Serozan, s. 232 vd.

¹¹⁵ 5/5/1972 tarihli ve 1587 sayılı Nüfus Kanunu'nu yürürlükten kaldıran 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu, 29. 04. 2006 tarih ve 26153 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹¹⁶ Öztan, s. 452.

için 10 günlük süre verilmiştir. Evlât edinenin ölümü, söz konusu kaydın yapılmasına engel teşkil etmez¹¹⁷.

Evlâtlık ilişkisinin geçerliliği bu yönde bir mahkeme kararının verilmiş olmasına bağlıdır. Dolayısıyla mahkeme kararı olmadan nüfus memurunun şu veya bu sebeple bir kimseyi evlâtlık olarak nüfusa kaydetmiş olması, gerçekte mevcut olmayan evlâtlık ilişkisinin kurulmasına imkân vermez. Tarafların böyle bir ilişki varmış gibi birlikte yaşamış olmaları da evlâtlık ilişkisinin vücut bulmasına yetmez. Fakat, şartlar yerine getirilmeden nüfusa kaydedilmiş olan bir evlât edinme işleminin de, geçersizliği her zaman ileri sürülemez. Yani menfaati olanlar tarafından evlât edinme işleminin geçersizliğinin ileri sürülmesi, hakkın kötüye kullanımı sonucunu doğurmamalıdır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da bir kararında¹¹⁸, “...39 yıl önce kurulan bir evlât edinmede, 27 yıl boyunca mirasçılarının butlan sebebini bildikleri halde ses çıkarmayıp, 27 yıl sonra butlan davası açmaları hakkın kötüye kullanımudur...” diyerek, geçersizliği ileri süren kişilerin de, TMK.’nun 2. maddesindeki dürüstlük kuralı çerçevesinde bu haklarını kullanmaları gerektiğini vurgulamıştır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi döneminde ise, mahkemeden her nasılsa izin alınmadan nüfusa tescil edilmiş ise, sadece izin olmadığı için evlât edinme işleminin geçersizliği ileri sürülemezdi. Böyle bir durumda, ancak evlât edinme ilişkisinin geçersizliği ileri sürülerek bir dava açılması ve bunun hüküm altına alınması gerekir. Yargıtay buna ilişkin kararında¹¹⁹, “ *Sulh mahkemesinin, nüfusa tescil edilmiş olan evlât edinme işleminin geçerliliğini inceleme ve değerlendirme yetkisi bulunmamaktadır. 1969 tarihli noter sözleşmesi bulunması karşısında, ‘evlat edinme izin kararının’ bulunmadığından bahisle işlemin geçersizliği ileri sürülemez. Nüfus kaydına itibar edilmelidir...*” demiştir. Bu karar, önceki düzenleme ile yeni düzenleme arasındaki farkı açıkça ortaya koymaktadır.

---

¹¹⁷ Feyzioğlu, s. 486 ; Velidedeoğlu, s. 278.

¹¹⁸ Yarg. HGK. , 29. 05. 2002, E. 441, K. 433 (www.kazanci.com.tr, Karar No: 311).

¹¹⁹ Yarg. 2. HD., T. 05. 05. 2004, E. 4489, K. 5822 (YKD., C. XXXI, S. 4, s. 513-514).

İKİNCİ BÖLÜM

EVLÂT EDİNMENİN ŞAHSÎ SONUÇLARI

Evlât edinme, evlâtlığın ve evlât edinenin şahsî hâli üzerinde bazı değişiklikler yapar. Türk Medenî Kanunu'nda yer alan bu hükümler emredici hukuk kurallarıdır. Taraflar ne önce ne de sonra yapacakları bir sözleşme ile bunları değiştiremezler¹²⁰. Evlâtlık ve evlât edinen açısından farklı şekillerde kendini gösteren bu değişiklikleri, her ikisi için ayrı olarak ele almakta yarar vardır. Aşağıdaki açıklamalar bu söylenenlere uygun olarak yapılmıştır.

§ 7. EVLÂT EDİNİLEN AÇISINDAN ŞAHSÎ SONUÇLARI

I. Genel Olarak

Evlât edinme kararı ile evlât edinilen kişinin şahsî hâline ilişkin bazı yeni sonuçlar ortaya çıkar. Evlâtlığın vatandaşlığı, adı-soyadı, yerleşim yeri, ana-baba adı ve hısımlığı gibi daha çok kişinin kimliğini ortaya koyan unsurlarda değişiklik meydana gelir. Bazı şahsî sonuçların, Türk Medenî Kanunu'nda emredici hükümler olarak, karşımıza çıktığını görürüz. Meselâ, küçük evlâtlığın evlât edinenin soyadını taşıması gerekir. Bunun aksi kararlaştırılmaz. Bir başka deyişle, bu konuda evlâtlığın ve evlât edinenin rızası aranmaz. Oysa küçük evlâtlığa yeni bir ad verilmesi, evlât edinenin tercihine bırakılmıştır.

---

¹²⁰ Akıntürk, s. 375 ; Feyzioğlu, s. 494 ; Öztan, s. 454.

Evlât edinmenin şahsî sonuçlarına ilişkin düzenlemeler, daha çok küçüklerin evlât edinilmesinde etkisini gösterir. Erginlerin evlât edinilmesinde, özellikle evlât edinilecek olan ergin kişinin tercihleri dikkate alınır. Evlât edinenin ise, irade ortaya koyarak evlâtlığın şahsî hâli üzerinde değişiklik yapabilmesi oldukça sınırlıdır. Kanunkoyucu, küçüklerin evlât edinildikten sonraki hayatlarında yeni bir kimliğe kavuşarak yaşamalarını amaçlamıştır. Çoğu zaman evlâtlık olduğunu belli bir yaşa gelene kadar bilmeyen çocuk için, bu düzenlemeler daha isabetlidir. Çünkü, gerek evlât edinilmeden önceki ve gerekse evlât edinildikten sonraki şahsî bilgilerini bilen ve kullanan küçükte kimlik bunalımı ortaya çıkabilir. Bu da, çocuğun gelişimi üzerinde olumsuz etkiler yapar. Halbuki, erginler için böyle bir mesele yok denecek kadar azdır. Hatta bu kişilerin evlât edinmeden önceki şahsî bilgilerini kullanmaları, ortaya çıkabilecek karışıklıkları önlemek açısından daha doğru olur.

Hısımlık ise, hem küçük olan evlâtlık hem de ergin olan evlâtlık açısından aynı sonucu doğurur. Bu iki durumda da, evlâtlık ile evlât edinen arasındaki hısımlık bağları aynıdır. Evlât edinmenin hısımlığa ilişkin sonuçları, önceden yapılacak bir sözleşme ile değiştirilemez. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu, küçük evlâtlık ve ergin evlâtlık arasında ayırım yapmadan, her ikisini de altsoy olarak kabul etmiştir.

Evlât edinmenin şahsî sonuçlarını, evlât edinen açısından ve evlât edinilen açısından olarak kesin sınırlarla ikiye ayırmak mümkün değildir. Çünkü, evlât edinme kararı ile ortaya çıkacak her sonuç, evlât edinme ilişkisinin iki tarafını da etkiler. Fakat bu sonuçlar ele alınırken, evlât edinen ve evlât edinilen üzerindeki etkilerin ağırlığı dikkate alınarak ayırım yapılmalıdır. Çalışmada da bu husus dikkate alınarak ayırım yapılmıştır.

II. Vatandaşlık

Türk Medenî Kanunu'nda evlâtlığın vatandaşlığına ilişkin herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Fakat 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu bu hususta bir düzenleme öngörülmiştir. Gerçekten de, Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 3. maddesine göre; “ *Evlât edinme, evlâtlığın vatandaşlığına tesir etmez.*”. bu hükme göre evlât edinen ile evlâtlık arasında sunî soybağı meydana getiren evlât edinme, kan esasına dayanan soybağı gibi olmayıp doğrudan vatandaşlığın kazanılmasını sağlamaz. Dolayısıyla bir yabancıнын evlât edinilmesi, evlâtlığa Türk vatandaşlığını kazandırmadığı gibi, Türk vatandaşının bir yabancı tarafından evlât

edinilmesi de, ona Türk vatandaşlığını kaybettirmez¹²¹. Yargıtay da bir içtihadında¹²², “Evlât edinme, evlâtlığın vatandaşlığına etki etmez.” diyerek bu hususa değinmiştir.

Kanunkoyucu, yukarıda belirttiğimiz prensip hükmünü koymakla beraber, bazı istisnaî hallerde, evlât edinmenin, vatandaşlığa tesir edebileceğini belirtmiştir. Gerçektende, Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun 3. maddesine göre; “*Küçük olan evlâtlık, vatansız olur veya anası babası bulunmaz veyahut nerede olduğu bilinmezse, bir Türk tarafından evlâtlığa alınmakla Türk vatandaşı olur.*” Küçük evlâtlığın vatandaşlık durumunu kesin bir sonuca bağlamak zaruretinin bulunduğu hallerde bu hüküm geçerlidir. Burada amaçlanan husus, evlâtlığın vatansız kalmasını engellemektir¹²³.

İstisnaî olarak sayılan üç durumda da, evlâtlığın Türk evlât edinenin vatandaşlığını kazanabilmesi, evlâtlığın küçük olması şartına bağlıdır. Evlâtlığın küçük olup olmadığı, kendi millî hukukuna göre belirlenir. Evlâtlık vatansız ise, yerleşim yerinin, yerleşim yerinin (ikametgâhın) de bulunmaması halinde mutad meskeninin bulunduğu yer hukukuna göre belirlenir. Bunların da tespit edilememesi durumunda ise, dava tarihinde bulunduğu devlet hukukuna göre, küçük olup olmadığı belirlenir. (MÖHUK. m. 4/a)

Evlât edinme yoluyla kazanılan vatandaşlık, müktesep (doğumdan sonra kazanılan) vatandaşlıktır. Vatandaşlık, sadece küçük olan evlâtlık hakkında söz konusu olur. Kısıtlı dahi olsa, ergin evlâtlık yönünden herhangi bir tesiri olmaz. Ayrıca, evlât edinme ile tersine bir etkilenme de söz konusu değildir. Gerçekten

¹²¹ Nomer, s. 57-58 ; Tekinay, s. 480.

¹²² YHGK., T. 24. 03. 2004., E. 2-184, K. 166. (Meşe AB İctihat ve Mevzuat Bankası)

¹²³ Dural / Ögüz / Gümüş, s. 504 ; Aydos, s. 135.

de, evlât edinen kişinin veya eşlerin vatandaşlık durumu, evlât edinme işleminden etkilenmez. Bu kuralın hiçbir istisnası yoktur¹²⁴.

Yabancı bir kişinin bir Türk vatandaşını evlât edinebilmesi için, evlât edinme, evlât edinecek kişinin tabî olduğu millî yasaya göre de mümkün olmalıdır. Ayrıca, bu yasada düzenlenen şartların gerçekleşmesi de gerekir¹²⁵. Birlikte evlât edinme durumunda ise evlât edinmenin hükümleri, evlenmenin genel hükümlerini düzenleyen hukuka tabîdir. (MÖHUK m. 18/2)

24 Nisan 1967 tarihli Çocukların Evlât Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 11/1. maddesine göre, evlât edinilen, evlât edinenler ile aynı milliyete sahip değillerse, evlât edinenlerin vatandaşları oldukları imzacı taraf, çocuğun bu ülkenin vatandaşlığını almasını kolaylaştıracak şekilde hareket eder. Sözleşmenin 11/2. maddesine göre de, evlât edinmeden kaynaklanan bir vatandaşlık kaybı ancak başka bir vatandaşlığa sahip olunması veya diğer bir vatandaşlığı kazanma durumunda söz konusu olabilir.

Evlâtlığın, evlât edinme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanması Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda düzenlenmiştir. Fakat, evlât edinenin Türk vatandaşlığını kaybetmesi halinde, bu kaybın evlâtlığın sahip olduğu Türk vatandaşlığını nasıl etkileyeceği konusunu düzenleyen açık bir hüküm yoktur. Fakat genel kurallardan hareketle bir çözüme ulaşılabilir.

Evlât edinenin Türk vatandaşlığını kaybettiği sırada, evlâtlık ergin bulunuyorsa, bu kaybın evlâtlığın Türk vatandaşlığına tesiri olmaz. Evlâtlık Türk vatandaşlığını muhafaza eder. Çünkü, Türk vatandaşlığının kaybı ancak küçük olan

¹²⁴ Nomer, s. 57-58 ; Aydoğdu, s. 645.

¹²⁵ Tekinay, s. 456 ; Ruhi, s. 75.

çocukların vatandaşlığına tesir edebilir. (TVK. m. 30/1, 32, 36) Fakat evlâtlık ergin değilse, bu durumda kan bağına dayanan soybağında geçerli hükümler evlâtlık için de geçerlidir¹²⁶.

Kanaatimizce, kan bağına dayanan soybağında olduğu gibi, soybağını kuran hallerden bir tanesi olan evlât edinmede de küçük evlâtlığın, kendisini evlât edinen kişinin vatandaşlığını takip etmesi gerekir. Fakat hiçbir zaman küçüğün menfaati zedelenmemelidir. Bu, evlât edinme müessesinin ana ilkesidir. Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda çocuklar için konulmuş hükümler kıyas yolu ile evlâtlık için de uygulanmalıdır.

Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 32. maddesine göre; Türk vatandaşlığından çıkan ana-babanın küçük çocukları, belirli şartlar gerçekleştiğinde ana veya babalarına bağlı olarak Türk vatandaşlığını kaybederler. Fakat küçük on beş yaşından büyük ise, onun da yazılı muvafakati gerekir. Yine vatandaşlığın iptalini düzenleyen 33. maddeye göre de; iptal kararı, ilgili kişiye bağlı olarak Türk vatandaşı olmuş çocuklar hakkında da hüküm ifade eder.

Evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan kadın, Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 28. maddesi uyarınca seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığını kaybedebilir. Türk vatandaşlığını, evlât edinen kadının evlenmesi ile kazanan küçük evlâtlık da, bu hakkını kullanan kadınla birlikte Türk vatandaşlığını kaybeder.

Kaybettirme ve vatandaşlıktan çıkarma kararları ise şahsîdir. İlgilinin eş ve çocuklarına tesir etmez. Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 34. maddesindeki bu emredici hüküm karşısında, kaybettirme ve çıkarma kararlarının, evlât edinme yolu

---

¹²⁶ Nomer, s. 59 ; Işık, s. 103.

ile vatandaşlık kazanmış evlâtlık için de sonuç doğurmayacağını kabul etmek gerekir.

Evlâtlığa alınmakla Türk vatandaşı olan küçük, reşit olmasından başlayarak iki yıl içinde Türk vatandaşlığından ayrılabilir. Bu hususta reşit olan evlâtlığa, bir seçme hakkı tanınmaktadır. Fakat Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 27. maddesinde tanınan bu hakkı kullanmak, evlâtlığı vatansız kılacak ise, bu hak kullanılamaz.

Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması durumunda ise, evlâtlığın vatandaşlığının akıbeti konusunda hukukumuzda herhangi bir düzenleme yoktur. Türk Vatandaşlık Kanunu'nun 19 vd. maddelerinde de bu husus düzenlenmemiştir. Bizim de katıldığımız görüşe göre, bu durumda, daha önce kazanılmış vatandaşlığın sona ermemesi gerekir¹²⁷. Gerçekten de, Türk vatandaşlığın kaybı veya kaybettirilmesini düzenleyen hükümler içerisinde, evlâtlık ilişkisinin sona ermesi sayılmamıştır. Kanunda düzenlenmeyen bir konuda, özellikle evlâtlığın menfaati göz önüne alınarak, evlâtlığın kazanılmış hakkı korunmalıdır. Kanaatimizce, bu konuda olumlu veya olumsuz bir düzenlemenin Türk Vatandaşlık Kanunu'nda yer alması gerekir.

Evlât edinme, istisnaî olarak vatandaşlığın kazanılmasına sebep olsa dahi, bu kazanılan vatandaşlık aslî değildir. Başka bir deyişle, evlât edinme ile müktesep (kazanılmış) vatandaşlık meydana gelir¹²⁸. Bunun sonucu olarak, evlât edinenin herhangi şekilde Türk vatandaşlığını kaybetmesi, ergin olan evlâtlığın vatandaşlığını etkilemez. Yukarıda sayılan istisnaî durumlar dışında, küçük olan evlâtlık da Türk vatandaşlığını korumaya devam eder.

---

¹²⁷ Aydoğdu, s. 812 ; Tiryakioğlu, s. 93.

¹²⁸ Nomer, s. 57 ; Öztan, s. 454.

Evlât edinenin millî kanununa göre evlât edinme müessesesi mevcut değilse, o kimsenin Türk kanunlarının tatbiki ile evlât edinmesine imkân yoktur. Bu sebeple yukarıdaki ihtimâller, ancak her iki devletin kanunlarının evlât edinmeye izin verdiği takdirde söz konusu olabilir. Milletlerarası Özel Hukuk kurallarına göre evlât edinmede tarafların hukukunun birlikte uygulanması gerekir¹²⁹.

III. Yerleşim Yeri

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nde yer alan ikametgâh terimi yerine, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda yerleşim yeri terimi kullanılmıştır. Bu sebeple, bu çalışmada yeni Kanun'un lafzına uygun, "yerleşim yeri" terimi kullanılmıştır.

Yerleşim yeri, Türk Medenî Kanunu'nun 19. maddesine göre; "*Bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir.*" Yerleşim yeri, hukukî konularda önemlidir. Oturma yerinden farklı olarak, yerleşim yeri kişinin bir nevî kimliğidir. Meselâ, tebligat ancak kişinin yerleşim yerine yapılırsa geçerli olur. Yani yerleşim yerine hukukî bir sonuç bağlanmıştır. Yerleşim yerinin belirlenmesinde, kişinin sürekli kalma niyeti önemlidir. Yargıtay bir kararında¹³⁰; "*...Bir kimsenin çalıştığı yer, yerleşim yeri olarak kabul edilemez...*" diyerek, süreklilik unsurunun zorunlu olduğunu belirtmiştir. Geçici olarak oturlan yer, yerleşim yeri olmaz.

Evlâtlık ergin ise, her şahıs gibi, yerleşim yeri yukarıda belirlenen şartlara göre belirlenir. Fakat evlâtlık küçük ise, bu durumda yerleşim yeri Türk Medenî Kanunu'nun 21'inci maddesine göre belirlenir. Bu hükme göre; "*Velâyet altında bulunan çocuğun yerleşim yeri, ana ve babasının; ana ve babanın ortak yerleşim*

¹²⁹ Feyzioğlu, s. 495.

¹³⁰ Yarg. 2. HD., T. 05. 11. 2003., E. 13919, K. 15004 (Özmen, s. 284).

yeri yoksa, çocuğun kendisine bırakıldığı ana veya babanın yerleşim yeridir. Diğer hallerde çocuğun oturma yeri, onun yerleşim yeri sayılır. Vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri, bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yerdir.”

Evlât edinme işleminden sonra, küçük olan evlâtlığın velâyeti evlât edinene geçer. Mahkeme tarafından verilen evlât edinme kararının kesinleşmesiyle evlâtlık kendi ana-babasının velâyetinden çıkıp, evlât edinenin velâyeti altına girer. Bu sebeple, evlât edinenin yerleşim yeri, aynı zamanda evlâtlık olarak alınan küçüğün de yerleşim yeri olur¹³¹.

Birlikte evlât edinen eşler bir arada yaşıyorsa, evlâtlığın yerleşim yeri konusunda sorun ortaya çıkmaz. Fakat yeni Türk Medenî Kanunu'nun 197. maddesinde düzenlenmiş “birlikte yaşamaya ara verilmesi” durumunda, evlâtlığın yerleşim yerinin belirlenmesi gerekir. Gerçekten de, eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya aile huzuru ciddî biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir. Hâkim, eşlerden birinin talebi üzerine, haklı sebepler varsa, gerekli önlemleri alarak birlikte yaşamaya ara verilmesine karar verebilir. (TMK. m. 197/I-II) Bu durumda evlâtlığın yerleşim yeri, ara verme kararını veren hâkimin, velâyete ilişkin kararı ile belirlenir.

Velâyet altında bulunan evlâtlığın yerleşim yeri, evlât edinen kişinin veya eşlerin yerleşim yeridir. Bu kuralın aksine yapılan sözleşmeler, evlât edinmenin mahiyetine aykırı olduğundan geçerli olmaz. Hatta önceki Medenî Kanun döneminde, tarafların ayrı yerlerde oturacaklarına dair anlaşma yapılabilirken, yerleşim yeri ile ilgili böyle bir anlaşmanın yapılamayacağı kabul ediliyordu¹³². Meselâ, evlâtlığın asıl ana babasının yerleşim yerinde oturacağına ilişkin yapılacak bir sözleşme geçerli değildir.

¹³¹ Ruhi, s. 59 ; Aydos, s. 135 ; Öztan, s. 585.

¹³² Berki, s. 97-98 ; Aydoğdu, s. 683.

Ergin evlâtlığın ise yerleşim yeri, kendi iradesiyle sürekli kalma amacıyla oturduğu yerdir. Hakkında kısıtlama kararı verilmemiş ergin evlâtlık, bağımsız bir yerleşim yeri edinebilir¹³³. Fakat ergin olduğu halde vesayet altına alınarak kendisine vasi atanan evlâtlığın yerleşim yeri, vesayet kararını veren makamın (Sulh Hukuk Mahkemesinin) bulunduğu yerdir¹³⁴.

IV. Evlâtlığın Adı-Soyadı

Yürürlükten kaldırılan Türk Kanunu Medenî'si'nin 257/1. maddesinde; *“Evlâtlık evlât edinenin aile adını taşır.”* hükmü yer almaktaydı. Bu hüküm, sadece evlâtlığın soyadı bakımından bir değişiklik meydana getiriyordu. Haklı bir sebebe dayalı adın değiştirilmesi davası açılmadan, evlât edinenin çocuğa yeni bir ad verme hakkı yoktu.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 314/3. maddesine göre ise, *“Evlâtlık küçük ise evlât edinenin soyadını alır¹³⁵. Evlât edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlâtlık, evlât edinilme sırasında dilerse evlât edinenin soyadını alabilir.”* Evlât edinmenin hükümleri kısmında yapılan bu önemli değişiklikle; evlât edinen, küçük olan evlâtlığa soyadını vermenin yanında, ona yeni bir ad da verebilir. Bu hüküm ile Kanunkoyucu, evlât edinme işlemi

---

¹³³ Tekinay, s. 465 ; Berki, s. 98.

¹³⁴ Aydoğdu, s. 684.

¹³⁵ 24 Nisan 1967 tarihli Çocukların Evlât Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesinin 10 'uncu maddesinin 3'üncü fıkrasına göre; çocuğa, kendi soyadı ile birlikte veya kendi soyadının yerine, evlât edinenin soyadını almasına imkân verecek şekilde hazırlanmalıdır.

sonrasında küçüklerin yepyeni bir kimlik kazanmasını amaçlamıştır¹³⁶.

Kanun ifadesine göre; evlât edinenin yeni ad verebilme hakkı, sadece küçüğün evlât edinilmesinde mümkündür. Küçüğün, ayırt etme gücüne sahip olması gerekip gerekmediği hususunda ise bir açıklık yoktur. Küçüğün ayırt etme gücüne sahip olmaması halinde, evlât edinenin ona yeni ad verme konusunda tek başına hareket edeceği açıktır. Kanun, evlâtlık ilişkisinin kurulmasında, ayırt etme gücü bulunmayan küçüğün iradesini aramamaktadır. Benzer şekilde, kendisine yeni bir ad verilirken de küçüğün iradesinden vazgeçildiği veya vazgeçilebileceği sonucuna varılır¹³⁷.

Kanaatimizce, ayırt etme gücüne sahip küçüğe ad vermede, küçüğün muvafakatinin alınması gerekir. On beş yaşını geçen çocukların, ana-babalarıyla birlikte vatandaşlıktan çıkabilmeleri için, kendilerinin yazılı muvafakatleri aranır. Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 32. maddesinde yer alan bu düzenleme gibi, şahsî hâli üzerinde yapılacak böyle bir değişiklikte de ayırt etme gücü bulunan küçüğün rızası aranmalıdır.

Türk Medenî Kanunu'nda çocuğa ad verme süresi konusunda kısıtlayıcı bir hüküm bulunmamaktadır. Evlât edinme kararından sonra da küçük evlâtlığa ad verilebilir. Fakat çocuğun daha önceden bir adı olduğu için, karardan sonra ancak TMK.'nin 27. maddesi gereğince açılacak bir dava ile çocuğa yeni bir ad verilebilir. Mahkeme kararı olmadan yapılan yeni bir ad koyma talebi, nüfus memuru tarafından kabul edilmez. Bu sebeple, evlât edinme davası sırasında, ad

---

¹³⁶ Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 118.

¹³⁷ Baygın, Sonuçlar, s. 649.

değişikliğinin mahkemeye bildirilmesi daha pratik bir yol olur¹³⁸.

Ana-baba tarafından çocuğa ad vermek kanundan doğan bir hak olduğu kadar, çocuk tarafından da, bu adı taşımak bir haktır. Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüğün, bu hakkı kullanma yönünde bir irade ortaya koyması beklenemez. Fakat bu iradeyi ortaya koyabilecek bir küçük için de, en azından adı konusunda bir tercih hakkı tanınmalıdır. Bu evlât edinmenin temel şartı olan, evlâtlığın menfaatine daha uygun bir düzenleme olur.

Doktrinde de, evlâtlığa yeni ad verilmesi, küçüğün yararına olması durumu için kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra, ad değişikliği durumunda, ayırt etme gücü bulunan küçüğün rızasının da alınması gerektiği belirtilmektedir¹³⁹. Başka bir deyişle, evlât edinenin evlâtlığa yeni ad koymak istemesi yeterli değildir. İstek küçüğün yararına olmalıdır.

İsviçre Medenî Kanunu'nun 267/3. maddesi; "*Evlât edinmede çocuğa yeni bir ön isim verilebilir.*" şeklindedir¹⁴⁰. Türk Medenî Kanunu' nun 314/3. maddesinde yer alan düzenleme ise; "...*Evlât edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir.*" şeklindedir. Bu iki hüküm arasındaki fark; Türk Medenî Kanunu'nda çocuğa yeni ad verilmesi evlât edinene tanınmış bir yetki olduğu halde, İsviçre Medenî Kanunu'nda, gerektiğinde evlât edinmeye karar veren mahkeme de çocuğa yeni bir ad verebilmesidir.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'na göre, evlât edinme kararı verildikten sonra da çocuğa yeni ad verilebilir. Fakat İsviçre Hukukunda, evlât edinen bu

---

¹³⁸ Aydoğdu, s. 621-622.

¹³⁹ Oğuzman / Dural, s. 260 ; Belen, s. 73.

¹⁴⁰ Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 118 ; Feyzioğlu, s. 494.

hakkını evlât edinme davası sırasında kullanabilir¹⁴¹.

Kanunda hüküm ve sonuçlara ilişkin düzenleme, küçük evlâtlıklar göz önünde tutularak yapılmıştır. Bu hükümler kıyas yolu ile, ergin veya kısıtlıların evlât edinilmesi durumunda da uygulanır. Bu sebeple, ad konusu erginler açısından da değerlendirilmelidir.

Kanaatimizce, erginlerin evlât edinilmesinde de, kanunun soyadına ilişkin düzenlemesi, ad için de kabul edilmelidir. Başka bir deyişle, evlât edinen, evlâtlığın kabulü durumunda, ergin evlâtlığa yeni bir ad verebilmelidir. Kanunda, küçüğün adının verilmesi konusunda, yaşa ilişkin bir sınırlama yoktur. Gerçekten de, erginlik yaşı göz önünde tutularak, üç, beş, on beş veya on yedi yaşındaki bir evlâtlığa da yeni ad verilebilecektir. Yaşın nispeten büyük olması, tek başına ad değişikliğinin evlâtlığın yararına olmayacağı sonucuna götürmemelidir. Ayrıca haklı sebeplerin varlığı durumunda, adın değiştirilmesi için, Kanunkoyucu yaşa ilişkin bir sınırlama da getirmemiştir. Bu hususlar göz önüne alındığında, evlât edinen, evlâtlığın muvafakati ile, evlâtlığa yeni bir ad verebilir. Evlâtlığın küçük veya ergin olması bu sonucu değiştirmez.

Evlâtlık açısından, evlât edinenin soyadını taşımak hem bir hak, hem de yükümlülüktür. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 314/III. maddesinde yer alan bu hüküm emredicidir. Bunun aksine sözleşme yapılamaz. Fakat evlât edinenin soyadını taşıma yükümlülüğü, ergin olmayan evlâtlık için söz konusudur¹⁴². Küçük evlâtlık, aksini isteyemeyeceği gibi mahkeme de asıl ana ve babanın soyadının devamına karar veremez. Ergin olan evlâtlık, evlât edinilme

---

¹⁴¹ Grossen, J.M., Die Rechtlichen Wirkungen der Adoption, VI, s. 3 ; Stettler, M., Das Kindesrecht, s. 163 (Aydoğdu, s. 621'den naklen).

¹⁴² Akıntürk, s. 375.

sırasında isterse evlât edinenin soyadını alır, isterse de asıl ana-babasının soyadını taşımaya devam eder¹⁴³.

Yargıtay bir kararında¹⁴⁴; “ ... *Evlâtlık evlât edinenin soyadını taşımak hakkına sahiptir. Evlâtlığın asıl ana ve babasının soyadını taşıyacak şekilde, baba hanesindeki soyadının devamına karar verilmesi isabetli değildir.* ” diyerek, evlâtlık açısından evlât edinenin soyadını taşımanın bir hak olduğuna işaret etmiştir.

Ergin kişiler, yaşları gereği uzun süre kendi soyadlarını kullanırlar. Çevrelerinde de bu soyadı ile tanınırlar. Bu sebeple, aradan uzun bir zaman geçtikten sonra, evlât edinenlerin soyadlarını almalarının kendileri ve üçüncü kişiler bakımından güçlükler doğurabileceğini düşünen Kanunkoyucu, evlâtlığa bir tercih hakkı tanımıştır. Evlâtlık bu tercihi kendi soyadını taşıma yönünde kullanırsa, evlât edinilmesi sırasında herhangi bir beyanda bulunmaz. Tercihini evlât edinenin soyadını taşıma yönünde kullanırsa, evlât edinilme sırasında bu hakkını kullanmak istediğini beyan etmelidir¹⁴⁵.

Ergin olan evlâtlık, evlât edinme sırasında mahkemeye bu hakkını kullanmak istemediğini bildirir veya susarsa, asıl ana babasının soyadını taşımaya devam eder¹⁴⁶. Susma, tercihi kendi soyadını yani asıl ana babanın soyadını kullanma yönünde kullanmış demektir. Evlât edinme kararını veren hâkimin, bu konuyu ergin evlâtlığa sormaması veya unutmaması durumunda da aynı sonuç geçerli olur¹⁴⁷.

Ergin olan evlâtlık, seçim hakkını, evlât edinme sırasında evlât edinenin

---

¹⁴³ Öztan, s. 584 ; Saymen / Elbir, s. 349.

¹⁴⁴ Yarg. 2. HD., T. 05. 02. 1987, E. 1130, K. 748. (İnal, s. 1686).

¹⁴⁵ Akıntürk, s. 375 ; Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 118 ; Zevkliler, s. 980.

¹⁴⁶ Öztan, s. 585 ; Işık, s. 100.

¹⁴⁷ Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 118.

soyadını taşıma yönünde kullanmaz ve kendi soyadını taşımaya devam ederse, daha sonra evlât edinenin soyadını taşımak isterse bile böyle bir imkâna sahip olamaz. Yargıtay bu hususu, “ ...davacının evlât edinme sırasında ergin olması, ayırtım gücünü taşıması ve evlât edinme sırasında evlât edinenlerin aile adını almamış, nüfusa kayıt ettirmemiş olmasına göre temyiz isteminin reddine...” gerekçesiyle ortaya koymuştur¹⁴⁸.

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 257/4. maddesinde yer alan “Evlâtlığın reşit olduktan sonra asıl ana babasının ismini kullanma hakkı saklıdır.” hükmü, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda yer almamaktadır. Fakat evlât edinme sırasında, ergin olan evlâtlığın isterse evlât edinenin soyadını alabileceğine ilişkin hüküm (TMK. m. 314/3) kıyas yolu ile burada da uygulanabilir. Ayrıca, evlâtlığın adın değiştirilmesine ilişkin hükme (TMK. m. 27) başvurarak dava açması da mümkündür¹⁴⁹.

Önceki Medenî Kanun döneminde, evlât edinme sözleşmesiyle evlâtlığın, önceki soyadını evlât edinenin soyadından önce gelmek üzere kullanılabilceği ileri sürülüyordu¹⁵⁰. Bu durum ise evlâtlığın çifte soyadı kullanması demektir. Bir görüşe göre, çifte soyadı kullanma yerinde değildir. Evlâtlığın kimlik bunalımına girmesine yol açabilir¹⁵¹. Kanaatimizce, evlâtlığın ergin olduktan sonra bu konuda kimlik bunalımına düşmesi düşünülemez. Kaldı ki, çifte soyadı kullanma hakkı, ergin olan evlâtlığın kendi iradesiyle kullanabileceği bir haktır. Bu hakkın kullanılması, evlâtlığın menfaatine olabilir. Bu sebeple, küçük evlâtlığın, ergin olduktan sonra hem asıl ana babasının hem de evlât edinenin soyadlarını yani çifte

---

¹⁴⁸ Yarg. 2. HD., T. 24. 04. 2003, E. 4852, K. 5984. (Özmen, s. 255).

¹⁴⁹ Aydos, s. 135.

¹⁵⁰ Berki, s. 88-89.

¹⁵¹ Aydoğdu, s. 626.

soyadı kullanabilmesi konusunda düzenleme yapılmalıdır.

Evlât edinme ilişkisinin tamamlandığı sırada ergin olmayan evlâtlık, evlât edinenin soyadını taşımakla yükümlüdür. Fakat çocuğun eski soyadını taşımakta menfaati veya haklı bir sebebi varsa, Medenî Kanununun 27/I. maddesine göre soyadının değiştirilmesini isteyebilir¹⁵². Haklı bir sebebin veya menfaatin bulunup bulunmadığı hususunu takdir etme yetki ve görevi hâkime aittir. Bunlar, tahdîdi olarak sayılmamıştır. Hâkim önüne gelen somut olay ve şartlara göre değerlendirme yapar. Meselâ, asıl ana-babası ölmüş olan evlâtlığın eski soyadını taşıması, manevî olarak evlâtlık açısından haklı sebep sayılabilir. Yine, asıl ailenin ticarî alanda marka haline gelmiş soyadını taşımak, evlâtlığın menfaatine bir durum olarak değerlendirilebilir.

Tercih hakkını, evlât edinenin soyadını taşıma yönünde kullanan ergin olan erkek evlâtlık evli ise, eşi ve çocukları da kendisiyle birlikte evlât edinenin soyadını taşırlar¹⁵³. Buna karşılık, evlâtlık evli bir kadınsa, evlât edinildikten sonra soyadında bir değişiklik olmaz. Medenî Kanununun 187/1. maddesine göre, kocasının soyadını taşımaya devam eder¹⁵⁴. Kanaatimizce, eşinden boşanırsa evlât edinenin soyadını değil, kendi kızlık soyadını taşır. Evlâtlık olarak alınan kadın, evlât edinildikten sonra evlenirse kocasının soyadını taşır.

Evlât edinen kişi, mahkeme kararıyla soyadını değiştirebilir. Bu değişiklik, küçük olan evlâtlığın da soyadını etkiler. 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 36/I-b maddesinde yer alan, “...soyadı değişikliğinde ise eş ve ergin olmayan çocukların soyadını da düzeltir.” hükmü ile, ilgili nüfus müdürlüğüne

---

¹⁵² Oğuzman / Dural, s. 260 ; Öztan, s. 372.

¹⁵³ Akıntürk, s. 375 ; Zevkliler, s. 980.

¹⁵⁴ Öztan, s. 453 ; Tekinay, s. 463 ; Oğuzman / Dural, s. 261.

değişikliği çocuklar için de nüfusa tescil etme yükümlülüğü yüklenmiştir. Fakat evlât edinenin kadın olması halinde, evlenme veya boşanma nedeniyle evli kadının soyadındaki değişiklikte durum tartışmalıdır¹⁵⁵.

Bir görüşe göre, evlât edinen kadının sonradan evlenmesi, evliliğin butlanla sona ermesi veya boşanması durumunda, evlâtlığın soyadı değişmez. Evlâtlık, evlât edinenin kızlık soyadını taşımaya devam eder. Çünkü evlâtlık ile evlât edinenin eşi arasında hiçbir hısımlık bağı kurulmaz. Soyadın değişeceğini düşünmek, böyle bir bağı mevcut olduğu yolunda sakıncalı durumlar ortaya çıkarır¹⁵⁶.

Başka bir görüş ise, evlâtlığın soyadı da evlât edinenin soyadı gibi değişmelidir. Meselâ, evlât edinenin Medenî Kanun'un 27. maddesi uyarınca soyadını değiştirdiği veya boşanma ve evliliğin butlanı sebebi ile evvelki soyadını aldığı hâllerde, ergin olmayan evlâtlığın da soyadı bu değişiklikleri takip etmelidir. Evlâtlık ergin ise, evlât edinenin soyadındaki değişiklik, evlâtlığın da soyadını değiştirme talebinde bulunması hususunda haklı bir sebep sayılmalıdır¹⁵⁷.

Kanaatimizce, evlâtlık, tek başına evlât edinen kadının kızlık soyadını taşımalıdır. Tek başına evlât edinen kadının evli olması durumunda dahi, evlâtlığın kadının kızlık soyadını taşıması, meydana gelebilecek karışıklıkların önlenmesi açısından daha isabetli bir düzenleme olur. Gerçekten de, koca ile evlâtlık arasında evlâtlık ilişkisi bulunmadığı halde, evlâtlığın kocanın soyadını taşıması, aralarında evlâtlık ilişkisi olduğu yönünde yanıltıcı bir durum ortaya çıkarır. Evli eşlerin tek başına evlât edinmesi yolunu kapatan 4721 sayılı Türk

---

¹⁵⁵ Aydoğdu, s. 629 ; Saymen / Elbir, s. 349.

¹⁵⁶ Akıntürk, s. 375 ; Öztan, s. 453.

¹⁵⁷ Saymen / Elbir, s. 349.

Medenî Kanunu döneminde de, böyle bir durumla çok sık karşılaşılmayacağı açıktır.

Evlât edinmenin ortadan kaldırılması kararı, çocuğun soyadı üzerinde de etkilidir. Evlât edinme ile evlâtlığın soyadı değişmişse, evlât edinmenin ortadan kaldırılmasının sonucu olarak, almış olduğu bu soyadını kullanamaz. Evlâtlık eski soyadını yeniden alır¹⁵⁸. Fakat, evlâtlık ilişkisinin kaldırılması, evlâtlığın adı üzerinde herhangi bir etki yapmaz. Türk Medenî Kanunu'nun 313/III. maddesi uyarınca, evlât edinen küçük evlâtlığa yeni bir ad vermişse, evlâtlık ilişkisi ortadan kalksa bile evlâtlığın adında değişiklik olmaz. Evlâtlık önceki adını kendiliğinden kullanamaz. Bu durumda evlâtlık, adının değiştirilmesini, haklı sebepler ileri sürerek mahkemeden isteyebilir¹⁵⁹. Kanaatimizce, evlâtlık ilişkisinin kalkmış olması, evlâtlık tarafından verilen adın değiştirilmesi davasında, başlı başına haklı sebep olarak değerlendirilmelidir.

V. Ana-Baba Adı

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 314/4. maddesine göre; "*Birlikte evlât edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlât edinen eşlerin adı yazılır.*" Bu hüküm, önceki düzenlemede olduğu gibi, sadece evli kişilerin evlât edinmeleri hâlinde kabul edilmiştir¹⁶⁰. Evli olan kişiler evlâtlığın nüfus kaydına öz ana babasının adı yerine kendi adlarını yazdırabilirler. Fakat Kanun'un bu hükmü, ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin evlât edinilmesiyle sınırlı tutmuştur. O halde, her küçüğün evlât edilmesinde değil, ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin evlât edinilmesinde

¹⁵⁸ Oğuzman / Dural, s. 267 ; Öztan, s. 593.

¹⁵⁹ Aydoğdu, s. 808.

¹⁶⁰ Tekinay, s. 464 ; Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 119.

ana-baba adının yer aldığı haneye, öz ana babanın adı yerine evlât edinen eşlerin adları yazılmalıdır¹⁶¹.

Kanunkoyucu, yukarıda anılan hükümle evlâtlık ve evlât edinen eşler arasında kendiliğinden doğan sunî soybağı ilişkisini, tabî soybağı ilişkisine benzetmek istemiştir. Çocuğun menfaati de bunu gerekli kılar. Gerçekten de, bu düzenlemenin küçük evlâtlığın gelecekte çevresi ile kuracağı ilişkilerde ve onun psikolojisinde olumlu etkileri olacaktır. Meselâ, evlâtlık okul çağına geldiği zaman, ana-baba adının kendisini evlât edinmiş olanların adlarından farklı olması sebebiyle bir takım zorluklar yaşayabilir. Fakat evlât edinen eşlerin adının nüfus kaydına yazılması ile evlâtlık bu olumsuzluktan korunmuş olur.

Medenî Kanunda yer alan istisnaî şartların gerçekleşmesiyle, eşlerden sadece birinin evlât edinmesi halinde söz konusu hüküm uygulanmaz. Bu durumda evlâtlık asıl ana ve babasının adını taşımaya devam eder. Yargıtay bir kararında; *“...Türk Medenî Kanununun 257'nci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca, ancak karı koca tarafından birlikte evlât edinilen ve mümeyyiz olmayan küçüklerin nüfus kaydında ana baba adı olarak, evlât edinen karı kocanın adları yazılır. Evli olmayan bir kişinin böyle bir imkâna sahip olmadığı gözetilmeden karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır...”* gerekçesi ile, yerel mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir¹⁶².

Bir görüşe göre ise, yukarıda sözü edilen hükmün, sadece ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklere hasredilmesi isabetli değildir. Kendileri tarafından talep edildiği takdirde, ayırt etme gücüne sahip küçüğün veya erginin de nüfus kayıtlarına ana-baba adı olarak evlât edinen eşlerin adlarının yazılabilmesi

¹⁶¹ Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 119.

¹⁶² Yarg. 2. HD., T. 19.09.1997, E. 7798, K. 9225 (Özmen, s. 796).

gerekir¹⁶³.

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün bir genelgesinde de¹⁶⁴ belirtildiği şekilde, uygulamada, on beş yaşın altındakilerin evlât edinilmesi halinde bu hüküm uygulanmakta ve nüfus kayıtlarına, ana baba adı olarak evlât edinen eşlerin adları yazılmaktadır.

VI. Hısımlık

Evlât edinme kararı sonucunda, evlât edinen ile evlâtlık arasında kanundan doğan, birinci dereceden bir üstsoy-altsoy hısımlığı meydana gelir. Evlâtlık, kendisini evlât edinmiş olan kişinin birinci dereceden altsoyu, yani çocuğu olur¹⁶⁵. 24 Nisan 1967 tarihli Çocukların Evlât Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesinin 10. maddesinde; “*Evlât edinme ilişkisi, evlât edinen ile evlâtlık arasında her türlü hak ve yükümlülükleriyle sahîh nesep ilişkisi meydana getirir. Evlât edinme ilişkisinin sonucu olarak, evlâtlığın asıl ana ve babası ile olan bağları ortadan kalkar.*” hükmüne yer verilmiştir. Bu sebeple, evlât edinme ile kurulan hısımlık ilişkisi sadece iç hukukumuzda değil, milletlerarası hukukta da aynı sonucu doğurur.

Hısımlık, aynı soydan, kandan gelen kişilerin içinde bulunduğu ve hukuk düzeninin kendisine birtakım sonuçlar bağladığı bir kavramdır. Evlât edinmede de, evlâtlık ile evlât edinen arasında tıpkı evlilik birliği içinde doğmuş çocuk gibi bir ilişki kurulur. Bunun sonucu olarak, ana babaya ilişkin hak ve görevler evlât edinene geçer. Küçük evlâtlığın nüfus kütüğünde, ana-baba adı olarak evlât edinenlerin adı yazılır.

---

¹⁶³ Ruhi, s. 51.

¹⁶⁴ 22. 05. 1995 gün ve 10595 sayılı, 1995/10 numaralı genelge.

¹⁶⁵ Akıntürk, s. 376 ; Işık, s. 104.

Evlât edinme sonucunda evlât edinen ile evlâtlık arasında kendiliğinden bir soybağı ilişkisi meydana gelir. Fakat bu soybağı, kan bağına dayanmadığı için, hısımlık sadece evlât edinen ile evlâtlık arasında doğar. Bu sebeple, evlâtlık kendisini evlât edinmiş olan kimsenin kan hısımlarıyla hısım olmaz. Yine evlât edinen ile evlâtlığın kan hısımları arasında da herhangi bir hısımlık bağı doğmaz¹⁶⁶.

Eşler birlikte evlât edinmişlerse, evlâtlık tıpkı aile içinde doğmuş çocuk gibi evlât edinenlerin çocuğu olur. Evli bir kişi yeni Medenî Kanun'da sayılan durumlarda tek başına evlât edinmiş ise, sadece kendisi ile evlâtlık arasında soybağı ilişkisi kurulmuş olur. Üvey çocuğun evlât edinilmesi durumu hariç, diğer eş ile evlâtlık arasında hiçbir hısımlık ilişkisi bulunmaz¹⁶⁷.

Evlât edinen ile evlâtlığın altsoyu arasında hısımlık ilişkisi kurulup kurulmadığı, 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi döneminde doktrinde tartışılmıştır.

Bir görüşe göre; evlât edinen ile evlâtlığın altsoyu arasında hısımlık kurulmamaktadır¹⁶⁸. Evlâtlığın altsoyunun evlâtlığa mirasçı olması istisnâ niteliktedir. Bu, açık Kanun hükmü uyarınca, sahip olunan bir haktır ve bunun hısımlıkla ilgisi yoktur. Eski Kanun döneminde evlenme yasağının, sadece evlât edinenle evlâtlık ve bunların eşleri arasında geçerli olması da bunu doğrular niteliktedir¹⁶⁹. Fakat bu gerekçe artık geçerli değildir. Çünkü, Medenî Kanunu'nda artık evlâtlık ve evlât edinenden birisiyle, diğerinin altsoyu arasında da evlenme yasaktır.

Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre ise; evlâtlığın altsoyu ile evlât

---

¹⁶⁶ Zevkliler, s. 980.

¹⁶⁷ Tiryakioğlu, s. 40 ; Berki, s. 79-80.

¹⁶⁸ Akıntürk, s. 376; Tekinay, s. 465.

¹⁶⁹ Tekinay, s. 466.

edinen arasında da hısımlık ilişkisi kurulduğunu kabul etmek gerekir¹⁷⁰. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu bu tartışmalara son vermiştir. Zira Türk Medenî Kanununun 282/3. maddesi, evlât edinme ile soybağının kurulacağını belirtmiştir. Yine Türk Medenî Kanunu'nun 500/1. maddesinde de; “Evlâtlık ve altsoyu, evlât edinene kan hısımlı gibi mirasçı olurlar.” hükmü getirilmiştir. Bu hususlar göz önüne alındığında, evlât edinen ile evlâtlık ve altsoyu arasında birinci dereceden bir hısımlık bağı doğduğu konusunda şüphe kalmamıştır.

Evlât edinenin evlât edindikten sonra bir çocuğu doğacak olursa, doğan çocuk ile evlâtlık arasında kardeşlik bağı kurulmuş olmaz. Aynı şekilde bir kimsenin iki kişiyi evlât edinmesi halinde de, bu iki evlâtlık arasında kardeşlik ilişkisi doğmaz¹⁷¹.

Türk Medenî Kanunu'nda yer alan evlât edinme hükümleri ile İsviçre ve Alman Medenî Kanunlarındaki hükümler arasında bazı farklılıklar vardır. Bu farklılıklar, özellikle evlâtlığın kendi ana-babasıyla ilişkilerinin akıbeti noktasında ortaya çıkar.

Alman Hukuku açısından, küçüklere evlât edinilmesinde, tam evlât edinme olarak (Volladoption) adlandırılan ilişki kurulur. Bu ilişkide, evlâtlığın kendi ana-babasıyla bağı tamamen kopar ve evlâtlık, bütünüyle evlât edinenin ailesine katılır¹⁷². Erginlerin evlât edinilmesinde ise durum farklıdır. Evlât edinenin eşi ile evlâtlık arasında veya evlâtlığın eşi ile evlât edinen arasında dahi hısımlık kurulmaz¹⁷³.

---

¹⁷⁰ Oğuzman/Dural, s. 256 ; Baygın, Sonuçlar, s. 636.

¹⁷¹ Yarg. 2. HD., T. 13. 04. 1976, E. 2946, K. 3246 (YKD., S. 3, s. 335).

¹⁷² Röchling, W., Adoption, s.111 ; Frank, R., Grenzen der Adoption, s. 18-19 (Aydoğdu, s. 76'dan naklen).

¹⁷³ Röchling, W., Adoption, s.113 (Aydoğdu, s. 76'dan naklen).

İsviçre Hukuku'nda ise, 1972 yılında yapılan değişiklikler neticesinde, öz çocuk ile evlâtlık arasında hısımlık ilişkisi yönünden farklar ortadan kaldırılmıştır. Evlât edinme işlemi ile, gerçek ana-babaya karşı olan soybağı ilişkisinin ortadan kalkacağı ve evlât edinen ile aralarında soybağı ilişkisi doğacağı düzenlenmiştir. Ayrıca evlât edinme işlemi ile, sadece evlât edinenle evlâtlık arasında değil, evlât edinenin kan hısımlarıyla evlâtlık arasında da hısımlık kurulur. Dolayısıyla hısımlıktan doğan sonuçlar, bunlar arasında da geçerlidir. Kısacası miras hakkı dahil olmak üzere, evlâtlığın gerçek ailesi ile olan bağı tamamen sona erer. Böylece evlât edinme ile gerçek ana baba ve çocuk ilişkisi kurulmaya çalışılmıştır¹⁷⁴.

Bizim hukukumuzda ise, evlât edinme kararıyla evlât edinen ile evlâtlık arasında bir hısımlık ilişkisi kurulur. Fakat bu ilişki evlâtlığın kendi ailesiyle olan hısımlık ilişkisini etkilemez. Evlâtlık ile asıl ailesi arasındaki hısımlık ilişkisi sona ermeyip devam eder¹⁷⁵. Serozan'a göre, çifte hısımlık sonucu doğuran bu düzenleme yerinde değildir. Çünkü, bir kimsenin iki analı ve babalı olması, hukuk düzeniyle bağdaşır bir düzenleme değildir. Ayrıca, çifte mirasçılık da hakkaniyete aykırıdır¹⁷⁶.

Alman ve İsviçre Hukuk sistemlerindeki düzenlemeler, evlâtlığın hayatında ayrı ana-babalar olmasını ve bundan doğabilecek sakıncaları ortadan kaldırmak için yerinde düzenlemelerdir. Kayıtların gizliliği ilkesine de tam anlamıyla riayet edilecek olursa, evlâtlık ileride kimlik bunalımına girmeksizin huzurlu bir ortamda yaşar. Buradaki amaç, evlât edinmenin temelinde yer alan, küçüğün yararının tam anlamıyla sağlanmasıdır. Çünkü kural olan küçüğün evlât edinilmesi durumunda,

---

¹⁷⁴ Hegnauer, C., Grundriss des Kindesrecht und des übrigen Verwandschaftsrechts, Rn. 12.03 ve 12.06 (Aydoğdu, s. 564'den naklen).

¹⁷⁵ Akıntürk, s. 376 ; Ruhi, s. 54.

¹⁷⁶ Serozan, s. 205 ; Aydoğdu, s. 578.

sağlıklı gelişim ancak böylece gerçekleşir ve çocuğun gelişimi açısından bu düzenleme daha doğrudur. Fakat bu durum her zaman evlâtlığın menfaatine uygun değildir.

Kanaatimizce, Türk Medenî Kanunu'nda yer alan düzenleme, yukarıda belirttiğimiz sakınca haricinde daha isabetlidir. Çünkü, çocuğun ana rahmine düşmesiyle başlayan, ana-baba ve çocuk arasındaki doğal ilişki, hukukî bir ilişki ile ortadan kaldırılamaz. Küçük evlâtlığın, gerçek ana-babasını öğrenmesi de bir hak olarak düşünülebilir. Evlât edinmede asıl olan çocuğun menfaatidir. Gerçek ailesiyle olan hısımlık ilişkisinin devam etmesi de çoğu zaman çocuğun menfaatindedir. Meselâ, evlâtlığın hem gerçek ailesinin, hem de evlât edinenin mirasçısı olması, evlâtlığın daha lehine bir durumdur.

VII. Oy Verme ve Katılma Yasağı

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 61. maddesinde, *“Bir cemiyet azası, kendisi veya karı-kocası yahut üstsoyu ve altsoyu ile cemiyet arasındaki bir işe veya davaya dair ittihazı lazım gelen kararlarda rey veremez.”* hükmü yer almaktaydı.

Oy verme yasağına ilişkin bu hüküm, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda da mevcuttur. (TMK. m. 82) Bu hükme göre, dernek üyesi olan kişi belirli durumlarda oy verme hakkını kullanamaz. Bunlar; kendisi, eşi, üstsoyu ve altsoyu ile dernek arasındaki bir hukukî işlem veya uyuşmazlık konusunda alınması gereken kararlarda oy kullanamaz. Evlât edinme kararından sonra, evlâtlık ile evlât edinen arasında da gerçek soybağı ilişkisi kurulur. Bu sebeple, dernek üyesi olan evlâtlık veya evlât edinen, dernek ile arasındaki bir hukukî işlem

veya uyuşmazlık konusunda alınması gereken kararlarda oy kullanamaz. Buna rağmen oy kullanmışsa, bu alınan kararın b t l olması sonucunu doğurmaz. Sadece kullanılan oyun iptali yoluna gidilir¹⁷⁷.

Türk Ticaret Kanunu'nun 374/1. maddesinde de, anonim Őirketlerdeki pay sahiplerine ilişkin oy kullanma yasağı mevcuttur. Pay sahiplerinden hiÇbiri, kendisi veya karı ve kocası yahut üstsoyu ile Őirket arasında Şahsî bir işe veya davaya dair olan müzakerelerde oy hakkını kullanamaz. Evlât edinen ve evlâtlık aÇısından da bu yasak geÇerlidir. Evlâtlık ilişkisinin taraflarından biri, diğeri ile Őirket arasındaki Şahsî bir işe veya davaya ilişkin olan müzakerelerde oy hakkını kullanamaz.

Oy kullanma yasağına aykırı davranılarak alınan bir kararda, kullanılan oy sonuca etkili olabilir. Sonuca etkili olduğu iÇin, sadece kullanılan oyun geŐersizlięi yoluna da gidilemez. Bu durumda Türk Ticaret Kanunu'nun 381. maddesi uygulama alanı bulur. Bu maddeye göre; kullanılan oylar verilen kararda sonuca etkili olmuş ise, genel kurul kararının iptali yoluna gidilir¹⁷⁸.

Evlâtlık veya evlât edinenlerden biri diğerinin noterlik iŐlemlerine, noter, tanık, tercüman ve bilirkişi olarak katılamazlar. (NK. m. 76/b. 3) Yargıtay da kararında¹⁷⁹, "*İlgililerden biri ile aralarında usul-furu veya evlât edinme ilişkisi olanların, tanık olarak noterlik iŐlemlerine katılamamaları sebebiyle, vek letnameye tanık olarak katılan evlâtlık sebebiyle vek letname geÇersizdir.*" gerekÇesi ile usule aykırı vek letname ile dava aŐılamayacaęına karar vermiştir.

Yine aynı Şekilde, aralarında evlâtlık ilişkisi bulunan kişilerden birisinin

---

¹⁷⁷ Ruhi, s. 62.

¹⁷⁸ Poroy/Tekinalp/Őamoęlu, s. 542.

¹⁷⁹ Yarg. 2. HD., T. 17. 05. 2004, E. 5206, K. 6407 (Meşe AB İÇtihat ve Mevzuat Bankası)

taraf olduğu bir davada, bir diğeri bilirkişi ve tercüman olarak görev yapamaz. Hâkim ile taraflardan birisi arasında evlâtlık ilişkisi varsa, hâkim davada CMK. m. 22/1-d ve HUMK. m. 28/2 emredici hükümleri nedeniyle hâkimlik görevini yapamaz.

§ 8. EVLÂT EDİNEN AÇISINDAN ŞAHSİ SONUÇLARI

I. Genel Olarak

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi döneminde evlât edinmenin şahsî sonuçlarının bazıları emredici hukuk kuralları olarak düzenlenmişti. Bu sonuçların aksinin, sözleşme ile kararlaştırılmayacağı kabul ediliyordu. Meselâ, evlâtlığın bakım masrafının karşılanmayacağına ilişkin bir sözleşme yapılamazdı. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda da açık bir hüküm olmamakla beraber, bu yönde sözleşmeler yapılamaz. Çünkü yeni Kanun'da evlât edinme ilişkisi, öz çocukla ana-baba arasındaki ilişkiye benzetilmek istenmiştir¹⁸⁰.

Evlât edinen açısından ortaya çıkacak ve evlât edinene, evlât edinmenin amacına uygun yükümlülükler yükleyecek sonuçlarla ilgili olarak sözleşme yapılamaz. Velâyet hakkı, evlât edinen açısından bir hak olduğu kadar bir yükümlülüğü de ifade eder. Bakım borcu ise, evlât edinmenin asıl amacı olan "evlâtlığın yararı" ilkesi sebebiyle, yerine getirmekten kaçınılamaz ve başkasına devredilemez bir yükümlülüktür.

Çalışmada yapmış olduğumuz ayrıma göre; velâyet hakkı, bakım borcu ve evlenme yasağı evlât edinen açısından ortaya çıkan sonuçlar olarak kabul edilmiştir. Bu sonuçlar etkisini evlât edinilen üzerinde de gösterir. Fakat velâyet ve bakım borcuna ilişkin sonuç, daha çok evlât edinene yükümlülükler yükler. Evlâtlık bu sonuçlarda, yararlanan konumunda yani pasif konumdadır. Evlenme yasağını ise, evlâtlık ilişkisinde kuvvetli konumda bulunan evlât edinen üzerinden anlatmak daha faydalı ve yerindedir.

II. Velâyet Hakkı

Velâyet, kural olarak küçüklerin, istisnaî durumlarda kısıtlıların bakım ve

---

¹⁸⁰ Aydoğdu, s. 559.

korunmalarının sağlanması için, onların şahısları ve malları üzerinde ana-babanın sahip oldukları görev, yetki ve hakların tümüdür¹⁸¹. Velâyet hakkı, ana-babanın doğuştan kazandığı temel hakkı değildir. Çocuğun temel hakkı olan çıkarının ve güvenliğinin sağlanması için ana-babaya verilmiş sorumluluktur. Bu görev ve sorumluluklar çocuğun şahsı ile de ilgilidir. Bu hakkın varlık sebebi de, çocuğun ve toplumun yararındır¹⁸².

Gerçek ana-babaya ait görev ve sorumluluklar, evlât edinme kararı ile evlât edinene geçer. Bunun sonucunda, henüz ergin olmayan evlâtlık, evlât edinenin velâyeti altına girer ve artık gerçek ana babasının velâyet hakkı ortadan kalkar. Evlât edinenin ölümü halinde de, velâyet kendiliğinden asıl ana-babaya dönmez. Öncelikle evlâtlığa vasi atanması gerekir¹⁸³.

Velâyet hakkı, ergin olmayan çocuklar üzerinde sahip olunan bir haktır. Bu hak, ana-baba sıfatına bağlı, mutlak haklardan bir tanesidir. Yargıtay da kararında¹⁸⁴, “...*Velâyet hakkı, münhasıran anne ve babaya tanınan bir hak olup, evlât edinme hâli hariç, anne ve baba dışında hiç kimseye tevdi olunamaz...*” gerekçesi ile, anneye verilen velâyetin kanuna aykırı olduğuna karar vermiştir. Gerçekten de, velâyet hakkının başkasına devri, başkası tarafından kullanılması söz konusu değildir. Her ne kadar, Medenî Kanununun 314'üncü maddesinde, “*Ana babaya ait hak ve vazifeler evlât edinene geçer.*” demek suretiyle velâyet hakkının geçeceğinden söz ediliyorsa da, aslında burada velâyet hakkının intikali söz konusu değildir. Burada, doğrudan doğruya evlât edinenin velâyet hakkına sahip olması söz konusudur. Çünkü, velâyet hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı,

---

¹⁸¹ Oğuzman/Dural, s. 272 ; Tekinay, s. 483.

¹⁸² Tekinay, s. 485.

¹⁸³ Özüğür, s. 276

¹⁸⁴ Yarg. 2. HD., T. 27. 06. 2005, E. 7730, K. 9943 (RG. 19. 07. 2005, S. 25880).

devri mümkün olmayan bir haktır. Bu sebeple, evlât edinme ile birlikte gerçek ana babanın velâyet hakkı son bulur. Evlât edinenin ise, velâyet hakkı evlât edinme kararı ile doğar¹⁸⁵.

Evlât edinme ile birlikte evlâtlık, ana-babasının velâyetinden çıkıp, evlât edinenin velâyeti altına girer. Yargıtay bu hususu, “Evlâtlık ilişkisi kurulmakla asıl ana ve babanın velâyet hakkı kalkmış, evlât edinenlere geçmiştir.”¹⁸⁶ diyerek belirtmiştir. Velâyet hakkı öyle köklü biçimde evlât edinene geçer ki, evlât edinenin ölümü veya ehliyetini kaybetmesi durumunda dahi, asıl ana-babaya dönmez. Evlâtlığa bir vasi atamak gerekir¹⁸⁷.

Diğer eşin çocuğunun evlât edinilmesinde yani üvey evlât edinmede ise, velâyet hakkının kullanılması açısından bazı sorunlar ortaya çıkar. Gerçekten de, evlât edinme kararı ile küçük evlâtlık asıl ana veya babanın velâyetinden çıkarak evlât edinenin velâyeti altına girer. Mevcut düzenlemeye göre, diğer eşin çocuğu evlât edinildiğinde de velâyet evlât edinene geçmesi gerekir. Halbuki, evlilik devam etmektedir ve asıl ana veya baba olan eş ile evlâtlık aynı çatı altında yaşamaktadır. Bu durumda, çocuğunu diğer eşe evlâtlık veren eşin velâyet hakkının devam ettiğini kabul etmek gerekir¹⁸⁸. Kanaatimizce, yapılacak kanunî düzenleme ile bu hususun açıkça düzenlenmesi gerekir.

Evlâtlık, herhangi bir sebeple vesayet altında da olabilir. Bu durumda, evlât edinme ile vesayetin kendiliğinden sona erip ermeyeceği doktrinde tartışılmıştır. Bir görüşe göre; evlât edinme ile birlikte vesayet kendiliğinden son bulur. Vesayet, yerini evlât edinenin velâyetine bırakır. Bizim de katıldığımız ikinci görüşe göre ise; bu konuda öncelikle bir ayrım yapmak gerekir. Eğer evlâtlık küçükse, vesayet kendiliğinden sona erer ve evlâtlık, evlât edinenin velâyeti altına girer. Fakat evlâtlık, ergin-kısıtlı olduğu için vesayet altında ise, vesayet kendiliğinden sona ermez. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu’nun 419. ve 472. maddeleri kıyasen uygulanır. Evlâtlık, asliye mahkemesi kararından sonra, evlât edinenin velâyeti altına konulabilir¹⁸⁹.

Evlât edinenin velâyet hakkının kapsamı, asıl ana-babanın velâyet hakkının

¹⁸⁵ Oğuzman / Dural, s. 258.

¹⁸⁶ Yarg. 2. HD., T. 08. 05. 2003, E. 4342, K. 6810 (Meşe AB İçtihat ve Mevzuat Bankası)

¹⁸⁷ Öztan, s. 458-459 ; Baygın, Sonuçlar, s. 642.

¹⁸⁸ Şıpka, s. 311 ; Hatemi / Serozan, s. 320-321.

¹⁸⁹ Oğuzman/Dural, s. 259 ; Tekinay, s. 467 ; Fezyioğlu, s. 492.

kapsamı ile aynıdır. Bu sebeple, velâyete ilişkin hükümler, evlât edinene de uygulanır. Dolayısıyla temsil (TMK. m. 342 vd), genel, meslekî ve dinî eğitim verme (TMK. m. 339, 340, 341) hak ve yükümlülükleri, evlâtlığın mallarını yönetme ve onlardan yararlanma (TMK. m. 352 vd), evlâtlığın kişi varlığı ve mal varlığı bakımından korunması (TMK. m. 346, 347, 348, 352, 354, 360, 361, 362, 363) konuları hep velâyete ilgili kural ve hükümlere ilişkindir. Evlât edinenin velâyet hakkından kısmen veya tamamen vazgeçmesi mümkün değildir¹⁹⁰.

Evlât edinme ile, velâyet hakkı kapsamında sahip olunan hak ve yükümlülükler de evlât edinene geçer. Bunun neticesi olarak; çocuğun temsili, yetiştirilmesi, bakımı, gerektiğinde bir kuruma yerleştirilmesi, meslekî ve dinî eğitimi vb. artık hep evlât edinene aittir. Evlât edinen, sahip olduğu velâyet hakkı sebebiyle evlâtlığın mallarını yönetme ve onlardan yararlanma hakkına da sahiptir. Bu evlât edinmenin malvarlığı ile ilgili sonuçları arasındadır¹⁹¹. Ayrıca ergin olmayan evlâtlığın evlenmek istemesi halinde, evlât edinen sahip olduğu velâyet hakkına dayanarak bu evliliğe izin vermesi gerekir.

Evlât edinme kararı vermeden önce hâkim, evlât edinmek isteyen kişinin bakım yükümlülüğünü yerine getirip getiremeyeceğini araştırır. Bu yükümlülüğü yerine getireceğine kanaat getirirse de, evlât edinmeye izin verir. Fakat evlât edinme kararından sonra, evlât edinen bu yükümlülüklerini yerine getiremez duruma düşebilir veya evlâtlık için beklenmeyen bir bakım masrafı ortaya çıkabilir. İşte bu durumda, evlât edinen, evlâtlığın asıl ana-babasına başvurabilir. Başka bir deyişle, onların bakım yükümlülüğü de devam etmektedir. Fakat bu talî bir yükümlülüktür. Evlât edinenin karşılayamadığı oranda, ana-babanın

---

¹⁹⁰ Saymen/Elbir, s. 351.

¹⁹¹ Zevkliler, s. 981 ; Akıntürk,s. 377.

yükümlülüğü devreye girer. Meselâ, küçüğün sağlık durumunun olağanüstü bir harcamayı gerektirmesi durumunda, evlât edinenin imkânlarının kısıtlı olması ve asıl ana-babanın ekonomik durumunun uygun olması halinde, kendilerine başvurulabilir.

Evlât edinenin ekonomik gücünün, evlâtlığın eğitimini sürdürmesi için yeterli olması şarttır. Fakat asıl ana-babanın katkısıyla, evlâtlığa daha iyi bir eğitim verilmesi de mümkündür. Meselâ, küçüğün özel durumunun (bedenî özrünün, üstün yetenekli veya zekî olmasının) gerektirdiği, olağanı aşan giderler söz konusu olabilir. Bu durumda da, asıl ana-babaya başvurulup başvurulamayacağı tartışılabilir. Kanaatimizce, böyle bir ihtimalde, ancak istisnaî durumda asıl ana-babaya gidilmelidir. Zarurî durumlarda ve çocuğun menfaatini mutlak şekilde etkileyecek hâllerde bu yola başvurulmalıdır. Bu, evlât edinme müessesesinin amacına daha uygundur. Çünkü evlât edinme, yedek ana-babalar ortaya çıkarma amacına hizmet etmemektedir.

Eş olmayan kimseler birlikte evlât edinemezler. Ancak eşler birlikte evlât edinebilirler. Kanununda belirtilen istisnalar hariç, eşlerden birinin tek başına evlât edinmesi de mümkün değildir¹⁹². Birlikte evlât edinme halinde, eşlerin velâyet hakkını birlikte kullanacakları hususunda şüphe yoktur. Buna karşılık, Türk Medenî Kanunu'nun 307/2. maddesinde belirtilen şartlardan birinin gerçekleşmesi halinde, eşlerden sadece biri evlât edinebilir. Bu durumda, diğer eş evlâtlık üzerinde velâyet hakkına sahip olamaz. Eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlât edinmesi durumunda ise, velâyet hakkı evlât edinenle asıl ana veya baba tarafından yine birlikte kullanılır. Asıl ana veya babanın velâyet hakkı daha önce kaldırılmışsa,

---

¹⁹² Başpınar, s. 96.

velâyet hakkı tek başına evlât edinene ait olur¹⁹³.

Birlikte evlât edinen eşler daha sonra boşanırlarsa, hâkim, vermiş olduğu kararda velâyet hakkının hangisinde kalacağını da belirler. Fakat bu halde mahkeme, evlâtlık ile diğer eş arasında da şahsî ilişkileri düzenlemek zorundadır. Yani, çocuğun velâyetinin akıbeti, asıl ana ve babanın boşanmalarında olduğu gibi bir çözüme kavuşturulur¹⁹⁴. Bunun yanında bir başka mesele de, evli bir kadının eski kocasından olan çocuğu ikinci koca tarafından evlât edinilir ve bu ikinci evlilik de boşanma ile sonuçlanırsa neticenin ne olacağıdır. Böyle bir ihtimâlde, evlât edinme sadece koca için söz konusudur. Dolayısıyla, velâyet hakkının da, ona ait olması gerektiği şeklinde bir düşünce ileri sürülebilir. Fakat bu sonuç, tatmin edici değildir. Zira, evli kadın kendi çocuğunu evlât edinemez. Başkasının çocuğunu, kocası ile birlikte evlât edinen bir kadından daha kötü bir duruma da düşürülmemelidir. Bu durumda, velâyetin kimde kalacağını hâkim takdir etmelidir¹⁹⁵.

Tek başına evlât edinen kimse öldüğünde, velâyetin tekrar asıl ana-babaya dönmesi hususu ise tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş, evlât edinenin ölümü ile velâyetin asıl ana-babaya geri dönmesinin zorunlu olduğunu ileri sürer. Bu görüşe göre, ölüm ile velâyet sona erer. Fakat evlâtlık bağı devam eder. Çocuğun yararı göz önüne alındığında, sona eren velâyetin asıl ana-babaya geri dönmesi gerekir¹⁹⁶.

Hâkim görüşe göre ise, tek başına evlât edinen kişinin ölümü halinde velâyet asıl ana-babaya geri dönmez. Bu durumda, çocuğa bir vasi atanır. Hâkim, çocuğun yararını gözeterek asıl ana-babayı da vasi atayabilir¹⁹⁷.

---

¹⁹³ Akıntürk, s. 377.

¹⁹⁴ Tekinay, s. 467 ; Öztan, s. 459 ; Oğuzman / Dural, s. 259.

¹⁹⁵ Tekinay, s. 467 ; Öztan, s. 459.

¹⁹⁶ Gürsel, s. 448.

¹⁹⁷ Akıntürk, s. 337 ; Oğuzman/Dural, s. 259.

Bu husus, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı ile çözümlenmiştir¹⁹⁸. Buna göre, evlât edinenin ölümü halinde velâyet hakkı asıl ana-babaya kendiliğinden geri dönmez. Bu durumda evlâtlığa bir vasi tayin etmek gerekir¹⁹⁹.

Kanaatimizce, evlâtlık ilişkisinin ölümden başka bir sebeple sona ermesi veya velâyet hakkının evlât edinenden alınmasında da velâyet hakkı kendiliğinden asıl ana-babaya dönmez. Bu durumda da, öncelikle vasi tayini gerekir. Çocuğunu evlâtlık vererek velâyetten vazgeçen ana-baba, ancak mahkeme kararıyla yeniden çocuğun velâyetini alabilir. Doktrinde bir görüşe göre ise, evlâtlık bağı ölümden başka bir sebeple sona ermiş ise, çocuk kendiliğinden ana-babasının velâyetine döner. Çünkü bu durumda, evlâtlık bağı sona erer²⁰⁰.

Evlâtlıkla, asıl ana-baba arasındaki şahsî ilişki evlât edinmeden sonra da devam eder. Evlât edinme neticesinde, velâyet hak ve görevleri evlât edinene geçer. Fakat bu durum, çocukla ana-baba arasındaki şahsî ilişkilerin kesilmesi sonucunu doğurmaz. Zira bu ilişkiler, velâyet hakkından bağımsız olarak, doğumla kazanılan bir bağın sonucudur²⁰¹. Aksi halde; velâyetin kaldırılması, boşanma ve evlilik dışı (tabîi) babalık hallerinde şahsî ilişkinin söz konusu olmaması gerekirdi²⁰².

Evlâtlığın asıl ana-babası, çocuklarıyla şahsî ilişki kurma hakkına sahiptir. (TMK. m. 323) Eğer evlât edinen buna engel olursa, ana ve baba evlâtlık olan çocuklarıyla şahsî ilişkilerinin düzenlenmesini hâkimden isteyebilirler. Yargıtay bir kararında²⁰³, “... şahsî ilişki velâyet hakkının sonucu bir hak değildir. Aksi halde

¹⁹⁸ Yarg. İBK. T. 10. 11. 1954, E. 17, K. 24 (Karar için bkz., Özüğür, s. 276).

¹⁹⁹ Öztan, s. 458-459.

²⁰⁰ Ataay, s. 201.

²⁰¹ Oğuzman / Dural, s. 261.

²⁰² Tekinay, s. 467 ; Feyzioğlu, s. 493.

²⁰³ Yarg. 2. HD., T. 01. 04. 1976, E. 2631, K. 2863 (YKD. , C. IV, S. 2, s. 186-187).

velâyetin nez'i (kaldırılması), boşanma, tabîi babalık gibi hallerde şahsî ilişkinin söz konusu olmaması gerekirdi. Oysa bu hak irs ve nesep ilişkisinden doğmaktadır. Nitekim 18. 11. 1959 tarihli 12/29 sayılı İBK, büyükbaba ve büyük anaların torunları ile şahsî ilişkide bulunmalarını mümkün kılmıştır. Öyle ise evlâtlık ile kendi ana ve babası arasında şahsî ilişkinin düzenlenmesi zorunlu olup istek doğrultusunda karar verilmesi gerekir." diyerek bu hususu belirtmiştir. Fakat öz ana-baba, sınırlı ölçüler içinde çocuklarıyla şahsî ilişkilerini sürdürebilirler.

Kanaatimizce, şahsî ilişki tesisi evlâtlık üzerinde olumsuz sonuçlar doğuracaksa, bu hakkın kullanılması kısıtlanabilir veya tamamen yasaklanabilir. Çünkü evlât edinmede, çocuğun yararı öncelik taşır. Çocuğun şahsî gelişimini ve psikolojisini olumsuz etkileyecek her türlü durum engellenebilir. Bu husus, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 324. maddesinde de açıkça düzenlenmiştir. Kendi rızaları ile çocuklarını evlâtlık vermiş bir ailenin, her durumda bu haklarını kullanmaları gerektiğini ileri sürmeleri, hakkın kötüye kullanılması sonucunu doğurur.

III. Bakım Borcu

Evlât edinme ile birlikte bakım yükümlülüğü evlât edinene geçer. Çünkü asıl ana ve baba, çocuklarını evlâtlık olarak vermekle bakma borcunun kaynağı olan velâyet hakkını kaybederler²⁰⁴. Türk Medenî Kanunu'nun 314/1 maddesinde yer alan; "*Ana ve babaya ait olan hak ve yükümlülükler evlât edinene geçer.*" hükmüyle, bakım borcunun ve velâyet hakkının evlât edinene ait olduğu belirlenmiştir.

Evlât edinme işlemlerinin tamamlanmasıyla, bakım ve eğitim masrafları

---

²⁰⁴ Akıntürk, s. 377 ; Öztan, s. 457.

evlât edinene geçer. Yargıtay da bir kararında²⁰⁵, “...Evlâtlık verilmekle, evlâtlığın bakımı ve geçimi, terbiyesi, eğitimi gibi haklar ve yükümlülükler evlât edinene geçer...” gerekçesiyle bu hususu teyit etmiştir. Evlât edinenin bakım yükümlülüğü çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdür. Tabi ki, evlât edinen durum ve şartlarına göre, kendisinden beklenebilecek ölçüde bu yükümlülüğü yerine getirir. Ayrıca evlâtlığın beslenmesi, korunması, giydirilmesi, barınması, tedavisi ve eğitimi için gerekli olan masraflar hep ergin olmayan evlâtlık için evlât edinenin bakım borcu kapsamındadır²⁰⁶. Evlât edinen, bakım borcunu yerine getirmese, evlâtlık hâkimden gerekli olan tedbirlerin alınmasını isteyebilir.

Evlât edinme ile evlâtlık, kendisini evlât edinenin sağlık güvencesi kapsamına dahil olur. Evlâtlığın, evlât edinenin sağlık sigortasından faydalanması da, evlât edinenin bakım borcu kapsamındadır. Yargıtay bir içtihadında²⁰⁷, “2926 Sayılı Kanun’un ‘Sağlık Sigortası Kapsamı’ başlıklı 1. maddesinde, kimlerin sağlık yardımından nasıl yararlanacağı tadadı olarak açıkça belirtilmiştir. Evlât edinilen, evlât edinenin sağlık sigortasından yararlanması mümkün olduğu halde, evlât edinenin evlât edinilenin sağlık sigortasından yararlanması mümkün değildir.” diyerek, bu hususu açıklığa kavuşturmuştur. Gerçekten de, evlât edinen evlâtlığın, barınma, beslenme gibi ihtiyaçları yanında sağlık güvencesine kavuşmasını da sağlamalıdır. Bir başka kararında²⁰⁸, “1479 Sayılı Kanun’un ek 11. Maddesi ve Bağ-Kur Sağlık Yardımları Yönetmeliğinin 5. Maddesi birlikte değerlendirildiğinde, evlâtlığın evlât edinenin sağlık sigortasından yararlanması mümkündür.” diyerek, Yargıtay, tüm sağlık sigortası kurumları açısından aynı

²⁰⁵ Yarg. 2. HD., T. 01. 06. 2001, E. 6751, K. 8604 (Özmen, s. 254).

²⁰⁶ Feyzioğlu, s. 492 ; Saymen / Elbir, s. 350.

²⁰⁷ Yarg. 10. HD., T. 29. 11. 2004, E. 6995, K. 10972 (Meşe AB İçtihat ve Mevzuat Bankası)

²⁰⁸ Yarg. 10. HD., T. 10. 02. 2005, E. 2004/10920, K. 2005/996 (Açıklamalı Kanun-İçtihat Programı)

sonuca varmıştır.

Evlâtlığın özel durumu, olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektirebilir. Bu durumda evlât edinen, hâkim izniyle evlâtlığın mallarından yeterli bir miktar sarfedebilir. Evlâtlığın bu malları, asıl ana-babadan miras yoluyla geçen mallar da olabilir. Türk Medenî Kanunu'nun 327. maddesinde belirtili bakım borcuna ilişkin bu hüküm, kıyas yolu ile evlâtlık ilişkisinde de uygulanır. Buradaki bakım borcunun, velâyet hakkından bağımsız düşünülmesi gerekir²⁰⁹.

Evlât edinenin bakım borcu, evlâtlığın asıl ana ve babasının aynı mahiyetteki yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz. Fakat bu borç, asıl ana-baba için talî hale gelir. Bu sebeple, evlât edinenin malî gücü bakım yükümlülüğünü yerine getirmeye elverişli değilse, asıl ana ve babanın bakım yükümlülüğü devam eder. Gerekirse asıl ana ve baba bu görevi yerine getirmeye zorlanabilir²¹⁰. Fakat karşı fikirde olan Öztan'a göre, bakım borcunun kanunen evlât edinene intikâli ile asıl ana ve babanın bu borcu ortadan kalkar²¹¹.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 367. maddesine göre, evi yönetme yetkisine sahip “ev başkanı”²¹², aynı zamanda evlât edinen olabilir. Evi yönetme, sadece otorite ve yetki kullanma anlamına gelmez. Bu yetkiyi kullanacak olan evlât edinen, aynı zamanda görev ve sorumluluklara da sahiptir²¹³. Bakım borcu bulunan evlât edinen, bu yetkiyi kullanırken bazı sorumlulukların sonuçlarına da katlanır. Meselâ, ev başkanı olan evlât edinen, gözetime muhtaç aile üyesinin (evlâtlığın) üçüncü kişilere verdiği zarardan sorumludur. Bu sorumluluk 4721 sayılı Türk

---

²⁰⁹ Özüğür, s. 302.

²¹⁰ Feyzioğlu, s. 492 ; Tekinay, s. 467 ; Işık, s. 109.

²¹¹ Öztan, s. 457.

²¹² 743 sayılı TKM.'nde yer alan “ev reisliği” terimi yerine, 4721 sayılı TMK.'nda “ev başkanı” terimi kullanılmıştır.

²¹³ Ünal, s. 48.

Medenî Kanunu'nun 369. maddesine dayanabileceği gibi, başka sebeplere (BK. m. 55, 56, 58, 96 ve 100) de dayanabilir²¹⁴. Evlât edinen, bu sorumluluktan Türk Medenî Kanunu'nun 369/I. maddede belirtilen, durum ve şartların gerektirdiği dikkat ve özeni göstererek kurtulabilir. Ayrıca ev başkanı olan evlât edinene, Borçlar Kanunu 55. maddede yer alan kurtuluş imkânının da tanınması gerekir. Yani, özen ve gözetim görevini yerine getirmiş olmak şartıyla, zararın her halükârda meydana geleceğini ispat ederek de sorumluluktan kurtulabilir. Gerçekten de, zararlı davranışla sonuç arasındaki illiyet bağının kesildiğinin ispatı halinde sorumluluktan söz edilemez²¹⁵.

Evlât edinme kararından sonra, evlât edinenin bakım yükümlülüğünü yerine getirip getirmediği mahkemenin ve idarî makamların denetimi altında olmalıdır. Türk Medenî Kanunu'nda ve diğer kanunlarda ise, bu yönde bir hüküm yoktur. Fakat Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden (m.20) ve evlât edinmenin niteliğinden bu denetimin yapılması gerektiği sonucuna varılabilir. Evlâtlık açısından olumsuz bir durumun ortaya çıkması halinde, koruma önlemlerinin alınması gerekir. Fakat bu durumda bile evlâtlık ilişkisinin ortadan kaldırılması talep edilemez. Çünkü evlâtlık ilişkisinin kaldırılması ancak kanunda sayılan eksiklikler sebebiyle olabilir. Yorum yoluyla bu sebepler çoğaltılamaz²¹⁶.

IV. Evlenme Yasağı

Evlât edinme müessesesinin, hizmet ettiği farklı amaçlar ve dayanağını oluşturan bazı ahlâkî esaslar vardır. Bunlar göz önüne alınarak, evlât edinme, her

---

²¹⁴ Ünal, s. 139.

²¹⁵ Ünal, s. 134.

²¹⁶ Aydoğdu, s. 678.

zaman bir evlenme engeli olarak kabul edilmiştir. Aralarında soybağı ilişkisi kurulan tarafların, evlenmelerine imkân ağlayan bir düzenlemeye gidilmesi düşünülemez²¹⁷.

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 92/3. maddesinde, “*Evlâtlık ile evlâtlık edinen ve bunlardan biriyle diğerinin koca veya karısı arasında evlenmek memnudur.*” emredici hükmü yer almaktaydı. Fakat lâfzı gereği emredici hüküm olarak düzenlenmiş bu evlenme engeli, yine aynı Kanun'un 121. madde düzenlemesi karşısında kesin bir evlenme yasağı oluşturmuyordu²¹⁸. Zira 121'inci madde de, “*Evlâtlık edinme sebebiyle evlenmeleri kanunen memnu olan kimselerin, evlenmesi fesh olunamaz. Evlenme ile, evlâtlık hükmü kalmaz.*” hükmü yer almaktaydı. Yani her nasılsa, taraflar evlenmiş ise, evlilik geçersiz sayılmayıp, evlâtlık sözleşmesi ortadan kalkmaktaydı.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 129/3. maddesine göre ise, evlât edinen ile evlâtlığı veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında evlenmek yasaklanmıştır. Görüldüğü üzere, yeni Kanun'da evlenme yasağının kapsamı altsoy da dahil edilerek genişletilmiştir²¹⁹. Yine 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 112. maddesinde olduğu gibi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 145. maddesinde, eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması, mutlak butlan sebebi sayılmıştır. Kısacası, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu, evlenme engelleri bahsinde yer alan eski hükümleri aynen korumuştur. Fakat, evlâtlıkla evlât edinenin evlenmiş olmaları halinde, evliliğin geçerli olacağını ve evlât edinme ilişkisinin ortadan kalkacağını öngören hükmü yürürlükten kaldırmıştır²²⁰.

---

²¹⁷ Güven, s. 541.

²¹⁸ Akıntürk, s. 379 ; Tekinay, s. 466 ; Zevkliler, s. 983.

²¹⁹ Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 7.

²²⁰ Şipka, s. 318.

Önceki Medenî Kanun döneminde, evlâtlıkla evlât edinenin evlenmesi durumunda, hangi hukukî işleme öncelik verilmesi gerektiği tartışılmıştır. Ayrıntılı olarak ele alınacak bu konu ile ilgili öncelikle Yargıtay'ın bir kararındaki²²¹ gerekçeye yer vermekte fayda var. Yeni Medenî Kanun döneminde dahi, bizim de katıldığımız Yargıtay 2. Hukuk Dairesi gerekçesinde, “*Kan bağı ve nesep ilişkisinin, kişilerin benliğinde meydana getirdiği yapı ve düşünce biçimi itibarıyla, birbirine karşı cinsel arzu doğmamaktadır. İşte aileyi ve evlât-ebeveyn ilişkisini kutsallaştırın ve insanları, hayvanlardan ayırt eden özellik bundan kaynaklanmaktadır. Bazı kişilerde, (pek ender olmak üzere) bunun aksine meydana gelen sapık eğilim ve eylemler, toplumda nefret ve lanetle karşılanmaktadır. Kanun koyucu, evlât edinen ile evlâtlık arasında, yukarıda ifade olunan duyguların, yani (ana-baba-evlât) sevgisinin oluşacağı esastan hareket etmiş ve bu sebeptendir ki, evlât edinen ile evlâtlığın evlenmelerini yasaklamıştır .Fakat herhangi bir sebeple evlenmeye ilişkin fiili (de facto) bir durum meydana geldiği zaman, pek haklı olarak evlât edinme ilişkisine değil, evlenmeye hukukî değer vermiş, tercihini o yolda kullanmıştır. Eğer aksine bir yol seçilseydi, yani evlilik batıl sayılsaydı, çok büyük bir ihtimalle, evlilik dışı ilişkinin devamına rağmen bu kişileri hâlâ evlâtlık ve evlât edinen olarak (bu kimlikleri ile) topluma kabul ettirmeye çalışmak, kamu vicdanını rahatsız ederdi. İşte, bu amaçlardır ki, her nasılsa gerçekleşen evlenmeye geçerlik tanınmış, böylece sunî bağı (evlâtlık ilişkisinin) ortadan kaldırılması yolunda doğru bir tercih yapılmıştır. Görülüyor ki, Medenî Kanun düzenlenirken, toplumun ahlâk anlayışına ve kamu vicdanına ağırlık verilmiştir. Hal böyle olunca, boşanan eşlerden birinin ötekini evlât edinmesini mümkün görmek, gerçeklere ve toplumun değer yargılarına ters düşer. Esasen bir sözleşme veya ilişkinin kural olarak, kamu vicdanında tepkiyle karşılanmaması, ahlakî düşünüş ve inanışlarla bağdaşmazlık içinde bulunmaması asıldır. Sözleşme serbestliği ve özgürlüğünün kanunlarla sınırlanmasının sebep ve felsefesi de budur.” diyerek, toplumun bu konudaki değer yargılarını ortaya koymuştur.*

Her şeyden önce, evlât edinme, sunî bir hısımlık ilişkisi meydana getirir. Bu ilişki, Kanunkoyucu tarafından, kan hısımlığına benzetilmeye çalışılmıştır. Evlât edinmede aranan şartlar ve evlât edinme sonucunda ortaya çıkan şahsî ve malî sonuçlar, bu çabanın bir ürünüdür. Fakat “evlât edinme tabiatı -doğal olanı- taklit eder” (adoptio naturam imitatur) kuralı gereği kabul edilen bu düzenlemeler sebebiyle, sunî olan bu hısımlığı, kan hısımlığı ile bir tutmamak gerekir. Evlâtlık ile evlât edinen ve onların eş ve çocukları arasında evlenme yasağı

²²¹ Yarg., 2. HD., T. 27. 03. 1984, E. 2840, K. 4942. (Meşe AB İçtihat ve Mevzuat Bankası)

getirilerek, “adoptio naturam imitatur” ilkesi ile bağdaşmayan bir düzenleme yoluna gidilmiştir²²².

Kanunkoyucu, bu yeni düzenleme ile evlâtlık ilişkisini, kesin bir evlenme engeli olarak kabul etmiştir²²³. Bu engele rağmen, her nasılsa taraflar evlenmişlerse, evlâtlık ilişkisi sona ermez. Evlâtlık ilişkisinin kendiliğinden sona ereceğine ilişkin bir düzenleme yoktur. Fakat evlenme, açılacak bir butlan davasıyla geçersiz hale gelir. Bu davayı da, Türk Medenî Kanunu madde 146 uyarınca, savcı veya ilgisi olan herkes tarafından açılabilir. Davayı açmada, hak düşürücü bir süre belirlenmemiştir. Bu sebeple, evlenmenin hemen ardından bu dava açılabileceği gibi, uzun bir süre sonunda da açılabilir.

Türk Medenî Kanunu’nun 156. maddesinde; “*Batıl bir evlilik ancak hâkimin kararıyla sona erer. Mutlak butlan hâlinde bile evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur.*” hükmü yer almaktadır. Aralarında evlenme engeli bulunmasına rağmen, evlenmiş olan evlât edinen ve evlâtlığın, butlan davası açılmasına kadar eş oldukları yönünde şüphe yoktur. Hâkim kararından sonra ise evlâtlık, evlât edinenin evlâtlığı olarak önceki şahsî hâline geri dönecektir. Kanun’un düzenlenme tarzından ve lafzî yorumundan çıkan sonuç budur.

Farklı hukuk sistemlerinde, evlât edinmenin iki türü düzenlenmiştir. Bir kısmı “tam evlât edinme” (Volladoption) müessesesini benimsemişken, bir kısmı da “sınırlı evlât edinme” müessesesini benimser. Tam evlât edinmede, evlâtlığın, evlât edinenin ailesiyle tamamen bütünleşmesi amaçlanmaktadır. Biyolojik zorunluluk gereği, evlenme yasağına ilişkin istisnaî hüküm dışında, evlât edinilenin asıl ailesiyle olan tüm ilişkileri sona erdirilir. Evlâtlık, bütün hak ve yükümlülükler

---

²²² Güven, s. 533-541.

²²³ Ruhi, s. 63 ; Aydos, s. 137.

bakımından, evlât edinenin evlilik içinde doğmuş çocuğu gibi olur. Sınırlı evlât edinmede ise, evlât edinmenin sonuçları ayrı ayrı sayılarak belirlenmiştir. Sunî bir hısımlık ilişkisi kurulmaya çalışıldığı bellidir²²⁴. Türk Medenî Kanunu'nda hangi tür evlât edinmenin benimsendiğinin açıkça ortaya konulması gerekir. Bunun için de, evlât edinme müessesesinin mahiyetini ve sosyal amacını belirlemek gerekir.

İsviçre Hukuku'nda, tam evlât edinme rejimi ile birlikte evlâtlık ilişkisi, kan bağına dayanan hısımlık ilişkisine benzetilmiştir. Mirasçılık ve evlenme yasağı ile ilgili düzenlemeler ele alınırken, bu düşünce doğrultusunda hareket edilmiştir. Altsoy-üstsoy arasında yapılan evlenme, geçersiz olarak kabul edildiğinde hısımlık ilişkisi ortadan kalkmaz. Evlenme engeli, evlât edinme sonrası oluşan hısımlığın doğal sonucu olarak, evlâtlıkla evlât edinenin kan ve kayın hısımları arasında da vardır. Evlât edinen evlâtlığın eski eşiyle dahi evlenemez²²⁵.

Alman Hukuku'nda ise, evlâtlık ilişkisinin varlığı kesin evlenme engeli değildir. Evlâtlıkla, evlât edinen veya bunlardan birisiyle diğerinin altsoyundan birisi evlenirse, evlâtlık ilişkisi sona ermektedir. Evlenme ise geçerliliğini korur. Fakat evlâtlık ilişkisinin bu şekilde sona ermesi, özellik taşıyan bir sona erme şeklidir. Çünkü evlenme, sadece evlenen kişiler arasındaki evlâtlık ilişkisini ve evlâtlık ilişkisinin doğurduğu akrabalık ilişkisini ortadan kaldırır. Diğer kişilerin, evlâtlık ilişkisinin kurulmasıyla birlikte kazandıkları konum ve kurulan akrabalık ilişkileri evlilikten etkilenmez²²⁶.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ile getirilen düzenlemeler, İsviçre Medenî Kanunu'nda yer alan düzenlemelere uygunluk göstermektedir. İsviçre

---

²²⁴ Arat, s. 154-155.

²²⁵ Stettler, M., Das Kindesrecht, s. 165-166 (Aydoğdu, s. 611'den naklen).

²²⁶ Röchling, W., Adoption, s.126 ; Meyer-Wiesner, L., Begründung, Voraussetzungen und wirkungen der Adoption in Deutschland, s. 150-152 (Aydoğdu, s. 76'dan naklen).

Medenî Kanunu'nda 1972 yılında kesin evlenme engeli konusunda yapılan değişikliğin yeni Türk Medenî Kanunu ile getirilen düzenlemeyi etkilediği açıktır²²⁷. Fakat İsviçre Hukuku'nda yer alan, tam evlât edinme (Volladoption) müessesesinde, evlâtlık ile asıl aile arasındaki ilişki sona ermektedir. Sunî soybağı, kan bağına dayanan soybağına benzetilmek amaçlanmıştır. Evlenme sona erse de, evlâtlık ilişkisi tıpkı gerçek evlât ile ana-baba arasındaki bağ gibi yok sayılamaz. Bu düzenlemede, evlâtlık ilişkisini kesin evlenme engeli saymak, tam evlât edinme müessesesinin amacına uygunluk taşıyabilir. Türk Medenî Kanunu ise, evlâtlık ile asıl ana-baba arasındaki tabîi bağı korur. Kanaatimizce halen Alman Hukuku'nda ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nde yer alan evliliğin geçerliliğini koruyacağına dair düzenleme, tam evlât edinme müessesesini kabul etmeyen 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda da yer alması gerekirdi.

Türk Hukuku'nda kısmî evlât edinme sistemi kabul edilmiştir. Bu sistem beraberinde, evlâtlığın mirasçılığı ve evlenme engeli gibi konularda çeşitli sorun ve tereddütleri getirmiştir²²⁸. Her ne kadar İsviçre'deki evlât edinme sistemi alınmaya çalışılmışsa da, özellikle gerçek ana-baba ile olan ilişkiler bakımından Türk toplumunun bu konudaki duyarlılığı dikkate alınmıştır. Bu sebeple farklı hukukî sonuçlar kabul edilmiştir. Evlât edinen ile evlâtlığın her nasılsa evlenmeleri halinde, evlilik ilişkisi geçersiz sayılacak, fakat evlât edinme ilişkisinin devam edip etmeyeceği İsviçre Hukuku'ndaki sistemin aksine, yine toplumsal telakkilerle tartışmalı olarak kalacaktır²²⁹. Ayrıca bunun ahlâkî boyutu da dikkate alınmalıdır.

Doktrindeki bir görüşe göre, eski düzenleme evlâtlık ilişkisinin ahlâkî ve sosyal yapısına ters düşmekteydi. Bu sebeple, birbirlerine ana baba ve çocuk

---

²²⁷ Güven, s. 542.

²²⁸ Feyzioğlu, s. 487 ; Oğuzman / Dural, s. 257.

²²⁹ Şıpka, s. 319.

gözüyle bakmaları gereken kişilerin evlenmeleri, evlâtlık müessesesinin temel amacına aykırıdır. Zira böyle bir evliliğin ortadan kaldırılmaması, evlâtlık ve evlât edinen arasında bu türden ilişkileri özendirici olabilir²³⁰. Yine aynı görüşe göre; evlilik ilişkisine giren tarafların, evlâtlık ilişkisini geçerli olarak kabul etmek, evlât edinme müessesesinin amacına aykırıdır. İlişki bu yönüyle; ahlâka, adâba ve kamu düzenine aykırı bir hukukî ilişki olarak nitelendirilir. Bu sebeple, evlilikle birlikte evlâtlık ilişkisinin de geriye etkili olarak geçersiz sayılması gerekir. Bu sonuç Borçlar Kanunu'nun 19 ve 20. maddeleri gereğince de ileri sürülebilir²³¹.

Kanaatimizce, bu görüşe katılmak mümkün değildir. Çünkü bu görüş, her nasılsa evlenmiş olan evlâtlık ile evlât edinenin evlenme ve evlâtlık ilişkileri ortadan kaldırıldığında, toplumda hangi konuma sahip olacakları hususunda bir düşünce ileri sürmemiştir. Gerçekten de, kan bağına dayanan soybağı sebebiyle aralarında evlenme engeli bulunan kişilerin evlenmesi yasaktır. Bu yasağın sonucu olarak da evlenme geçersizdir. Çünkü biyolojik zorunluluk gereği, bu kişiler arasındaki hısımlık ortadan kaldırılamaz. Altsoy-üstsoy ilişkisi veya kardeşlik ilişkisi devam eder. Velâyetin alınması da, bu hısımlığın devam etmediği anlamına gelmez. Evlâtlık ilişkisi sebebiyle geçersiz kılınan bir evlenme sonucunda ise, evlât edinme müessesesinin amacına uygun olarak, sunî olan hısımlık ilişkisi de son bulur. Aralarında hiçbir hısımlık ilişkisi kalmayan bu kişilerin, evlenmelerinin yasak olarak devam etmesi de düşünülemez.

Ayrıca, evlâtlık ve evlât edinen arasında yapılmış evlenmede, bir çocuk dünyaya gelmiş olabilir. Bu durumda mevcut evliliğin geçersiz kılınması, çocuğun zararına bir hukukî sonuçtur. Aynı zamanda, evlât edinmenin ortaya çıkış gayesi ile

---

²³⁰ Zevkliler, s. 983.

²³¹ Şıpka, s. 319.

de bağdaşmaz. Böyle bir sonuç, evlât edinme kurumuna muhtaç yeni çocukların ortaya çıkmasına hizmet eder. Kaldı ki, karı-koca hayatı yaşamayı arzulayan evlâtlık ve evlât edinenin, sırf yasaklayıcı bir hüküm sebebiyle, bu arzularından vazgeçmeleri de düşünülemez. Bu durumda da, kendisine hukukî sonuç bağlanmamış fiili beraberlikler artar²³².

Eski Medenî Kanun döneminde, evlât edinen veya evlâtlığın ölümü sebebiyle, evlâtlık ilişkisinin ortadan kalkması halinde, evlenme yasağının devam edip etmeyeceği doktrinde tartışmalıydı. Evlenme yasağının devam etmeyeceğini kabul eden yazarlar olduğu gibi²³³, bu halde dahi evlenme yasağının devam edeceğini savunan yazarlar da vardı²³⁴. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda yer alan düzenlemeler karşısında, artık bu tartışmalar önemini kaybetmiştir. Çünkü sözleşme ile kurulan ilişki olmaktan çıkan evlât edinme, artık eskisi gibi tarafların ölümü halinde sona ermez. Evlenme yasağı da dahil olmak üzere, tüm hüküm ve sonuçları devam eder²³⁵.

Evlât edinen kimsenin, birden fazla kişiyi evlâtlık alması mümkündür. Bu durumda, evlâtlıklar arasında farazî de olsa kardeşlik ilişkisi kurulmaz. Fakat 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu, evlenme yasağının kapsamını altsoyu da dahil ederek genişletmiş ve evlâtlıklar arasında aynı kişinin evlâtlığı olmalarından kaynaklanan bir evlenme yasağı ortaya koymuştur. Tek başına evlât edinmede, evlât edinenin eşi ve altsoyu ile evlâtlık arasında hısımlık ilişkisi yoktur. Evlâtlığın eşi ve altsoyu ile, evlât edinen arasında da hiçbir hısımlık ilişkisi yoktur. Buna rağmen Kanunkoyucu, bu durumda da evlenme yasağı getirmiştir. Kanaatimizce bu

---

²³² Güven, s. 544-545.

²³³ Tekinay, s. 87 ; Zevkliler, s. 985.

²³⁴ Elbir, s. 146 ; Velidedeoğlu, s. 336 ; Feyzioğlu, s. 147.

²³⁵ Ruhi, s. 67.

düzenleme, yerinde bir düzenleme değildir. Çünkü bu kişilerin arasında, sunî de olsa, hısımlık ilişkisi kurulmamıştır. Bu kişilerin evlenmesi, ne ahlâka ve adâba, ne de kamu düzenine aykırıdır. Toplumun değer yargıları ve kişilerin menfaatleri de zedelenmez.

Türk Medenî Kanunu'nun 129/3 maddesinde yer alan düzenleme ile evlât edinme, kan hısımlığına benzetilmek istenmiştir. Fakat, evlât edinmenin amacı ve doğal özelliği göz önüne alındığında, kan hısımlığı meydana getirmediği ve getiremeyeceği açıktır. Evlât edinmenin asıl amacı, korunmaya muhtaç çocukların korunmasıdır. Bizim de katıldığımız görüşe göre; İsviçre Hukuku'nun aksine, Alman Hukuku'nun evlenme yasağına ilişkin düzenlemesi “adoptio naturam imitatur” ilkesine daha uygundur. Çünkü normal olan doğal olana yaklaşımdır. Evlâtlık ilişkisinin ortadan kalkmasını mümkün kılan önceki düzenlemenin, evlenme yasağına dair ahlâkî sebebi reddettiği ileri sürülemez. Ayrıca, bir evlilik gerçekleşmişse, toplumun ve tarafların menfaatinin, bu evliliğin ayakta tutulmasında saklı olduğu da unutulmamalıdır²³⁶.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EVLÂT EDİNMENİN MALÎ SONUÇLARI

Evlât edinmenin, şahsî sonuçları yanında bazı malî sonuçları da vardır. Bunlar; aşağıda evlât edinmenin mirasla ilgili sonuçları, evlâtlığın malları üzerindeki hak ve ödevler ile nafaka borcu şeklinde, üç ana başlık altında ele

---

²³⁶ Güven, s. 542-544.

alınacaktır.

Evlât edinmenin malî sonuçları içerisinde en önemlisi, miras hakkına ilişkin sonuçlarıdır. Evlât edinen ile evlâtlık arasında kurulan soybağını, sadece kağıt üzerinde kalmaktan çıkaran bir sonuçtur. Gerçekten de miras, evlâtlığın gelecekte güvenli bir şekilde hayatını devam ettirebilmesinin sigortasıdır. Nafaka borcu da, hem evlâtlığa hem de evlât edinene, evlât edinmenin manevî amacına uygun bir yükümlülük getiren bir sonuçtur.

Çalışmanın bu bölümünde, yeni ve önceki düzenlemeyi birlikte incelemek gerektiği kanaatindeyiz. Çünkü 743 sayılı Türk Kanunu Medenî'si'nin 257/1 maddesi gereğince, evlât edinme sözleşmesi ile birlikte evlât edinmenin özellikle malî sonuçlarını değiştirmeye yönelik bazı sözleşmeler de yapılabilmekteydi. 4722 sayılı Medenî Kanun'un Uygulanması Hakkında Kanun'un 14. maddesinde; *“Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olan evlât edinme sözleşmeleri, bütün hükümleri ile birlikte geçerliliğini korur.”* hükmü yer almaktadır. Evlât edinme, hukuk alanında tüm sonuçlarını hemen ortaya koyan bir müessese değildir. Meselâ, 743 sayılı TKM. döneminde yapılmış evlât edinme sözleşmesinin mirasla ilgili sonuçları bugün olduğu gibi gelecekte de etkisini gösterecektir.

§ 9. EVLÂT EDİNMENİN MİRASLA İLGİLİ SONUÇLARI

I. Genel Olarak

Evlât edinme kararının mirasçılığa ilişkin hüküm ve sonuçları, 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi ile 4721 sayılı Türk Medenî Kanun'da, bir husus dışında

aynı düzenlenmiştir. Evlât edinme ilişkisinde, kimin kime mirasçı olacağı noktasında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Mirasçılığın tek yönlü olması durumu korunmuştur. Sadece evlâtlık ve altsoyu, yine sadece evlât edinene kan hısımları gibi mirasçı olur (4721 sayılı TMK m. 314/II ve 500/I). Evlât edinen ve altsoyu, evlâtlık ve altsoyuna mirasçı olamaz. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 500/II maddesinde bu husus, "*Evlât edinen ve hısımları, evlâtlığa mirasçı olmazlar.*" hükmü ile belirtilmiştir.

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 257/I. maddesi uyarınca, evlâtlık ve evlât edinen arasında, mirasa ilişkin sonuçların değiştirilmesine imkân sağlayan sözleşmeler yapılabilirdi. Gerçekten de, evlâtlık ve altsoyunun mirasçılığını kısıtlayan veya tamamen ortadan kaldıran sözleşmeler yapmak, eski Kanun döneminde mümkündü. Bir sözleşme ile bertaraf edilmedikçe, evlâtlık ve altsoyu, evlât edinenin kanunî ve mahfuz hisseli mirasçısıdır²³⁷. Evlâtlığın ve altsoyunun mirasçılığı, en geç evlâtlık sözleşmesiyle birlikte olmak üzere, yapılacak bir sözleşme ile ortadan kaldırılabilirdi. Fakat 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'na göre, böyle bir sözleşme yapılamaz. Miras ile ilgili sonuçlar bakımından eski ve yeni kanunlar arasındaki tek fark bu hususa ilişkindir.

Evlât edinme işleminin, evlât edinenin kan hısımlarının mirasçılığına engel olmak amacıyla yapılma ihtimaline binaen, 743 sayılı Kanun döneminde bu düzenlemeye yer verilmiştir. Fakat söz konusu düzenleme, yerinde bir düzenleme değildi. Çünkü evlât edinenin mirasçıları içinde asıl korunması gerekenler, evlât edinenin altsoyudur. Halbuki, 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 253/I. maddesine göre, altsoyu bulunan kişi zaten evlât edinemezdi. Bu sebeple, yapılacak sözleşmenin evlât edinenin altsoyunu korumaya yönelik

---

²³⁷ Ayiter / Kılıçoğlu, s. 50.

olduğu da söylenemez.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda yer alan düzenleme ile, evlât edinme ilişkisinin kurulmasıyla birlikte, kısıtlanamaz ve ortadan kaldırılamaz biçimde, evlâtlık ve altsoyu evlât edinene mirasçı olur. Buradaki mahfuz hisseli mirasçılık mutlaktır. Evlâtlığın kendi ana-babasına mirasçılığı da, tıpkı eski Kanun döneminde olduğu gibi, sona ermeyip aynen devam eder.

Yeni düzenlemeye göre evlâtlığın mirasçılığı, önceki hükümde olduğu gibi, sözleşme ile ortadan kaldırılamaz²³⁸. Buna imkân sağlayan düzenleme yeni Medenî Kanun'a alınmamıştır. Bu düzenleme eksikliği veya kanun boşluğu bilinçli olarak yapılmıştır²³⁹. Bunun sonucu olarak, evlâtlığın mirasçılığını tamamen kaldıran veya evlâtlığın aleyhine sonuç doğuran anlaşmaların yapılmasına imkân kalmamıştır. Alman ve İsviçre Hukuklarında ise, sözleşme özgürlüğü sebebiyle miras hakkından vazgeçmeye ilişkin hükümler çerçevesinde sözleşmeler yapılabilmektedir²⁴⁰.

Evlâtlığın mirasçılığı konusunda mehz Kanun hükümleri ile, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümleri arasında da birtakım farklılıklar vardır. İsviçre Medenî Kanunu'nda benimsenen “tam evlât edinme” (Volladoption) ile, evlâtlık tam anlamıyla evlât edinenin ailesine dahil olur. Bu hukuk sisteminde üvey çocuğun evlât edinilmesi durumu dışında, asıl ailesiyle bütün bağları kopar. Bunun sonucu olarak, evlâtlık ve altsoyunun, asıl ana-baba ve diğer kan hısımlarına, kanunî mirasçılığı söz konusu değildir. Evlâtlık ve altsoyu ile evlât edinen birbirlerinin kanunî mirasçısıdır. Hatta evlât edinen ve hısımlarıyla

---

²³⁸ İnan / Ertaş / Albaş, s. 310.

²³⁹ Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 121.

²⁴⁰ Lüderitz, A., Adoption, s. 74 ; Stettler, M., Das Kindesrecht, s. 162 (Aydoğdu, s. 670'den naklen).

evlâtlık karşılıklı olarak birbirlerine mirasçı olurlar. Fakat bu durumun aksine sözleşme yapılabilir²⁴¹.

Alman Hukuku'nda da, küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin “tam evlât edinme” (Volladoption) düzenlemesi geçerlidir. Evlâtlık ve altsoyu, evlât edinen ve hısımlarına karşı mirasçı olduğu gibi, evlât edinen ve hısımları da evlâtlık ve altsoyunun mirasçısı olur²⁴².Fakat ergin bir kişinin evlât edinilmesinde durum biraz farklıdır. Ergin evlâtlık ve altsoyu ile evlât edinenin hısımları arasında mirasçılık söz konusu değildir²⁴³.

Kanaatimizce, evlât edinmenin mirasla ilgili sonuçlarını, evlât edinenin mirasçılığı ve evlâtlığın mirasçılığı olmak üzere iki başlık altında ele almak yerinde olacaktır. Tam evlât edinme sistemini getirmemiş olan ve çifte miras hakkını düzenleyen, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu açısından böyle bir açıklama daha faydalı olacaktır.

II. Evlât Edinenin Mirasçılığı

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 500/II. maddesinde, evlât edinen ve hısımlarının evlâtlığa mirasçı olamayacakları belirtilmektedir. Yani evlâtlık ilişkisi tek yönlü mirasçılığa yol açar²⁴⁴. Söz konusu hüküm, evlâtlığın gerçek hısımlarının miras hakkının azaltılmaması veya tamamen kaldırılmaması amacıyla konulmuştur. Yine bu hükümle, evlât edinecek kişilerin sırf maddî menfaat elde etmek için evlât edinme işlemini gerçekleştirmeleri engellenir²⁴⁵. Gerçekten de, evlât edinen kimseyi evlâtlığın mirasçıları arasına dahil etmek, evlâtlık ilişkisinden menfaati

²⁴¹ Grossen, J.M., Die Rechtlichen Wirkungen der Adoption, VI, s. 4-5 (Aydoğdu, s. 621'den naklen).

²⁴² Frank, R., Erbrecht, Rn. 7 ; Dodedge, G., Das formelle und materielle Deutsche Adoption, s. 327 (Aydoğdu, s. 649'dan naklen)

²⁴³ Lüderitz, A., Familienrecht, Rn. 1062 (Aydoğdu, s. 665'den naklen).

²⁴⁴ Kılıçoğlu, (Miras) s. 37.

²⁴⁵ İnan / Ertaş / Albaş, s. 103 ; Aybay, s. 30 ; Akıntürk, s. 378 ; Işık, s. 114.

olmayan, bu ilişkiden doğrudan doğruya yararlanamayan gerçek hısımların hakkına tecavüz edilmesi sonucunu doğurur.

Yeni Medenî Kanun'u ile ilgili tasarı TBMM Adalet Komisyonu'nda tartışılırken, evlât edinenin de evlâtlığa mirasçı olması yönünde görüşler ileri sürülmüştür. Fakat bu görüşler kabul görmemiş ve eski hüküm aynen korunmuştur²⁴⁶.

Evlât edinenin, evlâtlığın kanunî mirasçısı olamayacağı hükmü emredici bir kural olup aksi sözleşme ile kararlaştırılamaz. Evlâtlık vasiyet yoluyla da evlât edineni mirasçı kılamaz. Fakat burada öngörülen, kanunî miras hakkıdır. Evlâtlık, vasiyet yoluyla kendisini evlât edinene belirli bir mal bırakabilir²⁴⁷. Yani sözleşme yasağı, evlâtlığın veya altsoyunun, ölüme bağlı bir tasarrufla evlât edineni atanmış mirasçı olarak tayin edemeyeceği anlamına gelmez²⁴⁸. Evlâtlık, terekesinin belirli bir kısmını veya tamamını mirasçı atayarak evlât edinene bırakabilir. Fakat mahfuz hisseler dokunamaz. Sadece bu durumda, evlât edinen, evlâtlığın mirasçısı olabilir²⁴⁹.

Evlât edinen, evlâtlığın hiçbir kanunî mirasçısı olmasa dahi, mirasa iştirak edemez ve böyle bir halde tereke Devlete intikal eder. Fakat evlâtlığın saklı paylı kanunî mirasçısı bulunmadığı hallerde, terekenin tamamı tasarruf edilebilir kısım sayılır. Bu durumda, evlâtlık evlât edineni bütün terekeye mirasçı olarak tayin edebilir. Devlet ise, ölen kişinin hiç kanunî mirasçısı bulunmadığını ileri sürerek, herhangi bir hak iddia edemez²⁵⁰. Çünkü, devletin mirasçılığı kanunî ve atanmış hiçbir mirasçı bulunmadığı zaman söz konusudur (TMK. m. 501).

---

²⁴⁶ Kılıçoğlu, (Miras) s. 52.

²⁴⁷ Aydoğdu, s. 652 ; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 50-51.

²⁴⁸ Feyzioğlu, s. 488 ; Oğuzman / Dural, s. 257.

²⁴⁹ Yalman, s. 223.

²⁵⁰ Berki, Evlâtlığın Mirası, s. 20.

Türk Medenî Kanunu'nun 500/II. maddesinde, “*Evlât edinen kişinin hısımları, evlâtlığa mirasçı olamazlar*” hükmü yer almaktadır. Evlât edinen evlâtlığa mirasçı olamayınca, onun altsoyu ve üstsoyu da, halefiyet yoluyla mirasçılık sıfatını kazanamaz²⁵¹. Ayrıca, evlât edinenin evlâtlıkla beraber bulunan öz çocukları veya diğer evlâtlıkları arasında kardeşlik söz konusu olmadığından, evlâtlığın mirasçısı olamazlar. Eşlerin birlikte evlât edinmesi hâli dışında, evlâtlıkla evlât edinenin eşi arasında da hiçbir hısımlık ilişkisi bulunmadığından, bu kişilerde evlâtlığın mirasçısı olamazlar. Söz konusu bu hüküm emredici nitelikte olduğundan, bunun aksi herhangi bir şekilde kararlaştırılamaz²⁵².

İsviçre Medenî Kanunu'nda 1972 yılında yapılan değişiklik sonucunda, eşlere birlikte evlât edinme mecburiyeti getirilmiştir. Evlâtlıkla evlât edinen arasında da gerçek çocukta olduğu gibi bir hısımlık ilişkisinin doğacağı öngörülmüştür. Bu sebeple, bu hukuk sisteminde evlât edinen ve hısımları da evlâtlığa mirasçı olabilir. Yani İsviçre Hukuk sistemi evlât edinmede mirasçılığın çift yönlü olacağını kabul etmiştir. Buna karşılık İsviçre Medenî Kanunu'na göre, evlât edinme, küçüğün asıl ana ve babası ile olan hısımlık ilişkisini sona erdirdiği gibi mirasçılık sıfatını kaybetmesine de sebep olur²⁵³. Evlât edinenin, evlâtlığın mirasçısı olamayacağına dair 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 500. maddesinde yer alan hüküm, TBMM. Adalet Komisyonu görüşmeleri sırasında eleştirilmiştir. Değişiklik önerisi ise kabul edilmemiştir. Gerekçe olarak da, evlâtlığın asıl ailesi ile ilişkisinin devam etmekte olduğu savunulmuştur. Oysa ki, İsviçre Hukukunda 1972 yılında yapılan bir değişiklikle evlât edinen ile hısımları da,

---

²⁵¹ Dural / Öğüz / Gümüş, s. 503-504.

²⁵² Ruhi, s. 67 ; İnan / Ertaş / Albaş, s. 103 ; Zevkliler, s. 982 ; Öztan, s. 456.

²⁵³ Şıpka, s. 314-315.

evlâtlığa mirasçı olabilmektedir²⁵⁴.

Doktrinde ise bazı yazarlara göre bu gerekçe kabul edilemez. Bu görüşü savunanlardan Aydoğdu'ya göre, evlât edinen de evlâtlıktan miras alabilmelidir. İsviçre'de ki düzenlemeye benzer bir düzenleme yapılmalıdır veya evlâtlık öldükten sonra, asıl ana-babaya kalacak miras ikiye bölünerek evlât edinene de verilmelidir. Özellikle, küçük yaşlarda evlâtlık alınan kişiye, evlât edinen uzun yıllarca bakarak, bakım ve eğitim masraflarını karşılamaktadır. Evlâtlığın bir şekilde zengin olması ve ölmesinden sonra ise, mirasından evlât edinen değil, sadece asıl ana-babasının faydalanması, adalet duygularıyla bağdaşmaz²⁵⁵. Yine Acabey'e göre de, kimsesiz bir çocuğu evlât edinip büyüten kişiler mirastan pay alamazken, evlâtlığın varlığından haberdar dahi olmayan kan hısımlarının mirasçı olması, adaletsiz bir sonuçtur. Bu gibi mirasçılara “gülen mirasçılar” adı verilmektedir. Bu sebeple, adaletsiz olan bu durumun düzeltilmesi gerekir²⁵⁶.

Kanaatimizce, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda da İsviçre Hukuku'ndaki düzenlemeye paralel bir düzenleme yapılmaması yerindedir. Çünkü iki hukuk sisteminde kabul edilen evlât edinme müessesesi farklıdır. Evlâtlık ilişkisinde kanunî mirasçılığın iki yönlü olması, tam evlât edinme sisteminde isabetli bir düzenlemedir. Türk Hukuk sisteminde ise, evlât edinenin evlâtlığa kanunî mirasçı olamaması yerinde olmuştur. Çünkü Türk hukukunda, evlâtlığın asıl ailesi ile arasında mirasçılık ilişkisi devam eder. Bu sebeple, asıl ailesinden kendisine miras kalan evlâtlığın ölmesi halinde, evlât edinen aralarında hiçbir hısımlık bulunmayan asıl ana-babanın mallarının sahibi olur. Bu durum da asıl ana-babanın kanunî mirasçılarına zarar verir. Gerçekten de, evlât edinme müessesesi, evlât edinen açısından ekonomik bir amaca hizmet

---

²⁵⁴ Aydoğdu, s. 653 ; Akıntürk, s. 378.

²⁵⁵ Aydoğdu, s. 653.

²⁵⁶ Acabey, s. 170-171.

etmemelidir. Evlât edinmede ana kural; evlâtlığın menfaatidir. Evlâtlığın altsoyunun menfaati de, bu doğrultuda önemlidir. Evlât edinenin kanunî mirasçı olarak belirlenmesinde, evlâtlığın ve altsoyunun menfaati olduğu söylenemez.

III. Evlâtlığın Mirasçılığı

A. Genel Olarak Evlâtlığın Mirasçılığı

743 sayılı Türk Kanunu Medenî'si'nin 447/I. maddesinde, “*Evlâtlık ve fûruu, kendisini evlât edinen kimseye; nesebi sahih fûruu gibi mirasçı olurlar.*” hükmü yer almaktaydı. Yargıtay da bu hususu kararında²⁵⁷, “ ... *Evlâtlık kendisini evlât edinen kimseye nesebi sahih altsoyu gibi mirasçı olur ...*” ifadesiyle açıklamıştır.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda “sahih-gayrı sahih nesep” ayrımı kaldırılmıştır. Bu sebeple, eski düzenlemede yer alan; “*kendisini evlât edinen kimseye, nesebi sahih fûruu gibi mirasçı olurlar*” ifadesindeki, “*nesebi sahih fûruu gibi*” sözcükleri Türk Medenî Kanunu'ndaki ilgili maddeden çıkarılmıştır. Bu ifadenin yerine, “*evlât edinene kan hısımları gibi*” mirasçı olurlar ifadesi konulmuştur. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 500/I. maddesine göre, evlâtlık ve altsoyu, evlât edinene kan hısımları gibi mirasçı olur. Aynı şekilde 314. madde de, evlâtlığın evlât edinene mirasçı olacağı ayrıca belirtilmiştir²⁵⁸.

Miras açıldığı tarihte, yani evlât edinenin ölümü tarihinde TMK'nun 305 vd. maddelerine uygun bir evlâtlık ilişkisi kurulmuş ise, evlâtlık ve altsoyu evlât

²⁵⁷ Yarg. 2. HD., T. 25. 12. 1985, E. 10530, K. 10717 (İlm. ve Kaz. İç. Der. , S. 293, s. 3353).

²⁵⁸ Ruhi, s. 57 ; Şıpka, s. 315.

edinene kan hısımı gibi eşit ve birinci zümre mirasçısı olur²⁵⁹. Bu sebeple, mahfuz hisse hakkını haizdir ve diğer zümrelerin mirasçılığını önler. Çünkü miras bırakanın altsoyu varsa, diğer zümrelerin mirasçılığı gündeme gelmez. Evlât edinenin sağ kalan eşi de yoksa, evlâtlık ve altsoy mirası eşit olarak paylaşırlar. Önceki Medenî Kanun döneminde altsoy olarak evlâtlığın mahfuz hissesi, ¼ iken, 4721 sayılı TMK'nu mahfuz hisse oranını kanunî miras payının ½'si oranına düşürmüştür²⁶⁰. Bu mahfuz hissesinin ihlâl edilmesi halinde, evlâtlık tenkis davası açma hakkına sahiptir²⁶¹.

Evlâtlığın, evlât edinmeden önce doğmuş olan altsoyu da halefiyet yoluyla evlât edinene mirasçı olur. Çünkü, evlât edinme ilişkisi geçmişe etkilidir. Evlât edinme ilişkisinden önce veya sonra olma ayrımı yapılmaksızın, evlâtlığın tüm altsoyu evlât edinene mirasçdır²⁶².

Evlâtlık, evlât edinene birden çok çizgiyle bağlı ise, çizgilere düşen mirasın toplamına göre hak sahibi olur²⁶³. Meselâ, evlâtlık, evlât edinenin aynı zamanda torunu ise ve asıl babası (evlât edinenin oğlu) evlât edinenden önce ölmüş ise, evlâtlık hem altsoy olarak hem de kök içi halefiyet ilkesi gereği ölen asıl babasının payını alır.

Evlâtlık ilişkisi, evlât edinme ile ilgili mahkeme kararının kesinleşmesi ile meydana gelir. Mirasçılık hakkı da kararın kesinleşmesi ile doğar. Miras açıldığı tarihte, evlâtlık ilişkisinin iptali yönünde bir dava açılmışsa, bu mirasçılığı etkilemez²⁶⁴. Çünkü burada, evlâtlık ilişkisinin kurulmasına dair mahkeme kararına

---

²⁵⁹ Kılıçoğlu (Miras), s. 37.

²⁶⁰ Kılıçoğlu (Miras), s. 193.

²⁶¹ Berki, s. 133-134 ; Oğuzman, s. 65.

²⁶² Şener, s. 49 ; Oğuzman, s. 63.

²⁶³ Ayiter / Kılıçoğlu, s. 50 ; İnan / Ertaş / Albaş, s. 103-104 ; Aydoğdu, s. 660.

²⁶⁴ Kılıçoğlu, (Miras) s. 37.

dayanan bir kanunî mirasçılık söz konusudur²⁶⁵. Böylece evlâtlık, evlât edinenin birinci zümreden mirasçısı olduğundan, saklı paya (mahfuz hisseye) sahip olur. Fakat yukarıda da belirttiğimiz üzere, evlât edinen ve hısımları evlâtlığa mirasçı olamazlar. Evlâtlığın kanunî mirasçılığı tek taraflıdır²⁶⁶. Başka bir deyişle, evlât edinme tek yönlü bir miras hakkı doğurur. Evlâtlık ve altsoyu, evlât edinene kan hısımları gibi mirasçı olurken, evlât edinen ve hısımlarının evlâtlığa mirasçı olması mümkün değildir²⁶⁷.

Evlât edinme kararından önce, yargılama devam ederken evlât edinen ölürse, diğer şartların gerçekleşmesi halinde, yargılamaya devam olunarak evlât edinme kararı verilebilir. Fakat evlât edinenin ölmeden önce mutlaka mahkemeye başvurarak, bu yönde olumlu görüş bildirmesi gerekir²⁶⁸. Evlât edinme davası sırasında evlât edinenin ölümünden sonra, yargılamaya devam edilebilmesi için, herhangi bir kişinin ayrıca talepte bulunmasına gerek yoktur. Dava, başvuru yapan ölmemiş gibi sonuçlandırılır²⁶⁹. Bu durumda evlâtlığın mirasçı olduğu kabul edilirse, evlât edinme kararının geriye etkili olduğu; mirasçılık kabul edilmezse, evlât edinme kararının ileriye etkili olduğu sonucu ortaya çıkar. Evlât edinenin başvurudan sonra ölümüne rağmen şartların gerçekleşmesi ve yargılamanın olumlu sonuçlanması durumunda, verilen karar sanki evlât edinen ölmemiş gibi tüm sonuçları ile geriye etkilidir²⁷⁰.

Kanaatimizce, yargılama devam ederken evlât edinen öldüğü durumda, evlât edinme kararının verilebileceğinin kabulü karşısında, sonuçlarının da geriye etkili olduğunun kabulü gerekir. Evlât edinen öldüğü anda, sadece kanunî olarak

---

²⁶⁵ Antalya, s. 51.

²⁶⁶ Feyzioğlu, s. 488 ; İnan / Ertaş /Albaş, s. 102.

²⁶⁷ Aydos, s. 134.

²⁶⁸ Belgesay, s. 229.

²⁶⁹ Aydoğdu, s. 517.

²⁷⁰ Aydoğdu, s. 519-520.

mirasçı konumunda olanların mirasçı olması gerektiği, oysa evlât edinme kararı verilmediğinden evlât edinilecek kişinin ölüm anında altsoy olmadığı ileri sürülebilir. Fakat, evlât edinme kararı verilebilmesi ve evlât edinmede, asıl olanın evlâtlığın yararı olması sebebiyle, burada bir istisnaî bir durum olduğunun kabulü gerekir. Zaten, mirasçılık sıfatının kazanılmadığı bir durumda da, hâkimin evlât edinme kararı vermesi düşünülemez. Çünkü, evlât edinen öldükten sonra evlâtlık açısından malî haklar dışında, diğer sonuçların pek önemi kalmaz.

Evlât edinenin altsoyunun olması halinde, evlâtlık bunlarla birlikte mirasa eşit bir şekilde iştirak eder²⁷¹. Yine aynı şekilde, evlâtlık da evlât edinenin öz çocuklarında olduğu gibi, gerekli şartların oluşması halinde mirastan çıkartılabilir veya yoksun kılınabilir²⁷². Bu, evlâtlık ilişkisinin gerçek ana-baba ve çocuk ilişkisine benzetilmeye çalışılmasından kaynaklanır.

Evlât edinenin mirasından, yalnızca evlâtlık ile onun altsoyu yararlanabilir. Başka bir deyişle, evlât edinmeden doğan kanunî mirasçılıkta da halefiyet kuralı, sadece evlâtlık ile altsoyu arasında vardır. Evlâtlığın diğer kanunî mirasçıları, meselâ, evlâtlığın ana-babası, kardeşi veya yeğeni halefiyet kuralından yararlanarak evlât edinenden miras alamazlar²⁷³. Bunun yanında evlâtlık sadece kendisini evlât edinen kimseye mirasçı olur. Evlâtlık, evlât edinenin üstsoyu ve altsoyuna mirasçı olamaz. Yargıtay bir kararında²⁷⁴, “*Medine'yi evlât edinen Fatma, miras bırakan Hasan'dan önce ölmüştür. Medine ile miras bırakan Hasan arasında kan bağı yoktur. Evlâtlık ve fûruu kendisini evlât edinene mirasçı olur. Şu halde Fatma'nın evlâtlığı Medine, Fatma'dan sonra ölen babası Hasan'ın mirasçısı olamaz ...*” diyerek,

---

²⁷¹ Oğuzman, s. 71.

²⁷² Berki, Evlâtlığın Mirası, s. 23.

²⁷³ Feyzioğlu, s. 489.

²⁷⁴ Yarg. 2. HD., T. 05. 10. 1992, E. 7547, K. 9008 (Karar için bkz. Uyar, s. 3222).

bu kuralı gerekçe yapmıştır.

Evlilik içi çocuklar, sadece ana ve babaya değil ana ve babanın kan hısımlarına, özellikle de üstsoy hısımlarına da mirasçı olur. Her ne kadar Kanunkoyucu evlâtlık için, “kan hısımları gibi mirasçı” olacağı hükmünü getirmiş ise de, bu durum sadece evlât edinen ile evlâtlık arasında geçerli dar bir anlam ifade eder. Evlât edinenin hısımlarından gelecek mirasa, “kök içi halefiyet kuralı” gereği, sahip olamaz²⁷⁵.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu’nun 307/II. maddesinde belirtilen istisnâ şartların gerçekleşmesi halinde, eşlerden biri tek başına evlât edinebilir. Bu durumda yani eşler birlikte evlât edinmemişlerse, evlâtlık kendisini evlât edinenin karı veya kocasına da mirasçı olamaz²⁷⁶.

Evlâtlık ilişkisi kurulduktan sonra, mirastan feragat sözleşmesiyle evlâtlık ve altsoyun miras hakkı ortadan kaldırılabilir. Bu durum, yeni Medenî Kanun’un, miras hakkının sözleşme ile kaldırılamayacağı yönündeki düzenlemesine aykırı değildir. Mirastan feragat sözleşmesi her zaman yapılabilir. Fakat evlât edinmede, mirastan feragat sözleşmesi ancak evlât edinme karından sonra yapılabilir. Gerçekten de, evlât edinme kararı verilmeden mirasçılıktan söz edilemeyeceği için, olmayan miras hakkından feragatte düşünülemez. Bir görüşe göre ise, gerçekleşmesi pek muhtemel bu haktan, evlâtlık ilişkisinden önce de feragat edilebilir²⁷⁷. Bu sözleşme evlât edinme kararından önce yapılmışsa, hâkim, evlât edinmenin küçüğün yararına olmadığı sonucuna varır. Bu sebeple, karardan önce yapılacak böyle bir sözleşme yapılabilmesi, evlât edinmenin çocuğun yararına olup

---

²⁷⁵ Ayiter / Kılıçoğlu, s. 50-51 ; Feyzioğlu, s. 490.

²⁷⁶ Ruhi, s. 58.

²⁷⁷ Antalya, s. 66.

olmadığı konusunda değerlendirme yapılabilmesi için daha isabetlidir²⁷⁸.

Kanaatimizce, evlât edinmede, gerçekleşmesi pek muhtemel haktan söz edilemez. Çünkü evlâtlık ilişkisi, açılacak bir dava sonucu ancak hâkim kararı ile meydana gelir. Evlât edinme davasında, re'sen araştırma ilkesi geçerlidir. Bu yetkiyi kullanarak gerekli araştırmaları yapan hâkimin, takdir hakkı da göz önüne alındığında, vereceği kararı önceden bilmek mümkün değildir.

B. Çifte Miras Hakkı

Evlâtlık, çifte miras hakkına sahiptir. Yani evlâtlık, evlât edinenin mirasçısı olmakla birlikte, asıl ailesindeki kanunî mirasçılık durumunu da muhafaza eder²⁷⁹. Bu durum Türk Medenî Kanunu'nun 500/I. maddesinde şöyle ifade edilmiştir; “ ... *Evlâtlığın kendi ailesindeki mirasçılığı da devam eder.*” Yargıtay da kararında²⁸⁰, “...*Evlâtlık ilişkisi kurulmakla, ana babaya ait hak ve görevler evlât edinene geçer. Fakat evlâtlığın asıl ana-babası ile miras ilişkisi kesilmez...*” diyerek, çifte miras hakkının asıl ana-baba ile ilgili kısmını belirlemiştir. Evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurularak, evlâtlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı, her iki nüfus kütüğüne de işlenir²⁸¹. Böylece evlâtlığın kendi asıl ailesindeki miras hakkının korunması ve miras hakkının zarara uğramaması sağlanmış olur.

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 257/I. maddesine göre, evlât edinme sözleşmesinden önce, resmî senetle evlâtlığın evlât edinene mirasçı olamayacağı hususunda anlaşma yapılabilirdi. Kanunun açık hükmü karşısında, evlâtlık sözleşmesinden sonra böyle bir anlaşmanın yapılamayacağı, yapılacak olursa bu

²⁷⁸ Aydoğdu, s. 659-660.

²⁷⁹ Öztan, s. 457.

²⁸⁰ Yarg. 2. HD., T. 01. 11. 1983, E. 7785, K. 8111 (Ruhi, s. 57).

²⁸¹ Feyzioğlu, s. 489.

anlaşmanın hiçbir hüküm ifade etmeyeceği sonucu çıkarılıyordu. Yargıtay da bir kararında²⁸², “Evlâtlığın mirastan yoksun bırakılmasına ilişkin sözleşmenin evlâtlık sözleşmesinden önce veya evlâtlık sözleşmesi ile birlikte yapılması gerekir.” gerekçesi ile ilk derece mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir.

743 sayılı Medenî Kanun’da evlâtlığın mirastan yoksun bırakılmasına ilişkin sözleşmenin süresi belirlenmişti. Bu süre, en geç evlât edinme sözleşmesinin yapılması anıdır. Bu süreden sonra yapılacak sözleşmeler hüküm ifade etmemektedir. Fakat taraflar, diğer mirasçılar lehine mirastan feragat edebilmektedirler. Başka bir deyişle, evlât edinme sözleşmesinin içinde veya daha sonra bağımsız olarak mirastan feragat sözleşmesi yapılabilirlerdi²⁸³.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu, yukarıda sözü edilen türden bir hükme yer vermemiştir. Bunun sonucu olarak evlât edinme kararı ile birlikte, evlâtlık, evlât edinene mirasçı olur. Tarafların, evlâtlığın mirasçılığını tamamen kaldıran veya evlâtlığın aleyhine sonuç doğuran anlaşmalar yapmasına imkân kalmamıştır²⁸⁴. Fakat Türk Medenî Kanunu’nun 528. maddesine göre, karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapılabilir²⁸⁵.

Evlâtlık, evlât edinenin soybağına dahil olmanın ve aynı zamanda asıl ailesi ile biyolojik soybağını da korumanın avantajını çifte mirasçılıkta tadar. Hem kendisini evlât edinene, hem de asıl ailesine mirasçı olabilir²⁸⁶. Bu hakkın, sözleşme ile ortadan kaldırılamayacağını düzenleyen 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ile evlâtlığın durumu daha da elverişlidir.

C. Evlâtlığın Altsoyunun ve Evlâtlığının Mirasçılığı

1) Altsoyun Evlât Edinenden Mirasçılığı

²⁸² Yarg. 2. HD., T. 12. 10.2000, E. 9858, K. 12077 (YKD. C. XXVI, S. 12, s. 1819-1820).

²⁸³ Feyzioğlu, s. 490.

²⁸⁴ Akıntürk, s. 378 ; Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 121.

²⁸⁵ Antalya, s. 66 ; Ruhi, s. 59.

²⁸⁶ Hatemi/Serozan, s. 327 ; Dural / Ögüz / Gümüş, s. 504.

Evlâtlık ve altsoyu evlât edinene kan hısımlı gibi mirasçı olurlar. Başka bir deyişle, evlât edinmeden doğan kanunî mirasçılıkta halefiyet kuralı, ancak evlâtlık ile altsoyu arasında meydana gelir. Evlâtlığın diğer kanunî mirasçıları, halefiyet kuralından yararlanarak evlât edinene mirasçı olamazlar. Bu husus, TMK. 500/I'de düzenlenmiştir. Ayrıca halefiyet kuralının uygulanması bakımından evlâtlığın, evlât edinmeden önce doğmuş altsoyu ile evlât edinme işleminin yapılmasından sonra doğmuş altsoyu arasında fark yoktur²⁸⁷.

Evlâtlığın, yalnız kendisini evlât edinenin mirasçısı olması kuralı, evlâtlığın altsoyu için de aynen geçerlidir. Evlât edinenin ölmesi halinde, evlâtlığın altsoyu evlât edinenin yerine geçerek, onun hısımlarının ileride açılacak olan mirasına hiçbir şekilde iştirak edemez.

Evlâtlığın, evlât edinenden önce ölmüş olması halinde de evlâtlığın altsoyu mirasçı olur. Yargıtay kararında²⁸⁸, “Evlâtlık ve altsoyu, evlât edinene kan hısımlı gibi mirasçı olacağından, evlâtlığın daha önce ölmüş olması, onun altsoyunun evlât edinene mirasçı olmasına engel teşkil etmez.” diyerek, altsoyun mirasçılığının halefiyet ilkesi gereği devam ettiğini vurgulamıştır.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu, evlât edinenin mirasçısı olarak evlâtlığın altsoyunun, evlilik içinde doğmuş veya doğmamış olması açısından bir ayırım yapmamıştır. Evlilik dışı çocukların ana yönünden mirasçılığı herhangi bir şart gerektirmez. Fakat evlilik dışı çocukların baba yönünden mirasçı olabilmesi için, tanıma veya hâkim kararıyla soybağı ilişkisinin kurulması gerekir. Baba ile evlilik dışı doğan çocuk arasında tanıma veya hâkim kararı ile kurulmuş bir soybağı mevcut değilse, mirasçılık gündeme gelmez. Sonuç olarak, erkek olan evlâtlığın

²⁸⁷ Feyzioğlu, s. 489 ; Işık, s. 118.

²⁸⁸ Yarg. 1. HD., T. 19. 02. 2004, E. 716, K. 1392 (Meşe AB İçtihat ve Mevzuat Bankası)

sahip olduğu evlilik dışı çocuk, tanıma veya hâkim kararıyla kurulan soybağı ilişkisi neticesinde halefiyet yoluyla evlât edinenin mirasçısı olabilir²⁸⁹.

2) Evlâtlığın Evlât Edinenden Mirasçılığı

Türk Medenî Kanunu, evlâtlığın evlât edinene mirasçı olup olamayacağı konusunda herhangi bir hüküm getirmemiştir. 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi döneminde, doktrindeki bazı yazarlar tarafından, böyle bir soruya olumsuz cevap verilmekteydi²⁹⁰. Bu görüşü savunanlardan Berki'ye göre, evlâtlık her ne kadar öz çocuğa benzetilmeye çalışılsa da, bu onun altsoy olarak kabul edilmesi sonucunu doğurmaz. Evlât edinene yapılmış olan bir evlenme mutlak butlanla batıl olmadığına göre, evlâtlık tüm yönleriyle altsoy hükmünde kabul edilmemiştir. Dolayısıyla evlâtlık altsoy kavramına dahil olmadığı için, onun evlâtlığının evlât edinmenin hukukî, özellikle mirasla ilgili sonuçlarından yararlanması ve halefiyet ilkesi gereğince evlât edinenin mirasçısı olması mümkün değildir²⁹¹.

4721 sayılı Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girmesi ile, bu tür gerekçelerin ileri sürülmesinin bir önemi kalmamıştır. Çünkü evlât edinene evlâtlık arasında, her nasılsa yapılmış olan bir evlilik artık, mutlak butlanla batıldır (TMK. m. 145). Böylelikle ileri sürülen gerekçelerin aksine, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ile, evlât edinme ilişkisi olabildiğince gerçek ana-baba ve çocuk ilişkisine yaklaştırılmıştır. Evlât edinme, gerçek kan hısımlılığında olduğu gibi soybağı ilişkisi kurar²⁹². Kanaatimizce, yeni düzenleme karşısında evlâtlık, artık –deyim yerinde ise- adeta altsoy olarak kabul edilecek ve onun evlâtlık olarak aldığı kişi de halefiyet yoluyla evlât edinene mirasçı olabilecektir.

---

²⁸⁹ Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 454.

²⁹⁰ Berki, s. 143 ; Feyzioğlu, s. 489.

²⁹¹ Berki, s. 142-143.

²⁹² Aydoğdu, s. 655.

§ 10. EVLÂT EDİNENİN EVLÂTLIĞIN MALLARI ÜZERİNDEKİ HAK VE ÖDEVLERİ

I.Evlât Edinenin Evlâtlığın Malları Üzerindeki Hakları

Evlât edinme ile birlikte ana ve babaya ait olan haklar evlât edinene geçer. (TMK. m. 314/I) Bunun sonucunda 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 352. ve 354. maddeleri uyarınca, evlât edinen, evlâtlığın mallarını yönetme ve onlardan yararlanma hakkına sahiptir²⁹³.

Yönetim yetkisi, çocuğun mallarından tasarruf etme yetkisidir. Evlâtlığın parasını bankaya yatırmak, alacağını tahsil etmek, malını kiraya vermek, satmak söz konusu yetkiye misal olarak gösterilebilir. Yararlanma yetkisi ise, evlâtlığın mallarının faiz, kira ve temettü gibi gelirlerini toplayıp bunları harcayabilme yetkisidir²⁹⁴.

Evlât edinenin çocuğun mallarından yararlanması ile ilgili olarak 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 281. maddesinde, “*Çocuğun geliri, evvel emirde kendi infak ve terbiyesine sarf olunur; fazlası, karı kocadan hangisi aile masrafiyle mükellef ise ona ait olur.*” hükmü yer almaktaydı. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 355'inci maddesinde ise, daha farklı bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre, çocuğun mallarının geliri öncelikle, çocuğun bakımına, yetiştirilmesine ve eğitimine harcanır. Bu harcamadan arta kalan kısmı, hakkaniyete uyduğu ölçüde aile ihtiyacına harcanabilir. Kalanın ise çocuğun mallarına katılacağı esası getirilmiştir.

Aynı şekilde, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun da, küçüğün

²⁹³ Akıntürk, s. 377.

²⁹⁴ Hatemi / Serozan, s. 328 ; Zevkliler, s. 982.

kazancının, yanlarında yaşadığı sürece ana ve babaya ait olduğuna ilişkin eski kanun hükmüne yer verilmemiştir. Yeni düzenlemeye göre, ana-baba ile birlikte yaşayan çocuğun kendi bakımı için, ana-baba çocuktan uygun bir katkıda bulunmasını isteyebilir (TMK. m. 359/2). Bu hükme göre, evlât edinenin çocuğun mallarından yararlanma yetkisi sınırsız olmayıp, çocuk lehine sınırlandırılmıştır.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu, asıl ana-babaya çocukla ilgili çeşitli haklardan yararlanma yetkisi vermekle beraber, bu haklar velâyetin intikali ile evlât edinene geçer. Böylece, evlât edinen velâyet hakkından kusuru ile mahrum olmadıkça, henüz küçük (veya kısıtlı) olan evlâtlığın mallarından yararlanma ve onları yönetme hakkı devam eder²⁹⁵.

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi döneminde taraflar, evlâtlığın mallarını yönetme ve ondan faydalanma hakkını, evlâtlık sözleşmesinden önce ve resmî senetle sınırlayabilir veya kaldırabilirlerdi²⁹⁶. Fakat Türk Medenî Kanunu'nda bu şekilde bir hükme yer verilmemiştir. Gerçekten de, yeni Kanun'a göre, artık söz konusu hakkın yapılacak bir sözleşme ile sınırlandırılması veya ortadan kaldırılması mümkün değildir. Bu konuda yapılacak sözleşmeler, BK. m. 19. ve 20. maddeleri karşısında mutlak butlanla sakattır.

II. Evlât Edinenin Evlâtlığın Malları Üzerindeki Ödevleri

Evlât edinme, her zaman yardıma muhtaç çocukların veya erginlerin korunması için getirilmiş bir müessese değildir. Evlâtlığın miras yoluyla kendisine intikâl etmiş malları olabileceği gibi, bağış yolu ile edinmiş olduğu malları da olabilir. Evlât edinme ile, asıl ana-babaya ait olan hak ve vazifeler evlât edinene geçer.

²⁹⁵ Saymen / Elbir, s. 351 ; Hatemi / Serozan, s. 354.

²⁹⁶ Tekinay, s. 468 ; Zevkliler, s. 982; Hatemi / Serozan, s. 328.

Küçük olan evlâtlığın mevcut olan mallarını da, velâyet hakkı kapsamında evlât edinen idare eder. Evlât edinen, masrafı kendisine ait olmak üzere çocuğun mallarını gösterir bir defter düzenleyerek, bunu mahkemeye sunmak zorundadır. Bu defteri tam ve eksiksiz olarak düzenlemelidir²⁹⁷.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu 352. madde ile, “*Ana ve baba velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler; kural olarak hesap ve güvence vermezler. Ana ve babanın yükümlülüklerini yerine getirmediği durumlarda hâkim müdahale eder.*” hükmü getirilmiştir. Bu hüküm, 4721 sayılı TMK.’nin 314/I. maddesinde yer alan “*Ana babaya ait olan hak ve yükümlülükler evlât edinene geçer.*” emredici hükmü sebebiyle evlât edinen için de geçerlidir. Yani evlât edinen de çocuğun mallarını yönetme yükümlülüğü altındadır.

Çocuğun mallarına ilişkin Türk Medenî Kanun’da yer alan hükümler, bir küçüğün evlât edinilmesi ile velâyet hakkı kendisine geçen evlât edinene de kıyas yolu ile uygulanır. Bu sebeple, evlât edinen, çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermezse hâkim, malların korunması için uygun önlemleri alır (TMK. m. 360/I). Evlâtlığın mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hâkim, yönetimin bir kayıma devredilmesine karar verebilir (TMK. m. 361/I). Bu düzenleme, evlâtlığın mal ve gelirlerinin tehlikeye düşmesini önlemek için yapılmıştır. Evlâtlığın ekonomik geleceğinin malları yönünden tehlikeye düşmesi ve bu tehlikenin başka tedbirlerle önlenmesinin imkânsız olması halinde hâkim bu yola başvurmalıdır²⁹⁸.

Evlât edinenin, küçük olan evlâtlığın malları üzerinde intifa hakkı değil, kullanım hakkı vardır. Küçük evlâtlık ergin olana kadar veya evlât edinenin velâyet hakkı kusurlu olması sebebiyle kendisinden alınana kadar, evlâtlığın mallarını kullanabilir. Evlât edinenin velâyet hakkının kaldırılmasında kusuru yok ise, evlât edinenin kullanma hakkı son bulmaz²⁹⁹.

Evlât edineme ilişkisi sona erdiği veya evlâtlık ergin olduğu takdirde, evlât edinen tarafından özenle yönetilen malların yönetim yetkisi evlâtlığa geri döner. Velâyet hakkı sona eren evlât edinen, malların yönetimiyle ilgili hesapları da evlâtlığa devreder. Ergin olan evlâtlık kısıtlı ise ve kendisine başka bir vasi veya kayyım atanmamışsa, evlât edinenin mallar üzerindeki yönetim yetkisi devam eder.

²⁹⁷ Berki, s. 99.

²⁹⁸ Özüğür, s. 370.

²⁹⁹ Berki, s. 100-101 ; Özüğür, s. 364.

Yönetim yetkisi sona eren evlât edinen, malların geri verilmesinde Türk Medenî Kanunu'nun 363/I. maddesinde belirtildiği şekilde, vekil gibi (BK. m. 386 vd.) sorumludur. Yani yeni düzenlemede, 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi döneminde olduğu gibi, intifa hakkı sahibi gibi değil, vekil gibi sorumlu olduğu kabul edilmiştir. Evlât edinen de, tıpkı ana-baba gibi, dürüstlük kurallarına uygun olarak, başkasına temlik ettikleri malların yerine aldıkları karşılığı geri vermekle yükümlüdür. Bu sebeple, evlât edinen, evlâtlığın mallarını yönetirken tedbirli bir yönetici gibi hareket etmek zorundadır. Evlât edinen ancak bu şekilde sorumluluktan kurtulabilir. Fakat evlât edinen, kanuna uygun olarak çocuğun bakımı, yetiştirilmesi, eğitimi için sarf edilen veya çocuk mallarının gelirinden artan kısımdan aile ihtiyaçlarına sarf edilenler için tazminat sorumluluğu söz konusu değildir³⁰⁰.

§ 11. NAFKA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Evlât edinme kararı ile, evlâtlık ve evlât edinen arasında altsoy-üstsoy hısımlığı kurulur (TMK. m. 282/III). Bu hısımlığa bağlanan sonuçlardan bir tanesi de, yardım nafakası yükümlülüğü olarak karşımıza çıkar. Herkes yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek kan hısımlarından bazılarına, kendi imkânı ölçüsünde yardımla yükümlüdür. Yardım, yardım edilecek kişinin yaşamını sürdürmesini sağlayacak düzeyde olmalıdır. (TMK m. 364-365) Kanunî düzenleme, sadece bazı kan hısımlarına karşı böyle bir yükümlülük getirmiştir. Bunlar; üstsoy, altsoy ve kardeşlerdir. Evlâtlık ve evlât edinen de birbirlerinin altsoyu ve üstsoyu olarak nafaka yükümlülüğü altındadırlar.

Evlât edinen kişi ergin olan evlâtlığa bakmakla yükümlü olmasa da, TMK m. 364 gereğince ona yardım etme borcu altındadır³⁰¹. Aynı şekilde ergin olan evlâtlık da, evlât edinene karşı gerekiyorsa yardım nafakası ödemekle

---

³⁰⁰ Özuğur, s. 370-371.

³⁰¹ Dural / Öğüz / Gümüç, s. 503.

yükümlüdür³⁰². Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da bir içtihadında³⁰³, “Evlât edinme bağının meydana gelmesiyle, evlâtlığın bakım borcu doğar. Evlât edinilen bakım yükümlülüğünü yerine getirmese, evlât edinene karşı nafaka ödemekle yükümlü olur.” diyerek, evlâtlığın da nafaka yükümlüsü olduğunu belirtmiştir.

4721 sayılı TMK. m. 314/I’e göre, ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler evlât edinene geçer. Buna göre, küçüğün tek başına evlât edinilmesi halinde, nafaka yükümlüsü olarak evlât edinenin sorumluluğu söz konusu olur³⁰⁴. Birlikte evlât edinme de ise, TMK. m. 185/II’ye göre, bakım, eğitim ve gözetiminden eşler birlikte sorumlu olurlar. Bu sebeple, evlâtlığa karşı nafaka yükümlülüğünü de beraberce yerine getirirler. Diğer taraftan evlât edinme ilişkisinin kurulması ile, asıl ana-babanın nafaka yükümlülüğü sona erer. Bu sebeple, evlât edinen kimse, evlâtlık ergin oluncaya kadar ona bakmak zorundadır³⁰⁵.

Evlâtlık yardıma ihtiyaç duyuyorsa, evlât edinen yardımla yükümlüdür. Fakat burada söz konusu olan, ergin olan evlâtlıktır. Küçük evlâtlık için, evlât edinenin bakım ödevi ve özen yükümlülüğü söz konusudur. Bu yükümlülük, evlâtlık ergin olana kadar devam eder³⁰⁶. Buna rağmen, bakım ödevini yerine getirmeyen evlât edinene karşı küçük olan evlâtlığın, bakım nafakası talep etme hakkı saklıdır. Evlâtlık ergin olduktan sonra hâlâ yardıma ihtiyaç duyuyorsa, bakım ödevi değil, nafaka borcu gündeme gelir. Yine evlât edinen yardıma muhtaç ise, evlâtlık evlât edinene yardımla yükümlüdür. Evlât edinenin başka çocukları olsa da evlâtlık, onlarla birlikte ve aynı ölçüde yardım yükümlülüğü

³⁰² Akıntürk, s. 379 ; Ruhi, s. 55 ; Öztan, s. 589.

³⁰³ YHGK., T. 29. 05. 2002., E. 2-441, K. 433. (Meşe AB İçtihat ve Mevzuat Bankası)

³⁰⁴ Özüğür, Nafaka, s. 194 ; Işık, s. 120.

³⁰⁵ Özüğür, Nafaka, s. 195 ; Ruhi, s. 56.

³⁰⁶ Aydoğdu, s. 678.

altındadır.

Evlâtlığın yardıma ihtiyaç duyması halinde, evlât edinen, asıl ana-babanın varlığı durumunda bile, onlardan önce nafaka yükümlüsü olur. Evlât edinen, asıl ana-babaya gidilmesi gerektiğine ilişkin itirazda bulunamaz. Fakat yardım nafakası talebinde bulunulacak kişilerin, mirastaki sıra göz önünde tutularak belirleneceğini öngören hüküm unutulmamalıdır (TMK. m. 365). Bu madde uyarınca, evlâtlık eğer kendi çocukları varsa, önce onlara başvurur. Onların durumu uygun olmadığı takdirde, ana-babası konumundaki evlât edinene başvurabilir.

Evlâtlık, evlât edinenin durumu uygun veya yeterli olmadığı oranda da, asıl ana-babasından nafaka talep edebilir. Çünkü evlâtlığın asıl ana-babasıyla ilişkisinin sürmesini sağlamaya yönelik olarak, aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. 4721 sayılı TMK. m. 314/5’de yer alan bu hüküm, mirasa yönelik amaç yanında, asıl görevini burada da yerine getirir. Aynı gerekçe ile, evlâtlığın asıl ana-babasına karşı da nafaka yükümlülüğü devam eder. Evlâtlığın evlât edinene karşı nafaka yükümlülüğünün yanında, ekonomik durumunun uygun olması şartıyla, asıl ana-babasına karşı da nafaka borcu altına girer. Evlâtlık hem asıl ana ve babasına, hem de evlât edinene bakmakla yükümlü olmasına rağmen, bu hakkın kullanılması bakımından evlât edinene öncelik tanınır³⁰⁷.

Evlât edinenin ölümü halinde, velâyet hakkı olmayan asıl ana-babanın evlâtlığın mallarından yararlanma hakkı yoktur. Fakat velâyet hakkı olmayan ve çocuğun gelirinden yararlanamayan asıl ana-baba, hakkaniyet gerektiriyorsa çocuğun geçiminden sorumlu tutulabilir. Yargıtay, evlât edinme ilişkisinde velâyet

---

³⁰⁷ Öztan, s. 458 ; Oğuzman / Dural, s. 260 ; Saymen / Elbir, s. 351.

ve asıl babanın sorumluluğuna ilişkin ana ilkeleri belirlediği bir kararında³⁰⁸,
“...Velayet hakkına sahip olmayan baba, yardım görmediği takdirde zarurete
düşecek olan çocuğuna nafaka vermekle yükümlü tutulabilir. Bunun dışında
sorumluluğu söz konusu olmaz. Zaruret halinin varlığı halinde, hakkaniyet ilkeleri
çerçevesinde babanın sorumlu olacağı nafakanın tayin ve tespiti gerekir...”
gerekçesi ile ilk derece mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir.

Evlât edinme kararı sonucunda, evlâtlık ile evlât edinenin diğer çocukları
arasında hısımlık bağı kurulmaz. Bu sebeple, yardıma ihtiyaç duyan evlâtlık, hiçbir
zaman evlât edinenin diğer çocuklarına veya evlâtlıklarına başvuramaz. Evlâtlığın
kendi çocuklarının bulunmaması veya evlât edinenin maddî imkânının bulunmadığı
durumlarda da bu kural geçerlidir. Çünkü, evlât edinenin diğer çocukları veya
evlâtlıkları, yardıma muhtaç evlâtlığın kardeşi değildir.

Yardıma ihtiyaç duyan kişi, evlâtlığın altsoyu olabileceği gibi, yardıma
muhtaç evlât edinene sadece evlât edinenin altsoyunun yardım edebileceği
durumlarda olabilir. Fakat nafaka yükümlülüğünün, evlâtlığın altsoyu ile evlât
edinen arasında da bulunup bulunmadığı husus 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi
döneminde tartışmalıydı. Bu konuda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştü. Bir
görüşe göre, evlât edinme ile evlâtlığın altsoyu ile evlât edinen arasında hısımlık bağı
kurulur. Bu sebeple, yardıma muhtaç evlâtlığın altsoyu, öncelikle kendi
çocuklarından, ana-babasından (evlâtlığa) veya kardeşlerinden yardım talep edebilir.
Bu kişilerin ekonomik durumları uygun değilse, mirastaki sıra göz önüne alınarak,
üçüncü zümrenin zümre başı konumunda bulunan evlât edinene başvurabilir. Evlât
edinen de şartları mevcut ise evlâtlığın altsoyuna başvurabilir. Evlât edinenin birinci
zümre mirasçısı olan ve evlât edinenin ana-baba ile kardeşlerini mirastan uzaklaştıran

---

³⁰⁸ Yarg. 2. HD., T. 01. 06. 2001, E. 6751, K. 8604 (Aydoğdu, s. 1074).

evlâtlığın altsoyunun yardım yükümlülüğü altında olması, hakkaniyet gereğidir³⁰⁹.

Doktrindeki hakim görüşe göre ise, evlâtlığın altsoyu ile evlât edinen arasında hısımlık bulunmaz. Evlâtlığın altsoyu sadece kanundaki özel hüküm uyarınca, evlât edinene mirasçı olabilir. Bu sebeple, yardım nafakası için evlât edinene başvuramazlar³¹⁰. Bu görüşü savunanlardan Tekinay'a göre; evlât edinenin yardım nafakası için evlâtlığın altsoyuna başvurması, hukuk ilkelerine aykırıdır. Bu durumun kabulü halinde kişi, taraf olmadığı bir akitle borç altına sokulmaktadır³¹¹. Evlâtlığın altsoyu, kendi çocukları varsa önce onlara, yok veya ekonomik durumları uygun değilse ana-babalarına (evlâtlığa), onların durumu dahi uygun değilse kardeşlerine (evlâtlığın diğer çocuklarına) başvurabilirler.

Kanaatimizce, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu yürürlüğe girdikten sonra evlât edinenin, evlâtlığın altsoyu ile hısımlığı konusundaki tartışmalara gerek kalmamıştır. Türk Medenî Kanununun 282/III. maddesi, evlât edinme ile soybağının kurulacağını belirtmiştir. Yine TMK. m. 500/I'de, "*Evlâtlık ve altsoyu, evlât edinene kan hısımlığı gibi mirasçı olurlar.*" hükmü getirilmiştir. Bu hükümler göz önüne alındığında, evlât edinenin altsoyu konumunda olan evlâtlığın altsoyunun, mirastaki sıraya göre yardım nafakası yükümlüsü olduğunu kabul etmek gerekir. Fakat evlât edinme işleminde rızası aranmayan evlâtlığın altsoyuna, böyle bir yükümlülük getirilmesi de yerinde değildir. Gerçekten de, sadece evlâtlığın rızası ile oluşmuş bir hısımlık ilişkisinde, evlâtlığın altsoyuna yardım nafakası yükümlülüğü getirmek temel hukuk ilkelerine aykırıdır. Çünkü, hiç kimse, tarafı olmadığı işlemin neticesinden sorumlu tutulmamalıdır. Evlât edinenin mirasçısı durumuna gelme de, böyle bir yükümlülüğü haklı kılmaz.

---

³⁰⁹ Oğuzman / Dural, s. 260 ; Direk, s. 794 ; Baygın , Sonuçlar, s. 645.

³¹⁰ Öztan, s. 458 ; Tekinay, s. 468 ; Akıntürk, s. 387.

³¹¹ Tekinay, s. 468.

Hâkim, evlât edinme kararı vermeden önce, tarafların sosyal ve ekonomik durumlarını değerlendirir. Evlâtlığın yararını gözeterek, bakım ve eğitimi için evlât edinenin yeterli imkânlara sahip olup olmadığını araştırır. Fakat daha sonradan ortaya çıkan sebeplerden dolayı, evlât edinen yardıma muhtaç duruma gelirse, evlâtlıktan yardım nafakası talep edebilir. Evlât edinenin başka evlâtlıkları ve çocukları varsa, hepsine başvuru imkânı vardır. Hiçbirinin diğeri karşısında yükümlülükte önceliği bulunmaz. Hepsi birinci zümredeki mirasçılar olarak, ilk sırada yardımla yükümlüdürler³¹².

Evlât edinen kimse ve hısımları evlâtlığa, evlâtlığın altsoyu dışındaki hısımları da evlât edinene mirasçı olamazlar. Evlâtlığın altsoyu dışındaki hısımları, evlât edinenden nafaka talep edemeyecekleri gibi, evlât edinen de evlâtlık ve altsoyu dışındaki kişilerden nafaka talep edemez³¹³. Her ne kadar evlât edinen evlâtlığa mirasçı olamıyor ve bu sebeple TMK. m. 365/I'deki "mirasçılıktaki sıranın" burada uygulanması söz konusu olamıyorsa da, aynı Kanun'un 314/I. maddesindeki açık düzenleme evlât edinenin evlâtlıktan nafaka istemesi için yeterli bir sebep teşkil eder.

Mehaz Kanununun nafaka yükümlülüğü konusundaki hükümleri de, Türk Kanunkoyucunun düzenlemesinden farklıdır. Evlât edinme ile, evlâtlık ve asıl ana-babanın birbirlerine karşı nafaka yükümlülükleri bütünüyle sona erer. Bunun sebebi, tam evlât edinme sisteminin Mehaz Kanunda yer almasıdır. Evlât edinenin ölümü veya evlât edinenin nafaka yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda, kanunî olarak ana-babaya başvuru imkânı yoktur. Kendi çocuklarının bulunmaması veya durumlarının uygun olmaması ihtimalinde, yardıma ihtiyaç

---

³¹² Belen, s. 93.

³¹³ Özüğür, Nafaka, s. 194 ; Saymen / Elbir, s. 351.

duyan evlâtlığın başvurabileceği kişi, sadece evlât edinendir. Öte yandan yardıma ihtiyaç duyan kişinin evlât edinen olması ihtimalinde de, evlâtlık ve altsoyu, mirasçılıktaki sıra uyarınca, evlât edinenin altsoyu olarak ilk başta yardımla yükümlü olurlar³¹⁴.

Alman Medenî Kanununda da küçüklerin evlât edinilmesi konusunda geçerli ilke, tam evlât edinmedir (Volladoption). Dolayısıyla, evlâtlık ilişkisi kurulduktan sonra, aileyle bütün bağlar kopacağı için, evlâtlığın hısımlarıyla birbirlerine karşı nafaka yükümlülükleri de ortadan kalkar. Evlâtlık ilişkisi, ileriye etkili yenilik doğuran bir kararla kurulur. Evlâtlık ilişkisi kurulduktan sonra, asıl aileye karşı herhangi bir nafaka talebinde bulunulamaz. Fakat daha önce doğmuş nafaka alacaklarının talep edilebileceğini kabul etmek gerekir. Meselâ, doğumdan sekiz hafta sonra ana-baba rızasıyla evlât edinilen bebeğin, sekiz haftalık süre için sahip olduğu hakkın talep edilebileceğini kabul etmek gerekir³¹⁵.

Alman Medenî Kanunu'nda erginlerin evlât edinilmesi ile küçüklerin evlât edinilmesi arasında, nafaka yükümlülüğü konusunda fark vardır. Evlât edinme, ergin evlâtlığın yakınları ile karşılıklı hak ve yükümlülüklerini etkilemez. Bu sebeple, evlâtlığın hısımlarına karşı nafaka yükümlülüğünün devam eder. Aynı zamanda, evlâtlık ve evlât edinen arasında da nafaka yükümlülüğü doğar. Fakat nafaka için basamaklı başvuru imkânı hükme bağlanmıştır. Buna göre evlât edinenin ergin evlâtlığa karşı nafaka yükümlülüğü, onun hısımlarından önce gelir. Başka bir deyişle, ergin evlâtlık nafaka ihtiyacında olduğu zaman, ilk başvurulacak kişi, evlât edinendir³¹⁶. Onun durumu uygun olmadığı takdirde, diğer

---

³¹⁴ Oğuzman / Dural, s. 260 ; Belen, s. 93.

³¹⁵ Belen, s. 94.

³¹⁶ Dododge, G., Das formelle und materielle Deutsche Adoption, s. 327 ; Giesen, D., Familienrecht, Rn. 746 (Aydoğdu, s. 682'den naklen)

hısımlara gidilebilir.

Ergin evlâtlık hem gerçek yakınlarına, hem evlât edinene nafaka ödemekle yükümlüdür. Evlâtlığın hem gerçek yakınları, hem de evlât edinen nafaka ihtiyacında olabilir. Fakat evlâtlığın ekonomik durumu da, iki tarafın nafaka ihtiyacını tek başına karşılayacak kadar iyi olmayabilir. Bu durumda evlâtlıktan alınabilecek nafaka, ihtiyaç duyanlar arasında paylaşılır. Başka bir deyişle, herhangi birisinin diğeri karşısında önceliği yoktur.

Evlâtlık ve altsoyu ile evlât edinen arasında nafaka yükümlülüğü vardır. Fakat bu yükümlülüğün bulunması, bu kişilerin kendi üstsoyu, altsoyu ve kardeşleriyle aralarındaki nafaka yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Meselâ, TMK. m. 314 uyarınca, ana-babaya ait hak ve yükümlülükler evlât edinme ile birlikte evlât edinen kimseye geçer. Fakat evlâtlığın asıl ana- babasından nafaka talep hakkı da devam eder. Sadece asıl ana-babanın nafaka yükümlülüğü ikinci derecededir. Yani evlâtlık önce evlât edinenden, ondan alamadığı veya aldığı yetmediği takdirde, asıl ana-babasından nafaka isteyebilir³¹⁷.

Nafaka yükümlülüğü, bir anlaşma ile kaldırılamaz. Doktrinde, yardım nafakasının anlaşma ile kaldırılamayacağına ilişkin iki farklı gerekçe ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, yardım nafakası ödeme borcu, kanundan doğan sosyal içerikli bir borç olduğu için anlaşma ile ortadan kaldırılamaz³¹⁸. Diğer bir görüşe göre ise, yardım nafakası aslında mirasçılığın bir sonucudur ve miras hakkı da nafaka yükümü gibi bir anlaşma ile ortadan kaldırılamaz³¹⁹. Yargıtay da bir

---

³¹⁷ Akıntürk, s. 379 ; Feyzioğlu, s. 491 ; Oğuzman / Dural, s. 260.

³¹⁸ Öztan, s. 590 ; Aydoğdu, s. 681.

³¹⁹ Tekinay, s. 468.

kararında³²⁰, “Evlât edinilen kişi ile asıl ailesi arasında miras ilişkisi sürdüğüne göre bu kişinin kendisini evlât edinenlerin acze düşmeleri üzerine, asıl ailesinden nafaka istemeye hakkı vardır.” diyerek nafakanın, mirasçılığın bir sonucu olduğunu vurgulamıştır.

Evlât edinen, evlâtlığa karşı bakım yükümlülüğünü yerine getirmediği takdirde, evlâtlık nafaka davası açabilir. Fakat evlât edinilen küçük ise, evlâtlık ile kanunî temsilcisi olan evlât edinen arasında menfaat çatışması bulunur. Bu durumda dava, küçük evlâtlığa vesayet makamı tarafından atanacak bir kayyım tarafından açılır³²¹ (MK. m. 426/II).

SONUÇ

Eski zamanlardan beri, çeşitli hukuk sistemlerince kabul olunmuş ve özel düzenlemelere tâbi tutulmuş evlât edinme müessesesi, Türk Hukukuna ilk olarak, 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi ile girmiştir. Bu müessese, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ile yeniden düzenlenmiştir.

Evlât edinme müessesesi, daha çok sosyal bir amaca hizmet etmiştir. Evlât edinme ile evlenemeyen veya evli olup da çocuk sahibi olamayan kişilere soyadını devam ettirecek ve çocuk sevgisini tattıracak bir imkân sağlanır. Bir başka yönüyle de,

³²⁰ Yarg. 2. HD., T. 17. 03. 1987, E. 1425, K. 2234 (Aydoğdu, s. 970).

³²¹ Özüğür, Nafaka, s. 195 ; Işık, s. 122.

korunmaya, şefkate ve bakıma ihtiyacı olan kimsesiz ve terkedilmiş kimselerin, bir aileye, sıcak bir yuvaya kavuşması ve topluma yararlı insanlar olarak yetişmesi sağlanır. Aynı zamanda evlât edinme, çocuklarına bakamayacak derecede maddî imkânsızlıklar içinde bulunan ana-babaların tercih edebilecekleri en güvenli yoldur.

Evlât edinmede asıl olan evlâtlığın menfaatidir. Özellikle kimsesiz veya yardıma muhtaç çocuklar açısından evlât edinme, çok yararlı bir toplumsal çözüm yoludur. Fakat yararları yanında evlât edinme, kanunî mirasçılarının miras haklarının zarara uğraması veya bazı gayrı meşru menfaatlerin elde edilmesi için bir araç olarak kullanılması gibi çeşitli sakıncaları da içinde barındırır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'ne göre, evlât edinme hukukî niteliği itibariyle bir sözleşme iken, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 315'inci maddesi ile Mahkeme kararı ile kurulan bir ilişki haline getirilmiştir.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu, evlât edinmenin aslî ve şeklî şartlarına ilişkin olarak çok köklü değişiklikler yapmıştır. Tek başına ve birlikte evlât edinme gibi 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nde yer almayan bir ayırım yapılmıştır. Evli olan kişiler kural olarak birlikte evlât edinebilirler. Fakat bu kuralın iki istisnası mevcuttur. Bunlar; diğer eşin çocuğunu evlât edinme ve birlikte evlât edinmenin mümkün olmamasıdır.

Eşlerin birlikte evlât edinmesi, alternatif şartlardan birinin mevcudiyeti halinde mümkündür. Eşlerin birlikte evlât edinmelerinde aranılacak alternatif şartlardan biri, onların en az beş yıldan beri evli olmaları halidir. İkincisi ise, eşlerin otuz yaşını doldurmuş bulunmalarındır. Ayrıca eşlerden biri, en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması koşuluyla

diğerinin çocuğunu evlât edinebilir. Tek başına evlât edinmede ise, otuz yaşın doldurulmuş olması gerekli ve yeterlidir. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu evlât edinme yaşı, eski düzenlemeden farklı olarak beş yaş daha aşığıya çekilmiştir.

Önceki Medenî Kanun döneminde, evlâtlık ister küçük, ister ergin ve kısıtlı olsun evlât edinenin düzgün soybağlı altsoyu olması halinde, evlât edinmek mümkün değildi. Yeni Medenî Kanunu ise küçüklerin evlât edinilmesinde, evlât edinen kişinin altsoyunun bulunmaması şartını tamamen kaldırmıştır. Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmelerinde ise altsoyun bulunmaması şartını, 313. maddede yer alan düzenlemenin ilk hâlinde aynen muhafaza etmiştir. Fakat 15. 07. 2005 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5399 sayılı Kanun ile 313. maddede yapılan değişiklik uyarınca bu şart, “altsoyun açık muvafakati” şeklinde değiştirilmiştir. Bu düzenleme ile, evlât edinmede altsoyun bulunmaması şartı tamamen kaldırılmıştır.

Kanaatimizce, 5399 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik, evlât edinme müessesesinin mantığına aykırıdır. Çünkü evlât edinmede önemli olan evlâtlığın menfaatidir. 5399 sayılı Kanun ile değişik 313/I. maddenin gerekçesi incelendiğinde de, erginlerin evlât edinilmesi kolaylaştırmanın sebebi olarak daha çok muhtaç olma, yani ekonomik sebeplerden bahsedilmiştir. Evlât edinecek kişinin altsoyu olarak torunun muvafakatinin alınmasının sebebi de, miras payının azalması gibi hak kayıplarına rızasının aranmasıdır. Bu iki gerekçe birbiriyle çelişmektedir.

Küçüklerin evlât edinilmesinde, evlât edinen tarafından bakıp gözetilme süresi olarak bir yıllık süre öngörülmüştür. Buna karşılık erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesinde bu süre, beş yıl gibi daha uzun bir süre olarak düzenlenilmiştir. Kanaatimizce, bakım ve gözetime ilişkin bu sürelerle ilgili olarak hâkime takdir

hakkı tanınmalıdır. Çünkü, özellikle yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın Türkiye'den bir kişiyi evlât edinmek istemelerinde karşılarına çıkan en büyük engel, Kanun'un aradığı bu süre şartıdır. Vize ve oturma izni sorunu sebebiyle ayrı ülkelerde yaşayan kişilerin evlâtlık edinmeden önce bir ve beş yıl birlikte yaşamaları pek mümkün olmamaktadır.

Evlât edinme kararı ile evlât edinilen kişinin şahsî hâline ilişkin bazı yeni sonuçlar ortaya çıkar. Evlâtlığın vatandaşlığı, adı-soyadı, yerleşim yeri, ana-baba adı ve hısımlığı gibi daha çok kişinin kimliğini ortaya koyan unsurlarda değişiklik meydana gelir.

Evlât edinme sonucunda, evlât edinen ile evlâtlık arasında kendiliğinden bir soybağı ilişkisi meydana gelir. Fakat bu soybağı, kan bağına dayanmadığı için, hısımlık sadece evlât edinen ile evlâtlık arasında doğar. Bu sebeple, evlâtlık kendisini evlât edinmiş olan kimsenin kan hısımlarıyla hısım olmaz. Yine evlât edinen ile evlâtlığın, altsoyu hariç diğer kan hısımları arasında da herhangi bir hısımlık bağı doğmaz. Kanaatimizce, 4721 sayılı TMK. sonrasında evlâtlığın altsoyu ile evlât edinen arasında hısımlık ilişkisinin kurulduğuna dair şüphe yoktur.

Kanaatimizce, evlât edinen ile evlâtlığı veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasındaki mutlak evlenme yasağı yerinde bir düzenleme değildir. Geçersiz kılınan evlenme sonrasında, taraflar arasındaki evlâtlık ilişkisinin sonucuna ilişkin Kanun'da boşluk ortaya çıkmıştır. Ayrıca, korunmaya çalışılan amaç ile her nasılsa meydana gelmiş bir evlenme sonucunu görmezlikten gelme, Kanun gerekçesinde açıklanamayan bir çelişkidir.

Tam evlât edinme sistemini benimsemeyen 4721 sayılı TMK.'nda, evlât edinilenin veya altsoyunun evlâtlığa mirasçı olamaması durumu, kanaatimizce

yerinde bir düzenlemedir.

Evlât edinen, evlâtlığın mallarını yönetme ve onlardan yararlanma hakkına sahiptir. Yönetim yetkisi, çocuğun mallarından tasarruf etme yetkisidir. Yararlanma yetkisi ise, evlâtlığın mallarının faiz, kira ve temettü gibi gelirlerini toplayıp bunları harcayabilme yetkisidir.

Farklı hukuk sistemlerinde, evlât edinmenin iki türü düzenlenmiştir. Bir kısmı “tam evlât edinme” (Volladoption) müessesesini benimsemişken, bir kısmı da “sınırlı evlât edinme” müessesesini benimser. Tam evlât edinmede, evlâtlığın, evlât edinenin ailesiyle tamamen bütünleşmesi amaçlanmaktadır. Biyolojik zorunluluk gereği, evlenme yasağına ilişkin istisnaî hüküm dışında, evlât edinilenin asıl ailesiyle olan tüm ilişkileri sona erdirilir. Evlâtlık, bütün hak ve yükümlülükler bakımından, evlât edinenin evlilik içinde doğmuş çocuğu gibi olur. Sınırlı evlât edinmede ise, evlât edinmenin sonuçları ayrı ayrı sayılarak belirlenmiştir.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda, hangi tür evlât edinmenin benimsendiğinin açıkça ortaya konulması gerekir. Bunun için de, evlât edinme müessesesinin mahiyetini ve sosyal amacını belirlemek gerekir. Evlât edinme müessesesi düzenlenirken mehz Kanun hükümlerine uygun düzenlemeler yapılmaya çalışılmıştır. Fakat bazı hükümlerde ise, önceki düzenlemeler aynen korunmuştur. Bu durum ise uygulamada bazı sorunlara yol açabilir.

ÖZET

4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 305. ila 320. maddeleri arasında düzenlenen evlât edinme, belirli şartlar ve usul içinde gerçekleştirilebilen ve evlât edinen ile evlâtlık

arasındaki soy bağı (neseb) ilişkisini tesis eden, meydana gelmesi kamu gücünün müdahalesine bağlı olan, bir Medenî Hukuk işlemidir.

Türk Hukukuna ilk olarak, 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi ile girmiştir. Evlât edinme müessesesi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ile yeniden düzenlenmiş ve önemli değişiklikler yapılmıştır. Kanunkoyucu, 4721 sayılı Medenî Kanun'da, 743 sayılı Medenî Kaanun'dan farklı olarak, tam evlât edinme (Volladoption) sistemine benzer değişiklikler yapmıştır. Fakat, tam olarak bu sistemin benimsendiği söylenemez. Bu sebeple, evlât edinmenin sonuçlarına ilişkin bazı konularda çelişkili düzenlemeler vardır.

Kanaatimizce, yeni Kanun ile getirilen evlâtlık ilişkisindeki mutlak evlenme yasağı, sonuçları itibariyle uygulamada sorunlar çıkarabilecek niteliktedir. Korunmaya çalışılan amaç ile her nasılsa meydana gelmiş bir evlenme sonucunu görmezlikten gelme, Kanun gerekçesinde açıklanamayan bir çelişkidir. Yine, evlât edinmede asıl olanın evlâtlığın menfaati olması gerekliliği karşısında, 5399 sayılı Kanun ile 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 313/I. maddesinde yapılan değişiklik, tarafımızca yerinde bir düzenleme olarak değerlendirilmemektedir.

